

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
דברים
תשפ"ו

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

\$3

To receive weekly, call or text 605-801-1117 (opt. 8-3), or email weekly@chayeinuooffice.org

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
דברים
תשפ"ו

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seudah Stories
8-9	Gedolim Story
10-15	Parsha Challenge
16-19	Life of Truth Story
20	Hilchos Shabbos Initiative
21-22	Halacha Q&A
23-26	Rav Kalman Krohn Story
27	Comic Story
28-35	Nefesh Shimshon

גליונות

36-37	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
38-39	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
40-41	הגר"ד לנדו שליט"א
42-43	הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א
44-45	הגר"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
46-47	הגר"ב"ד פוברסקי שליט"א
48-49	הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א
50-51	הגר"ר מאיר גריינימן שליט"א
52-53	הגר"ר איתמר גרבוז שליט"א
54-55	הגר"ר נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א
56-57	הגר"ר דן סגל שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: info@chayeinuoffice.org Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

The True Source

אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיָּרְדֵּן
בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מִן הַיָּם בֵּין פָּאָרָן וּבֵין תִּפְלָה וְלִבְנֵי וַחֲצִרֵת וְדִי
זָהָב: (א, א)

ודי זהב - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב י) וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל:

The Mashgiach, Rav Yerucham Levovitz zt"l (*Daas Torah*), writes that we see from this Rashi a phenomenal *yesod*. *Chazal* tell us that the real cause of the *Chet Haegel* wasn't *kefirah* or *avodah zarah* — it was caused by having too much gold. *Chazal* compare it to taking a young person, giving him money, and placing him by a בית הזונות — מה — יעשה הבן ולא יחטא?

Rav Yerucham elaborates that every *cheit* has a source, and we may not even see the connection at all. The *pasuk* is telling us that the *Chet Haegel* came from the *rechush gadol*, which happened a long time before. The same applies to every mitzvah and *aveirah*. A *bachur* may sit down to learn, and it's not going. Or, he starts davening and he can't control his mind from wandering. He may think that he isn't smart or can't focus, but the truth is, it may all be a result of the fact that he went to sleep late the night before because he was *shmoozing* or was lazy getting out of bed. Our original actions are so impactful on the outcome that *Chazal* describe it as an — מהיעשה הבן — אונס! ולא יחטא!

We need to learn from here, says the Mashgiach, where to focus our *avodah*. If we wait until the actual mitzvah or *aveirah* is in front of us, it's way too late. We have to make sure we are constantly positioning ourselves in a situation that won't lead

to מה יעשה הבן ולא יחטא. This is especially relevant *bein hazemanim*. The setting we place ourselves in makes all the difference.

Every Yid is an Opportunity

אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טְרַחְכֶּם וּמִשְׁאָכֶם וְרִיבְכֶם: (א, יב)
טרחכם, מלמד היו ישראל טרחנין וכו' (רש"י)

The Chofetz Chayim would say that a Rav who is *oseik b'tzorchei tzibbur* often has to deal with the issue of איכא אשא לבדי טרחכם ומשאכת וריבכם. He may be trying to help the *tzibbur*, but there will inevitably be people who will complain and make his job difficult.

The Chofetz Chayim would compare it to a storeowner. Everyone knows that a major part of selling merchandise is customer service. Most of the time, the customers are reasonable and it's not difficult to work with them. But often, there is a *shvere mentch* who comes into the store complaining about every last thing. How does a good storeowner respond? A smart businessman doesn't throw this customer out the door; he works on *savlanus* and tries to make him as happy as possible. Why? Because at the end of the day, the storeowner's goal is to make the sale, and sending customers out the door won't help his true goal. Chasing the customer away will not help his bottom line.

The same applies to someone who is *oseik b'tzorchei tzibbur*. He has to appreciate that helping every Yid is a mitzvah, and that is his goal. If one Yid doesn't appreciate it and makes it difficult, the *eitzah* isn't to turn away from helping him. He should look at every individual as a "customer," and helping each one, no matter how difficult, will give him immeasurable "profit."

דברי תורה לסעודת שבת

Our True Essence

יָדַע שׁוֹר קִנְיָהּ וְחֹמֶר אָבוֹס בְּעֵלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עָמִי לֹא
הַתְּבוֹנֵן: (ישעי' א, ג – הפטרה חזון)

The *navi* tells us that an ox knows its master and a donkey knows where it gets food, but עמי לא התבונן.

Rav Mattisyahu Solomon zt"l asks how we can compare the two. An ox and a donkey don't think. It's instinctive; Hashem created them with the instincts to recognize their owners. But when it comes to recognizing Hashem, that takes work.

Yeshayahu HaNavi, says Rav Mattisyahu, is revealing to us the true essence of a Yid. By nature, we are מתבוננים

— the very nature and instinct of a person is to think, and if a person thinks, his *hakarah* of Hashem, his *emunah* and *bitachon*, his *ahavas Hashem* and *yiras Hashem* should be completely natural. It's only because we fight our nature that we aren't *misbonen* and don't think properly.

Rav Mattisyahu would exhort the *tzibbur* to daven and learn *mussar* daily, in order to ensure that they live up to their true essence of מתבוננים, and not fall to the level of עמי לא התבונן — which is worse than oxen and donkeys.

Seudah Stories

Rav Aharon Schechter at a Chasunah

I asked Rav Aharon Schechter to be my *mesader kiddushin*, as I was going to be learning in Chaim Berlin after my *chasunah*.

After the *chuppah*, to everyone's surprise, he asked where he would be sitting for the *seudah*. Then, for the entire first dance, he stayed with me in the middle of the circle. Rav Eliyahu Yormark, his son-in-law, remarked that he had never seen Rav Aharon stay so long at a *chasunah*.

Rav Eliyahu told my mother that Rav Aharon had said that since I didn't have a father, he would act as my father at my *chasunah*. It was an incredible experience for me, seeing how deeply he cared for me at my *chasunah*, even though he barely knew me.

No Defense

Rabbi Yonah Emanuel of *Yerushalayim* once related:

"On *Tisha B'Av* 1944, in the Bergen-Belsen concentration camp, a decree was issued that no one would receive any food that day — not even the very young children, the sick, or the elderly. Despite this cruel decree, my mother managed to cook some cereal for my young sister, Batya, who was three and a half years old.

"She was eventually caught and brought to trial. The court convened on Friday night, *Shabbos Nachamu* — the first *Shabbos* after *Tisha B'Av*. In Bergen-Belsen, special trials were held where the defendant was entitled to an advocate, or they could choose to speak in their own defense. My mother decided to waive her right to an advocate and refused to say anything on her own behalf. Despite being offered a chance to speak, she insisted on

keeping quiet. She refused to say a single word, nor would she search for anyone else to represent her.

"The trial was extremely short, and my mother was sentenced to a loss of food rations for two days. I later asked her why she did not argue for herself and explain that she was simply concerned her young daughter would starve. I told her that this might have gotten her a lighter sentence.

"My mother answered, 'It was already *Shabbos* when my trial started, and I saw that every word was being written down by the court reporter, who was a Jew. I therefore decided to remain silent. It is better to go hungry than to cause another Jew to be *mechalel Shabbos*!'"

Less Than a Shoe!

When Rav Yaakov Hillel, *shlit"a*, met Rav Avraham Genachovsky at an event, he mentioned to him that he had heard from *gedolim* many years prior that Rav Avraham possessed *Ruach HaKodesh*.

Upon hearing this, Rav Avraham was visibly disturbed. He picked up his shoe and exclaimed, "I am not even worth this! This shoe is greater than I am! Now excuse me, I must go wash my hands."

With that, Rav Avraham got up to wash his hands and did not return. For him, receiving honor was the absolute antithesis of everything he strove for, as he knew that seeking honor is *motzi* a person from the world and destroys their character.

A Mile in Their Shoes

We live across the street from a girls' dormitory, and like many families in the neighborhood, we try to make the

Seudah Stories

students feel at home. A while ago, we lent our blow dryer to one of the girls in the dorm. She sent it back to us through a friend, and when my daughter went to use it, she saw that it was broken.

I was extremely annoyed, as you can well imagine. The girl didn't have the decency to tell me, apologize, or offer to pay. I went about my business, but several times throughout the day, I found myself thinking, *What a chutzpah!*

Something was gnawing at me, though. I couldn't put my finger on it. It wasn't only the girl's irresponsibility; there was something else lingering in the back of my mind, refusing to come forward.

And then, a scene from many years prior flashed back into my memory.

My friends and I were studying for a test at a classmate's house when there was a blackout. We lit some candles so we could continue studying. A few minutes later, my friend screeched, "Look, Esti! The candle!" One of the candles I had lit had fallen onto the upholstery, burning a hole in the couch.

I felt terrible, but I never did anything about it. Nothing. I didn't speak to the family, I didn't call them, and I never offered to pay. Why? Because I was so incredibly embarrassed that I simply didn't know how to face them. Looking back, I can hardly believe I behaved so irresponsibly.

With that memory fresh in my mind, my perspective completely shifted. *I bet that girl is so embarrassed that she just can't bring herself to face me,* I realized, *just as I couldn't face those people back then.*

It is so easy for us to judge others without knowing the thoughts and feelings behind their decisions. Sometimes, though, we are given a chance to put ourselves in their shoes and recognize that things are not always as they seem.

Peace between Neighbors

Two families, the Lipskys and the Fraigers, lived in the same *Yerushalayim* apartment building and were embroiled in a difficult dispute. The Lipskys' first-floor apartment faced the street and had recently become a target for thieves. Consequently, they decided to have their balcony enclosed with a security fence to keep intruders out.

The Fraigers, who lived directly above them on the second floor, heard about the plans and protested. They were worried that by enclosing the first-floor balcony, burglars would easily be able to hoist themselves up onto the second-floor balcony, making their own apartment susceptible to break-ins. The two families could not find a compromise, and the Lipskys were prepared to proceed with their plans anyway, causing a major rift between the neighbors.

Mr. Bookstein, who lived on the third floor directly above them, heard about the dispute and decided to bring *shalom* between them. He wrote a check for the entire amount it would cost for the Fraigers to also enclose their balcony so they could feel safe as well. Through this beautiful act of *chesed*, *Baruch Hashem*, everyone was satisfied and peace was restored.

Just a few weeks after both projects were completed, Mr. Bookstein and his wife went out, leaving their fourteen-year-old daughter to babysit the younger children. An hour after they left, a fire broke out in the Bookstein apartment.

Seudah Stories

Within seconds, thick smoke and flames in the dining room were visible to people on the street.

Before the fire department could even be reached, neighbors ran up the stairwell to try to get inside, but the front door was locked, and the fire itself was blocking the exit. Frantically, young men outside realized they could climb up. They used the security fence on the Lipskys' first-floor balcony to reach the Fraigers' second-floor balcony, and from there, they scaled up to the Booksteins' third-floor balcony.

They broke through the glass, rescued the trapped children, and brought them out to the balcony to safety until the fire department arrived.

The very *chesed* that Mr. Bookstein had performed to bring peace to his neighbors turned out to save his own children.

Without Delay

Rav Menachem Porush related the following enlightening story, which instructs us on how we should approach the fulfillment of *mitzvos*:

One Friday, I was called to the home of the Brisker Rav. When I arrived, he told me of a certain *talmid chacham* who was in very difficult financial circumstances. He had summoned me to ask if I could find a way to help this man out of his crisis.

"I have no rest over this," the Rav said.

We discussed various solutions to the problem, and afterward I went home.

About half an hour before *Shabbos*, I received another urgent message to return to his home. Of course, I made my way there as quickly as possible. The Brisker Rav told me that he had just thought of someone who might be

able to help, and that we should write him a letter requesting assistance.

I sat down and began writing, taking dictation from the Brisker Rav. When I finished, I could not resist asking, "Please explain, *Rabbeinu*. There are only a few minutes left before *Shabbos*, and it is clear that we won't be able to send the letter now, since the post office closed hours ago. Why, then, did you find it necessary to call me now? If I had come and written the letter immediately after *Shabbos*, it would have been delivered at the exact same time!"

The Brisker Rav raised his eyebrows at the question. He looked at me with eyes full of warmth and kindness.

"Reb Menachem, I am surprised at you," he said. "Am I so sure I will live until tomorrow?! Everything I am able to do, I must do immediately, without delay."

The Vilna Gaon's Tefillos

Rav Aharon Kotler said, "It is well known that whoever saw the Gaon *daven*, even just once, was so inspired that he *davened* better for at least two years."

He then related that he had heard from the *Rav* of Mir, Reb Elya Boruch Kamai, that his grandfather had personally seen the Vilna Gaon *daven* once, and for the rest of his life, he *davened* differently.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com.

Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

RAV SHMUEL BERENBAUM – Part 5 (1921-2008)

Rav Henoch Leibowitz, Rosh Yeshiva of Chofetz Chaim, once returned from spending *bein hazmanim* with Rav Shmuel and described it to his *talmidim*: “Here I was trying to relax, while Rav Shmuel had a different agenda. ‘Come,’ he kept prodding me, ‘let’s learn Yoreh Deah together, which we never have time for during the *zman*.’” To Rav Shmuel, *that* was a vacation.

After a particularly strenuous medical situation, Rav Shmuel was advised to take time off. Begrudgingly, he traveled to South Fallsburg. The Rosh Yeshivah Rav Elya Ber Wachtfogel observed that Rav Shmuel was learning all day. “Wasn’t this supposed to be a vacation?” he asked. “Yes,” Rav Shmuel replied, “which is why I’m refreshing myself by learning Chullin, a masechta I never get to learn during the *zman*.”

During one such marathon “vacation,” the Rebbetzin sent one of their sons to ask Rav Shmuel to take a break and come home for something to eat. Rav Shmuel, in the middle of a sugya, sent word back that stopping now would ruin the entire vacation. For him, what made a vacation was learning, and what ruined it was stopping.

In his *hesped*, Rav Avraham Ausband described a Shabbos Rav Shmuel spent in his Riverdale yeshivah for a grandchild’s *aufruf*. Early Shabbos morning, Rav Shmuel entered the *beis medrash*, sat in a corner, opened a Gemara, and began learning. After *davening*, he went to the *kiddush*, where the *chosson* delivered a *shtickel* Torah that Rav Shmuel vigorously debated, after which Rav Shmuel himself gave a spirited *drosha*. At the *seudah*, Rav Ausband testified that he barely ate enough for a *shiur* of *Bircas Hamazon*.

While the *bochurim* went to nap, Rav Shmuel returned to the *beis medrash*, where a crowd gathered and a fiery give-and-take lasted for hours. When he said he needed to “rest,” he slipped to a corner and reviewed Gemara with Rashi, then returned and said, “Now we can continue,” learning until Minchah. After Minchah he gave an hour-long *shiur*, then another half-hour *shiur* to a different group. *Seudah Shlishis* was two *challah* rolls brought to him in the *beis medrash*, and after Maariv he continued learning with the *bochurim* until 10:30 p.m. “And that,” Rav Ausband concluded, “was just one Shabbos, and there were certainly many like it.”

One sweltering summer day, a blackout plunged the *beis medrash* into darkness and shut off the air conditioning. While others were at a loss, Rav Shmuel went with a few *bochurim* to an air-conditioned car and continued learning for nearly four hours.

After his second heart attack, a talmid visited him in the hospital, despite the family limiting visitors per doctors’ orders. Rav Shmuel greeted him warmly and immediately asked if he could get him a Gemara. The talmid went to the hallway to ask Rav Shmuel’s son, R’ Asher, who explained. “We have been arguing with him for two days, as the doctors insist he must rest, and he keeps asking for a Gemara.” Rav Shmuel did manage to smuggle in a Gemara, taking great satisfaction in having done so.

Rav Shmuel believed that when someone is truly committed to Torah, circumstances yield. A *talmid*’s father was diagnosed with the dreaded illness and scheduled for a procedure, and a few days before, they

Our Gedolim

came to Rav Shmuel. The son said his father refused to share the time or place, insisting there was no need for him to come and that it would cause *bittul Torah*, while the son felt obligated to accompany him and asked Rav Shmuel to intervene.

Rav Shmuel advised differently: “Let him go alone, and it will turn out to be nothing.” And that is what happened — tests showed the tumor was far less serious than assumed and entirely benign. The *talmid* excitedly reported back, calling it *mammash* a miracle. “What miracle?” Rav Shmuel replied. “It’s simple: your father truly didn’t want to cause you *bittul Torah*, and Hashem granted his wish by neutralizing the growth.”

One might think Rav Shmuel was satisfied with his *hasmadah*, but the opposite was true. In letters to Rav Nochum Partzovitz, he lamented that his learning was lacking. “If only,” he once said, “I could have one day of learning like the Chazon Ish.”

When it came to set learning sessions, Rav Shmuel’s devotion was unshakeable. *Seder* was sacred. Nothing could move him before the very last moment of *seider*. In time, he instituted a rule not to leave even for the *chasunos* of those closest to him, including his own children, before the end of second *seider*. *Chasunos* were important, but *seider* was more important, and the *chasunos* would wait.

At first, many objected to this practice, but eventually everyone realized it was non-negotiable and adjusted their *simchos* around Rav Shmuel’s first and second *seiderim*. Even critical matters were overridden by *seider*.

Once, a group of Roshei Yeshivah met to discuss a major issue. As the meeting proceeded, Rav Shmuel stood up and headed for the door. “Second *seider*,” he said quietly

as he left. Some were bothered, but Rav Pam was not. “Rav Shmuel will yet obligate all of us,” he said, “to learn even more.”

A close *talmid* once tried to get Rav Shmuel to bend his rule for his Sunday afternoon *chasunah*. He begged and pleaded, until he made a fatal admission. “Why must your *chasunah* be Sunday afternoon?” Rav Shmuel asked. “It’s the only time my father’s acquaintances can attend,” the *bochur* explained, “because they work all other days.” “Aha,” Rav Shmuel replied with a smile, “but I work on Sunday too.”

Rav Yerucham Olshin’s son’s *chasunah* to Rav Shmuel’s granddaughter was to take place in Lakewood, which would force Rav Shmuel to curtail second *seider* to arrive. The family apologized, but there was no alternative. Rav Shmuel asked, “If my presence matters so much, why not make the *chasunah* in Brooklyn?” They explained the cost difference was too great. “How much?” he pressed. “\$5,000,” they answered. Rav Shmuel took out his checkbook, wrote the full amount, and handed it to the *mechutanim*. A small price for something beyond measure.

Rav Shmuel once attended a *talmid*’s sibling’s *chasunah* in Chicago and planned to fly back shortly after the *chuppah*. When a storm reportedly canceled all flights, he was deeply troubled at the thought of missing morning *seider* and insisted on going to the airport anyway. Despite being told none were leaving, they found that one flight was still departing, and he boarded overjoyed.

*Reprinted with permission
from “The Weekly Vort” by E. Kaplan*

PARSHA CHALLENGE

פרשת דברים

1. What in this week's פרשה was 9x4?
2. What did the sovereignty of עוג and בלק have in common?
3. What are three instances in תנייך where the sun was held in its place?
Where in the תורה do we find the sun set early? (Submitted by S. Schon)
4. List two connections this week's פרשה has with טי באב.
5. List three instances where the words רב לכם is used in this week's פרשה?
 - a. List two other places in the תורה where we find this expression.¹
6. My father died a young man,
My two sisters married their uncles,
I excelled at one מצוה,
However my wife did share this passion,
This was symbolized by her fate.
I am mentioned in this week's פרשה.²
Who am I?
7. I am the cause of many עבירות,
I am one of the thirteen,
Twice in the תורה I am part of a name,
Once of a place that may not have existed,³
Once of person that was the grandfather of a queen,
The difference between their names is but one letter.
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?

¹ Both are in the same פרשה.

² I am primarily discussed in ספר בראשית.

³ Major hint: In this week's פרשה

Answers

1. The bed of עוג
2. They were both kings of foreign nationality. עוג was the last of the רפאים and בלק was from מדין (עי רש"י במדבר כב,ד).
3. When the ישראל בני fought (עי רש"י בשלח יז,יב), when the ישראל בני fought סיחון (עי רש"י דברים) and in נביא when יהושע was conquering ארץ ישראל (עי ספר יהושע י, יב) a. When הר המוריה came to יעקב
4. 1) נiggun מגילת איכה and it is lained with the איכה that begins with פסוק has דברים 2) The night which the בני ישראל cried after hearing the reports of the מרגלים was on ט' באב
5. 1) רב לכם שבת בהר הזה (הר סני) (א,ו) 2) רב לכם סב את ההר הזה (הר שעיר) (ב,ב) 3) כי מקנה רב לכם (ג,יט) a. ויקהלו על משה ואהרן ויאמרו אליהם רב לכם (קרח א,ג) רב לכם בני לוי (קרח א,ז)
6. My father died a young man, - נמרוד was killed by הרן -
My two sisters married their uncles, - מלכה and שרה -
I excelled at one מצוה, - הכנסת אוחים -
However my wife not did share this passion, - She turned into salt
This was symbolized by her fate. -
I am mentioned in this week's פרשה. -
Who am I? - לוט -
7. Next week....

Last week's Riddle:

- My wife was previously married to someone else, - (רש"י לב,יב) to the mother of כלב -
My son was a great leader, - עתניאל -
My step-son was one of the מרגלים, - כלב (רש"י לב,יב) -
My son married my step sons daughter, - (יהושע טו,יז) כלב married the daughter of עתניאל -
My name is mentioned in this week's פרשה. - כלב הקנזי (לב,יב) -
Who am I? - קנו -

רפואה שלמה אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה, יונתן בן איטא
לעי"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
© כל הזכויות שמורות

Sponsorships Available

RIDDLES

How much time is covered by each of the *chumashim*?

- *Breishis*: creation until the year 2309 (Avraham was born in 1948, and at the age of 100 had Yitzchak in 2048; Yitzchak had Yaakov at the age of 60 in 2108; Yaakov appeared in front of Paroh at the age of 130 in 2238, when Yosef was 39 years old; Yosef died 71 years later at the age of 110 in 2309).¹
- *Shemos*: 210 years of slavery in Mitzrayim, and 1 year in the *midbar*.
- *Vayikra and Bamidbar*: the rest of the 40 years in the *midbar*.
- *Devarim*: 37 days (Moshe begins his address on *Rosh Chodesh Shevat*, and dies on the 7th of *Adar*).

The Torah describes four rivers which emanate from Gan Eden: the Pishon, Gichon, Chidekel and Peras.² Elsewhere, when the Torah mentions the Peras River, it is described as, “*HaNahar hagadol, Nehar Peras—The big river, the River of Peras.*”³ Why is it called “the big river”?

Physically, the Peras River was actually the smallest of these four rivers, which is why it is mentioned last on the list. It is described as the “big river” specifically when it is mentioned together with Eretz Yisrael. In this context, the term “big” does not refer to its length, width or depth, but rather to its stature: it is considered great due to its association with Eretz Yisrael.⁴ When we see that even a river can be uplifted by its connection to Eretz Yisrael, we should appreciate the degree of spiritual elevation which we can achieve on the soil of our holy land.⁵

Which event, mentioned in *Parshas Devarim*, occurred on a date which falls out next week?

The debacle of the *Meraglim*’s negative report occurred on *Tisha B’Av*.⁶

When did Hashem harden the heart of a king, thereby forcing him to be harsh to Bnei Yisrael?

- Paroh
- Sichon⁷

There was one person in the *midbar* who met Avraham Avinu. Who?

Og reported to Avraham that Lot had been captured.⁸

How do you say “snow” in *Emori*?

Eretz Yisrael is such a great place, that multiple nations claimed the right to determine the name of Har Chermon. The Emoriim called it, “*snir*,” which means, “snow.”⁹

Moshe describes an object that was kept in an ancient “museum.” What was it?

When Og was a small child, he had a huge, metal bed, because a wooden one wasn’t strong enough. They kept it in Rabbas Bnei Amon, where he grew up, because they found it so strange that he was so big even in his youth.¹⁰

The Shabbos before *Tisha B’Av* is called “Shabbos Chazon.” What does “Chazon” mean?

“A vision of *nevuah*,” in this case, the one seen by Yeshayahu HaNavi. According to one opinion, of all the terms used to describe *nevuah*, this term is the harshest.¹¹

¹ עי' רש"י בראשית כ"ח ט'

² בראשית פרק ב' פסוקים י"א-י"ד

³ עי' בראשית ט"ו י"ח, דברים א' ז'

⁴ רש"י שבועות מ"ז; רש"י בראשית ודברים שם

⁵ שיחות מוסר מאמר צ' (בחדש)

⁶ ועי' תענית כ"ט. ברש"י ותוס' ומהרש"א

⁷ ב' ל'

⁸ עי' רש"י ג' ב'

⁹ רש"י ג' ט' ותרגום שם

¹⁰ רשב"ם ג' י"א

JUST CURIOUS

Before explaining the *mitzvos*, Moshe gives a *mussar* introduction, which starts at the beginning of *Parshas Devarim*. Take a look – when does the introduction end?

In *shelishi* of *Parshas Va'eschanan*!¹²

In the beginning of *Parshas Devarim*, it says that Moshe explained the Torah to Bnei Yisrael right before they went into Eretz Yisrael¹³. Didn't he spend 40 years explaining it?

When Moshe saw that despite all of his *davening* to enter Eretz Yisrael, he would not be granted his request, he explained everything which he thought would be confusing to Bnei Yisrael without him.¹⁴

Moshe explained the Torah to Bnei Yisrael in 70 languages.¹⁵ How did this help Bnei Yisrael, who didn't understand those languages?

He explained the *shivim panim laTorah* – the 70 interpretations of Torah.¹⁶

Moshe tells Bnei Yisrael that they are the most qualified to choose the *shoftim*.¹⁷ What made them so qualified?

If people would simply “apply” for the position of serving as a *shofeit*, it's possible that someone would “interview well,” and make a falsely positive impression. However, the community that raised a *talmid chacham* knows him since his youth, is aware of his reputation, and can determine if he is truly qualified.¹⁸

If the *beis din* is presented a multi-million dollar case, are they allowed to give it priority, telling someone who is arguing over a few cents to wait?

No: the *beis din* should feel that a debate regarding a few cents is as equally dear to them as a “high stakes” case, and not defer it.¹⁹

When retelling the story of the *Meraglim*, Moshe recounts that he chose 12 men, but doesn't mention that they were the leaders of Bnei Yisrael.²⁰ Why not?

After they sinned, Moshe didn't want to praise these *reshaim*.²¹

When retelling the story of the *Meraglim*, Moshe says that they returned reporting that the land was good.²² Didn't they give a bad report?

- The *pasuk* refers to the positive report of Yehoshua and Kaleiv.²³
- All the *Meraglim* initially reported that the land was good. The bad *Meraglim* added that the people were scary, and upon seeing that Yehoshua and Kaleiv were encouraging Bnei Yisrael to proceed, they declared that even the land “eats its inhabitants.”²⁴

Why are Bnei Yisrael blamed for listening to the majority of *Meraglim*? It was a 10 on 2!

Since Hashem had already told Bnei Yisrael that it was a good land, and the 2 greatest *Meraglim* supported this, they should have realized that the other *Meraglim* were speaking negatively out of fear.²⁵

¹¹ ב"ר מ"ד ו' הובא ברש"י ישעיהו א' א'

¹² רמב"ן א' א'

¹³ א' ה'

¹⁴ ספורנו

¹⁵ רש"י א' ה'

¹⁶ באזנים לתורה כ' שכן "ראיתי מפרשים", וסיים שנוון

¹⁷ א' י"ג

¹⁸ רש"י, רמב"ן

¹⁹ רש"י א' י"ז

²⁰ א' כ"ג

²¹ רמב"ן, ועי' במפרשים במדבר י"ג ב'

²² א' כ"ה

²³ רש"י

²⁴ רמב"ן

Moshe says he wasn't able to go into Eretz Yisrael because of Bnei Yisrael. Wasn't it because *he* hit the rock?

- Because Bnei Yisrael doubted Hashem's ability to provide water, the whole incident of the rock occurred. Moshe was faulted for not making a *Kiddush Hashem* in front of them and strengthening their *emunah*.²⁶
- Had they not sinned with the *Meraglim*, they would have been in Eretz Yisrael long before Miriam died, they would never have lost the *be'er*, and Moshe would never have come to hit the rock.²⁷

Eisav, Yishmael, and Midyan are descendants of Avraham Avinu. Are they considered our relatives?

Hashem told Avraham that his "descendants" would come from Yitzchak. Thus, Eisav's descendants, who are descendants of Yitzchak, are called our "brothers,"²⁸ but the "*Bnei HaPilagshim*," such as Yishmael and Midyan, are not "related" to us.²⁹

When we passed near the descendants of Eisav, Hashem told us to buy food from them, displaying the wealth that He gave us, because if we pretended to be poor we would be denying Hashem's kindness.³⁰ When are we supposed to do display Hashem's gifts, and when would such a display be considered the bad *middah* of showing off?

Hashem usually runs the world in a "natural," hidden way. Yet, in the *Bais Hamikdash*, there were 10 miracles that occurred regularly, for hundreds of years.³¹ Why did Hashem make this "exception"?

The *Bais Hamikdash* united all of Bnei Yisrael, and focused everyone's attention to the same spiritual location. Hashem performed these constant miracles to demonstrate that even if each individual didn't deserve to be governed by supernatural Divine intervention, Bnei Yisrael as a whole, with the contributions of each individual's positive *middos*, earned Hashem's miraculous guidance.³²

In the *haftarah*, Hashem tells Bnei Yisrael to stop bringing a "*minchas shav*" – "a fake *korban mincha*."³³ How can you have a "fake" *korban*?

A *korban mincha*, of flour, can only be brought by a single individual, or on behalf of the entire Bnei Yisrael, who join together as one single unit. It cannot be brought by two separate individuals who happen to join together as partners. When there was division and fighting among Bnei Yisrael, Hashem criticized them by saying that the *korban mincha* brought on their behalf was "fake," because they were no longer a single unit.³⁴

Why do we only add the *tefillah* of "*Nacheim*" during *mincha* of *Tisha B'Av*, but not during *maariv* or *shacharis*?

Earlier in the day, we are like someone whose relative just recently passed away, and we are not open to being comforted³⁵.

IN YOUR OPINION

When are you open to criticism, and when do you ignore any advice?

Moshe waited to give *mussar* to Bnei Yisrael until they were calm and settled in Arvos Moav and were confident that they would enter Eretz Yisrael. Before that, they were too stressed to accept his criticism.³⁶

²⁵ רמב"ן פרק א' פסוק כ"ה בביאור דברי רש"י ועיי"ש עוד, ועי' דברי הרמב"ן במדבר פרק י"ג פסוק ד'

²⁶ רמב"ן א' ל"ז, כלי יקר

²⁷ כלי יקר

²⁸ ב' ד', כ"ג ח'

²⁹ רמב"ן ב' ד'

³⁰ רש"י ב' ז'

³¹ אבות ה' ז'

³² משך חכמה על ההפטר

³³ א' י"ז

³⁴ משך חכמה על ההפטר

³⁵ ב"ח או"ח תקנ"ז

³⁶ אוה"ח א' א'

Have you ever seen someone be critical of another, no matter what the other person does? Have you ever been that critical person?

Moshe recalls that there were people who criticized him no matter what. If he left home early, they would say that things are probably unsettled in his home; if he left late, they would say that he was probably sitting at home plotting against them.³⁷

How can you do *chesed* every time you speak to someone who isn't fluent in your language?

By being patient. The *Shoftim* had to judge cases between a person and "*geiro*" – someone who gathers up (*ogeir*) words against him.³⁸ Included in this is a situation wherein one party is a *geir* (convert), to whom the language isn't natural, who will therefore need to use many words to get his point across. The *Shoftim* are thus told to be patient, and listen until they fully understand.³⁹

Let's say you know that something is the right thing to do, but you're scared. How can you encourage yourself to do it anyway?

Hashem made people so that they would interact honestly, and really it's His job to judge the fights between them. Hashem made the *Shoftim* His agents to take care of it, and told them, "Don't be scared of anyone: you have a special mission from Me, and I want you to carry it out without worrying about people who are intimidating."⁴⁰

What could make me think that someone hates me, even if he really doesn't?

If I don't like him: Hashem love us, but because of our bad feelings towards Him, we assumed that He felt the same way, so we said, "Hashem took us out of Mitzrayim because He hates us."⁴¹

Did you ever make a bad decision, and as a result you had to spend a long time dealing with the ramifications?

After Bnei Yisrael accepted the report of the *Meraglim*, they spent 19 years camped in Kadeish, and then 19 years wandering, ultimately coming back to Kadeish⁴², waiting for that generation to pass away. We are still suffering from that *chet* today. May we be *zocheh* to reach our final destination of the third *Bais Hamikdash* soon.

We know that *tznius* is an important *middah*, and one should not attract attention to his wealth and possessions. How can this *middah* contribute to our safety in *galus*?

Chazal advise that if the nation of Eisav threatens us, "*p'nu lachem tzafona*"⁴³ – *hatzfinu atzmichem* (conceal yourselves) until the threat passes.⁴⁴ Included in this advice is that if one manages to amass wealth in *galus*, he should realize that the nation of Eisav is still resentful that Yaakov "stole" their *berachos* and success. Likewise, Yaakov advised his sons to avoid flaunting their satiety in front of Eisav and Yishmael⁴⁵, who accused Yaakov and Yitzchak of stealing their success. Unfortunately, we have earned much ire in *galus* when we have failed to heed this advice.⁴⁶

³⁷ רש"י א' י"ב

³⁸ רש"י א' ט"ז

³⁹ אזנים לתורה

⁴⁰ רמב"ן א' י"ז

⁴¹ רש"י א' כ"ז

⁴² רש"י א' מ"ו

⁴³ ב' ג'

⁴⁴ דב"ר א' י"ט

⁴⁵ ע"י רש"י בראשית מ"ב א'

⁴⁶ כלי"י ב' ג'

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

The Muslims and their Catholic counterparts in Yerushalayim were bitter enemies and were constantly at war; still, they shared one common goal: both wanted Yerushalayim to be *Judenrein*. It irked them tremendously when, in the 1800s, Yidden began trickling into the city in progressively greater numbers, and they grieved over it.

Although they couldn't stop the Yidden from arriving, Yidden were very restricted where they could live. The Jewish quarter of Yerushalayim was far less than a quarter of Yerushalayim. The Arabs would charge the Yidden outrageous rents for the most dilapidated dumps.

Gevirim such as Sir Moses Montefiore tried to improve the situation by leaving considerable sums of money to build neighborhoods outside the walls of the Old City, and Yidden were offered free housing. However, in this case, the problem wasn't money. The problem was courage. Outside the walls of Yerushalayim was desolate and dangerous, and the people were frightened even to step foot beyond the walls, let alone to settle there.

One Erev Shabbos *kodesh*, while Rav Zalman Baharan *zt"*l was in the *mikveh*, the narrow Yerushalayim street filled up with people. They were waiting respectfully for Rav Zalman to come out so they could use the *mikveh*, as it was the only *mikveh* in that section. When Rav Zalman came out, he was greeted by long lines of people waiting. It was obvious to him that some of those people would still be waiting for another hour. Upon noticing Rav Zalman, someone cried out.

"Rav Zalman! You are the one who cares for us! Why don't you do something to alleviate the housing problem over here and give us some *harchavah*? What is going to be?! The situation is only going to get worse!"

Resolutely, Rav Zalman responded, "What we need is courage. If you are willing to join me, then let us see how many people will show up for a meeting in the *bais medrash* this Motzaei Shabbos."

With that, Rav Zalman continued on his way, no doubt with a *tefillah* on his lips for the future of Yerushalayim. There was also a sigh of relief along that line of people waiting. Somehow everyone knew that if Rav Zalman was going to take the mission upon himself, it would be accomplished. He had the *siyatta diShmaya* that no one else had.

That Motzaei Shabbos, they assembled in the *bais medrash*, and Rav Zalman spoke to them.

"*Groyse gevirim* such as Sir Moses Montefiore built up a few neighborhoods for us. What was the problem? Why did the people abandon those houses? The answer is because they didn't work for them. Yerushalayim has to be built with *mesirus nefesh*. Settlers moved out there, but it didn't cost them a penny. As soon as there was a little bit of difficulty, or some sort of *pachad*, they were back within the security of the walls of Yerushalayim. That was a mistake."

"Give me a hundred people," cried Rav Zalman. "Give me a hundred people who are willing to move out there and pay for it with their own money, with the same rent that they would give the Arabs. We will turn that money around and build for ourselves! Give me people who are committed to go out there and withstand the perils, and you will have the *zechus* for all those who are going to follow for generations to come. If you are committed, I want to see a hundred coins over here on the table, one coin for every person who is joining."

With that, a hundred coins appeared on the table. The people were committed. That was Motzaei Shabbos

Parshas Toldos *Taf Reish Lamed Dalet* (1873), the week that they read in the Torah the words *Meah Shearim*.

The next morning, Rav Zalman and a *gevir* by the name of Reb Ben Tzion Leon traveled out of the Old City to pick a location for the new *shechunah*. There were two sites under consideration. One was closer to the main thoroughfare. Today it is occupied by the Russian Compound. The other was closer to the Kosel Hamaaravi, and therefore closer to the hearts of the settlers, but it was a desolate wilderness full of snakes and scorpions.

Because the land was so dangerous, they posed the *shailah* to the Rav of Yerushalayim, the Kalisher Gaon, Rav Meir Auerbach, *mechaber* of the *sefer Imrei Binah*. Based on a *pasuk* in the Torah, the Kalisher Gaon recommended the site closer to the Kosel Hamaaravi. So, the closer site was decided upon.

They bought the parcel, which measured 25,000 square cubits, for 29,068 Turkish *grush*. Right away, Rav Zalman and those who were helping him purchased building supplies and put down the *even hapinah*, the symbolic first stone, and the project was underway! However, the *shechunah* of Meah Shearim of today with its holy streets and narrow passageways, which in a sense represent the epitome of *kedushah* for all of Klal Yisrael, would need some more preparation. From an engineering standpoint, it needed a *ruchniyusdig* support. The following incident of *mesirus nefesh* for *chesed* provided the necessary *ruchniyusdig* pillar.

When Rav Nachum Shadiker zt"l was *niftar*, he had a budding *talmid* by the name of Berel. Although this *talmid* was much younger than the other *talmidim*, he showed a lot of promise in his learning. When Rav Zalman took over for his father Rav Nachum, Berel continued learning by him. Berel had no parents, but what he had endeared him more than what he lacked. Berel's exemplary *yiras Shamayim* and *middos tovos* brought him first into Rav Nachum's inner circle and, after Rav Nachum's *petirah*, earned him Rav Zalman's admiration.

When he became of age, Rav Zalman arranged a *shidduch* for him. Rav Zalman left the financial arrangements to Berel's family and waited to hear about the *chasunah*. There was an accustomed year wait between the engagement and marriage, but when a year and a few weeks passed by and still no date was set for the *chasunah*, the *kallah's* father became impatient and insisted.

"Either let's make the *chasunah*, or drop the *shidduch*."

Still, there was no response. It then occurred to Rav Zalman that although it seemed like Berel's family had what they needed, they actually had nothing. Rav Zalman met with some of his friends, including his cousin who was also "Rav Zalman," Rav Zalman ben HaRav Yaakov Leib (Baharil). One of the people had an idea.

"Rav Zalman, you're an *esrog socher*, but you buy a very limited amount of *esrogim*, and that's all that you sell. Why don't you buy a little more and sell a little more? That way you'll have enough money for the *chasunah*. The entire Yerushalayim comes and asks your opinion on their *esrogim* anyway."

Rav Zalman shook his head back and forth. "Absolutely not."

"But why not?" the people began to scream. "It's an excellent idea!"

Finally, Rav Zalman said, "There isn't that much money to go around. I know that if I went out and bought a hundred more *esrogim*, I would have no problem selling them, but what about the other *esrog* merchants? There are only a certain number of customers. I should do a mitzvah on someone else's *cheshbon*? Other people will have a *farshtehrte* Yom Tov because I, the *chashuve* Rav Zalman, am going to come home with more *esrogim* this year?? Absolutely not! There must be another solution." (*Haflai vafeleh!*)

Finally, someone had an idea. "Remember the area on the outside of the wall of Yerushalayim that we purchased?"

"What's the point?" someone asked. "How are we going to make money from that plot of land?"

"Well, until now," suggested this man, "we bought our wheat from the Arabs. When Pesach comes around, the Arabs charge us eight or nine times the amount the wheat is worth. Let us go out to that plot of land. We'll plow it, we'll plant it, and perhaps the *Ribono Shel Olam* will have *rachmanus* on us and wheat will grow, and we'll sell the wheat for Pesach."

"Excellent!" exclaimed Rav Zalman. "We can sell the wheat to the regular wheat *socharim*. This way no Yid will lose his *parnassah*. The Arab sheiks that have been taking advantage of us until now will learn their lesson, and perhaps next year they will come down in price. This is a really great idea!"

"Really great idea?" one of them echoed. "But who is going to plow, plant, and work the ground?"

By the time they walked out of that meeting, they realized who. Rav Zalman was who. Who else?? And so, along with all of the other things that Rav Zalman was doing — taking care of the *shechitah*, *dinei Torah*, giving his *shiurim*, *bikkur cholim*, setting up hospitals, taking care of the *Vaad Hakollel*, and distributing the funds — Rav Zalman would lie on the ground with a shovel in hand, push the oxen and the plow, making sure that everything that could be done was done so that the land was cultivated properly.

Then, of course, when they were all done, they sat down and were *mispallel* for rain. It rained plentifully that year. And the wheat? The wheat was fantastic! People could not believe that amateurs could produce that type of a crop.

Well, the *chassan* got married. No one knew how. But what is more important to understand is that the land on which the houses of Meah Shearim were going to be built, before any Yid could settle on it, had to be cultivated, plowed, and toiled on for *tzedakah* and *chesed*. Only once the mud, the sand, and every little pebble of that ground represented *chesed* and

tzedakah, was the soil purified and the building of Meah Shearim could begin.

This all happened in the year *Taf Reish Lamed Dalet* (1873-74). By the year *Taf Reish Lamed Hei*, ten houses were standing. That same year, by the end of the summer, another ten houses were complete. The project involved a lot of *mesirus nefesh*, dedication, and sensitivity on Rav Zalman's part, and not much glorying under the lights in center stage. As we can imagine, there was the regular controversy, and Rav Zalman had to bear the brunt of it.

"How can you do this?!" some *taanahed*. "In Yerushalayim, a city where people are starving from hunger, you are spending money to buy a desolate area!?"

"Yeah!" someone else exclaimed. "You know good and well that you'll never succeed in building over there. You'll never have enough money to finish the project. Even if you get people to live there, they'll leave! This is all a waste! It's just a trick to give Arabs money!"

Rav Zalman was unfazed by this. He knew it had to be done. But there were more difficult *taanos* to contend with.

Some said, "Who do you think you are, Rav Zalman? Are you Moshe Rabbeinu who can take a people — men, women, and little children — out to a *midbar*, to a desolate desert?? Are you going to have *ananei hakavod*, *mann*, and a *be'er* for them like Moshe Rabbeinu did? Can you show us miracles like he did??"

Even to those *taanos*, Rav Zalman would look away; he knew what had to be done. There was one particular Yid, who was from the first ten houses, who drove Rav Zalman straight up a wall. Every day he would burst into Rav Zalman's *shiur* with new complaints.

"My house is different than the other houses!"

"You're cheating me!"

"My house is in the wrong place! The sun is beaming down on it!"

"It's too shady by my house!"

Every single day with a different *taanah*. He was sure that Rav Zalman had singled him out for an inferior house. As much as they explained to him that they hadn't even decided which house would be his, it was to no avail. Finally, one day when he was yelling and screaming at Rav Zalman, Rav Zalman said to him, "Please! The Arab construction workers may get the wrong idea; they may think you're actually screaming at me."

The people laughed and shrugged it off. They finally said to Rav Zalman, "Dismiss this individual! Tell him, forget it! If you want, stay within the walls of Yerushalayim!"

Rav Zalman replied, "The *agmas nefesh* that he is giving me is so valuable to me! I know that every drop of *tzar* in this operation is so important! He would be the last person in the world that I would dismiss, because he is making this all worthwhile."

Once, while Rav Zalman was standing outside on a hot day in that empty, desolate area, he looked up and saw something from the distance. There was an armed contingent coming toward them. It turned out that it was the English ambassador and his friends. The English consul came over and told him that he had been asked by Sir Montefiore to check on the site of the Meah Shearim project and to report back to him in detail. He then proceeded to address Rav Zalman in harsh words.

"What you're doing is absurd! You should know good and well, there will never be anything over here outside of the walls but an empty and desolate area! This is home only to thieves and robbers! How can you be so foolish?! The Turks who took the money for this are laughing their heads all the way to the bank! You'll never use it!"

Rav Zalman was unfazed and told them clearly, "You are right. We are building with mere pennies. Hashem is providing for us, and we know that the difficulties are simply a *nisayon*. We have seen great *hashgachah pratis*, and we are sure that we will be successful."

The gentile English consul was impressed with this response, and in turn became a source of assistance whenever the need arose.

Rav Zalman would spend a lot of time traveling back and forth between the inner sanctuary of the walled city and outside to this *midbar*. He could be seen lying on the sand with people at his side, looking over prints, arguing over how big a window should be, or over where a house should be placed. No detail went without Rav Zalman's approval. When there was a lull in the construction, Rav Zalman would turn things over to others, run back to his house in Yerushalayim — which was no easy thing — and continue his *shiurim*.

Rav Zalman had made up from the onset that he would not be *mevateil* his *shiurim* because the building of Yerushalayim could not come through *bittul Torah*. While the construction was underway, the people who were constantly seeking Rav Zalman's advice and needed his help were told, "Why are you coming to his house? You know where Rav Zalman is. Go out and find him outside the walls."

Rav Zalman was happy with the steady stream of people leaving the walls of Yerushalayim to see him in the construction area. Until then people were scared to walk out in the middle of the day, and now people were getting used to the idea.

In the year *Taf Reish Lamed Hei*, Rav Zalman finally saw all of his work come to fruition. Ten courageous families were taking all of their belongings from the Old City to settle in Meah Shearim. Rav Zalman danced before them like on Simchas Torah the entire way, singing *Lechah Dodi Likras Kallah*.

Rav Zalman remains a shining example of *hishtavus*. He was able to let people's annoying comments roll off of him like water off the back of a duck, and make and maintain *shalom* with everyone. This is a goal we can try to emulate.

Hilchos Shabbos Initiative

Bathroom cont.

Is it permissible to replace a toilet seat or cover?

If a toilet seat or seat cover fell off before *Shabbos* and there was specific intent to use it on *Shabbos* in its broken state, it may be replaced in a temporary fashion, but may not be permanently repaired. If it fell off either on *Shabbos* or before *Shabbos* but there was no intent prior to *Shabbos* to use it in this temporary fashion, it is *Muktze* and may not be handled.

Is it permissible to use a plunger?

There is a difference of opinion among the *Poskim* if one may use a plunger on *Shabbos*.¹ If no alternate facilities are easily accessible, one may use a plunger.

Is it permissible to use a toilet brush?

It is permissible to use a toilet brush on *Shabbos* if the bristles are not susceptible to squeezing, i.e. they are stiff and widely spaced.

Is it permissible to spray air freshener?

It is permissible to spray air freshener. However, it is not permissible to spray perfume or any fragrance on clothing. Therefore, when one sprays air freshener or any other fragrance, care should be taken not to spray clothing.² The same holds true when spraying deodorant.

What may one do if no cut toilet paper is available?

Since this situation involves Kavod Habrios, toilet paper may be used while still attached to the roll and placed in the toilet, even though the paper will inevitably rip during flushing. Alternatively, if necessary the paper may be torn from the roll in a backhanded fashion. It is preferable to avoid tearing along the perforations.

¹ It is questionable if it is included in the prohibition of building (*Boneh*).

² Creating a fragrance in clothing is included in the prohibition of creating a new entity (*Molid*). Chazal prohibited creating a new entity on *Shabbos* because it is similar to doing *Melocho*.

ע"ש"ע רע"ו-א, ג

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

We had a blackout on **שבת** night, and our non-Jewish neighbor came by and offered to light some more candles and turn on some lamps/lanterns. Is that allowed?

QUESTION 2

Can the neighbor move around the **נרות שבת** in order to spread out the light?

QUESTION 3

Are we allowed to move around lanterns?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

Is there a **חיוב** to hear every word of **קריאת התורה** on **שבת**?

Answer: The **שלחן ערוך** (קמ"ו-ב') discusses various scenarios a person may learn or daven during **קריאת התורה**, which gives the impression that a person does not necessarily have to listen. However, the **ביאור הלכה** (ד"ה ויש) writes that it is possible the **שלחן ערוך** is discussing a person who already heard **קריאת התורה**, and has no **חיוב** to listen. Such a person may learn during **קריאת התורה** if the specific conditions in the **שלחן ערוך** are met (that don't cause a lack of **התורה**). Therefore, a person that hasn't yet heard **קריאת התורה** should listen to the entire **קריאה**.

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

I'm usually **מעביר בסדרא** in between **עלויות** during the **קריאת התורה** on **שבת**. Is it alright if I'm finishing up a **פסוק** when the **קורא בעל קורא** starts Leining?

Answer: As mentioned above, a person should hear the entire **קריאה**. The **אגרות משה (ד-כ"ג)** writes that he should be careful not to miss even one word. He even adds that if ten people missed one word, they should take out the **ספר תורה** after davening and Lein what they missed with a **ברכה**! Therefore, a person should make sure he is not saying anything else during the **קריאה** and pay full attention to the Leining.

QUESTION 3

My wife usually comes to shul on **שבת** day a little late. Can she catch up during Leining or does she have to listen to the **קריאה**?

Answer: The **משנה ברורה (רפ"ב-י"ב)** writes that although the **מגן אברהם** holds that women are **חייב** in **קריאת התורה**, the **מנהג** is that they don't listen at all. Therefore, a woman may daven during **קריאת התורה**.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelphia Yeshiva

Slutzk

The town of Slutzk was in an uproar.

Well, not all of Slutzk. Outside the main shul, it looked no different than an ordinary Shabbos morning. Little boys played in the streets, ignoring warnings not to ruin their good Shabbos shoes. Little girls gathered in groups, admiring each other's bows and dresses. Mothers set the table for the *seudah*, read *Tzene U'rene*, rocked babies, and visited neighbors. Nothing out of the ordinary.

But in the *beis medrash*, chaos reigned. It was right before *krias hatorah* — or at least it was supposed to be — but all proceedings had ground to a halt. The *chazzan* stood before the *aron kodesh* to receive the Torah, the *bimah* was cleared, and the *ba'al korei* waited expectantly, but someone had other plans.

A woman stood in front of the *paroches*, her once-beautiful Shabbos dress creased and mud-splattered. She had barreled her way through the aisle, a child holding either hand, just as *shacharis* had ended. Now she stood facing the crowd of indignant and confused men, refusing to allow the Torah to be removed from the *aron kodesh*.

“*Yidden*, have *rachmanus*!” Tears coursed down her cheek as she pleaded her case before the packed shul. “My husband is an *ehrlliche yid*. He did nothing wrong! They took him on his way to *shul* this morning, and he's sitting in jail now waiting to be sent to the army. My children will be living orphans. Have *rachmanus*!”

An uncomfortable silence swept through the crowd as the woman wept. Nobody dared look at her broken figure and innocent young children.

“Excuse me,” a loud, haughty voice broke the unnatural quiet. “Is now the time and place for such a thing? Come to me on *motzei Shabbos*, and we'll take care of it then. We're waiting for *krias hatorah*.” The voice belonged to Binyamin Eben, the *Rosh Hakahal*, who stood at his seat just to the left of the *aron kodesh*.

The woman turned sharply to see who was speaking, and then, to the shock of the *mispallelim*, spat in his face. “*Sheigetz! Rasha!* Hashem will punish you! He sees everything, even if you sit on the *mizrach* wall. Murderer! The *Ribono Shel Olam* will take His revenge on you! *Rasha!*”

Pandemonium erupted. The *Rosh Hakahal* turned red with fury, and a bunch of men jumped up to evict the seemingly crazy lady. They were stopped by a ring of men who were standing around the *aron kodesh*, backs to the woman, trying to protect her and allow her to say her piece. Nobody would say it out loud, but they knew she was right.

Her husband was taken by Eben's lackeys, and everybody knew it.

In Slutzk at the time, a bitter decree was in effect. Every town had to fill a quota for the army, and it was the wealthy members of the town who held the power to decide who would be drafted. Generally, they sent the town's lowest elements, who were sitting in jail anyway. But if they weren't enough to fill the quota, the *gvirim* would grab people who had nobody to defend them, such as the poor and orphaned.

It seemed that this woman's husband had been the most recent victim, and in desperation, she had entered the shul to fight for his return.

Many people pitied her, and secretly resented the ignoble and cruel methods of the *Rosh Hakahal* and his cronies. Others sided with the wealthy and powerful, and tried to oust the pitiful lady from the shul. Cries and shouts rang out from every direction.

Slutzk was *zoche* to have the Bais HaLevi, Rav Yoshe Ber Soloveitchik, as their Rav. Now he approached the *aron kodesh*, face white, as the crowd quieted to hear what the Rav would say. He turned to the women with compassion in his voice. "You're probably hungry. Your children are hungry. Go home, make kiddush, and I'm telling you that in a few hours your husband will be home with you."

The woman's tears were now tears of joy. "You should be *gebentched*, Rebbe! Thank you!" The crowd watched as she left hurriedly with her children, a broad smile on her face, and they waited expectantly for *krias hatorah* to finally begin.

But the Bais HaLevi stood in front of the *aron kodesh*, eyes aflame. "Now I'm stopping *krias hatorah*. We will not remove the Torah until this man is back."

"What is this?" A *gvir* called out angrily. "This is not the job of a *rav*. The Rav's job is to *pasken shailos*!"

A vein pulsed on Eben's forehead, but his voice was carefully controlled. "*Kavod HaRav*, this is a job for the *Rosh Hakahal*. The Rav was not hired for this. We have a *cheshbon*, and we take people for a reason. This man is not going back home."

The Bais HaLevi did not back down. "So long as I am in Slutzk, I am the Rav. And I decree, as Rav, that nobody is hearing *krias hatorah* or going home until this young man is in the *beis medrash*."

The wealthy *askanim* were livid. Opinions rang out from all directions, some proud, some worried, and some angry. The Bais HaLevi paid them no heed, continuing to stand guard in front of the *aron kodesh* as he waited for the young man to be brought in.

Eventually, the *gvirim* had no choice. Even they wouldn't fight with the Rav in front of the entire town, and within half an hour, the woman's husband was in the *beis medrash*. The Bais HaLevi welcomed him warmly, and to the indignation of the *askanim*, had the *gabbai* give the man the Rav's usual *aliyah*, even instructing him to *bentch gomel* without Hashem's name.

The *gvirim*, led by Eben, seethed. The Rav might have won this round, but they vowed to take revenge. They would show the Bais HaLevi who was really boss of Slutzk.

Their opportunity came just a few days later.

The Bais HaLevi had a *talmid* Avremel, a *yasom* of both parents. He had come to Slutzk to learn under the Bais HaLevi, and was planning on returning to his hometown for a visit. But Eben and his friends had other plans.

Here was the perfect victim; this *bachur* had nobody to protect him, and no papers to prove he

wasn't a resident of Slutzk. And because he was supposed to be leaving Slutzk for a few days, nobody would suspect he had been drafted until it was too late. The best part? The only one who would truly grieve for the *bachur* would be the Bais HaLevi, exactly who the *gvir* wanted to upset.

They wasted no time. Three hired thugs hid in the alley near the wagon depot, waiting for their unsuspecting target to come purchase a seat on one of the wagons leaving that day. Avremel showed up just after *mincha*, a burlap sack containing his clothes and tefillin over his shoulder.

"Excuse me?" A hefty man with his cap pulled low laid a hand on Avremel's shoulder, "can you help me for a minute?"

"Sure." Avremel shrugged.

"Thanks. I need someone to watch my horse while I check something." The man guided Avremel towards the alley, quickly clapping a hand over the shocked boy's mouth as his two friends grabbed Avremel, tied him up, and threw him into the waiting wagon. Just a few minutes later, the stunned *bachur* found himself in the town's jail, waiting to be sent to the central draft office.

But the Shomer Yisroel never slumbers, and somehow, the Bais HaLevi found out about the nefarious plot. He had known Eben wouldn't forgive the humiliation he suffered that fateful Shabbos morning, and had been on the lookout for the *gvir*'s revenge.

The Rav wasted no time. One of his talmidim, Bentzion, was known for his enormous strength, and was therefore the de-facto head of the Slutzk fire brigade. The Bais HaLevi summoned him immediately.

"Tonight at ten we are breaking down the doors of the jail." The Bais Halevi told him urgently. "Bring the strongest *yidden* from the fire brigade, and tell them to arm themselves with whatever they have. It's *pidyon shavuyim*."

"Rebbe, I'm joining you." Bentzion declared, determined to carry out his Rebbe's wish and join this great *mitzvah*.

He was as good as his word. Promptly at a quarter to ten, a group of Slutzk's toughest men started forming near the prison, armed with pitchforks, metal rods, wooden beams, shovels, and axes. They waited reverently to hear what the Rav would instruct them to do.

"One of you go to the jail. If the door is locked, break it down. Tell the guard that if he doesn't free Avremel, we'll destroy the entire jail."

Velvel the blacksmith hurried to follow the Bais HaLevi's directive. As soon as he went into the building, a figure approached quickly from behind the imposing group, silhouetted by the full moon behind him.

Eben had been notified of the impending jailbreak, and was nonchalantly coming closer. "What does the Rav want from here?" His voice was calm and slightly curious, as if they were meeting in the marketplace instead of outside the building in which he had imprisoned the Bais HaLevi's *talmid*.

Rav Yoshe Ber didn't mince words. "We're here to free the innocent bochur you plan to illegally draft. Either he leaves now, or the jail turns to rubble."

"Who gave you the right to do this?" The darkness hid his furious expression, but his voice blazed with anger.

"Binyamin, you never learned Gemara? The Gemara gives me the right! The Gemara says a king may break boundaries, and nobody may stop

him. And who are the kings? The *rabbanim*! In Slutzk, I am the king. You may not believe it, but I am king of Slutzk.”

Eben’s eyebrows rose, but after glancing behind the Bais HaLevi at the menacing group, he entered the prison without a word. He was back with Avremel only a moment later, head held high but eyes shooting sparks.

The Bais HaLevi ignored him. He had won this round as well, and hopefully taught the arrogant *gvir* a lesson.

The battle continued for a while thereafter, but Rav Yoshe Ber Soloveichik always refused to be quiet when action was called for. He could have just focused on his *yeshivah* and rabbinical responsibilities, living in peace without constantly fighting the wealthy and powerful members of Slutzk.

But the Bais HaLevi lived only for the Ribono Shel Olam, not for comfort, honor, or public approval. And so, he was on the front lines of every battle, exactly where he knew Hashem wanted him to be.

That, after all, is the job of the kings of Klal Yisroel.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #2009-7-5

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmussen given in Adelpia

Option 3: Captivating stories taken from shiurim

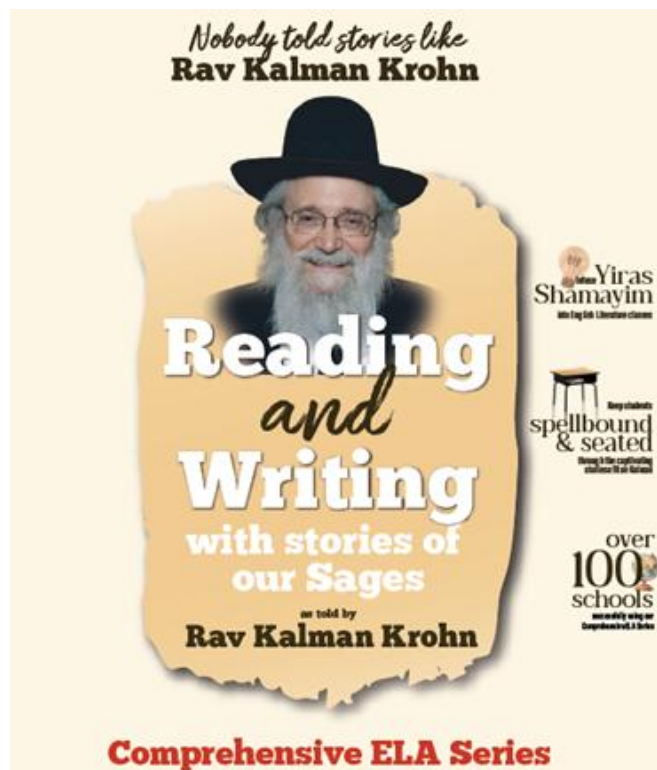
To receive Vaadin by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Attn: Schools, Principals, Teachers!

Toras Reb Kalman Comprehensive ELA series

SEE IT FOR YOURSELF @

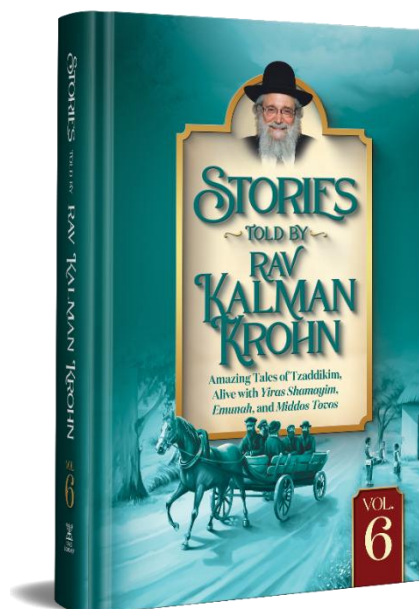
<https://torasrebkalman.aflip.in/brochure-preview>

Book SIX is at the typeset stage!

Sponsor a story for \$1,000

email: torasrebkalman@gmail.com

Please be careful to handle this sheet in the proper manner as required על פי הלכה. Please do not read this publication during קריאת התורה or קדיש, חזרת הש"ץ.

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

SPECIAL TOPIC

He Poured out His Wrath on Sticks and Stones

A Song of Asaf

In *Tehillim* there is a certain chapter describing the destruction of *Beis HaMikdash*, and it has quite a peculiar beginning:

מְזִמּוֹר לְאַסָּף אֱלֹקִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנִחְלָתְךָ
– Asong of Asaf. O G-d, foreign nations
have entered into Your inheritance...¹

The *Midrash* points out the problem here:

Scripture should have said, “A weeping of Asaf,” or, “A wailing of Asaf,” or, “A eulogy of Asaf.” Why does it say, “A song”?

The answer is that the matter may be compared to a king who built a wedding chamber for his son. He painted it and decorated it. But the son went off on evil ways. Upon this, the king went to the wedding chamber and tore the curtains and broke the rods.

The son’s teacher picked up a reed flute

and began playing a tune. They said to him, “The king turned his son’s wedding chamber upside down, and you are sitting and playing a tune?”

He answered, “I am playing a tune because he overturned his son’s wedding chamber, and didn’t pour out his wrath on the son himself.”

In the same vein, they said to Asaf: “*HaKadosh Baruch Hu* destroyed His *Heichal* and *Mikdash*, and you are sitting and singing?”

He answered, “I am singing because *HaKadosh Baruch Hu* poured out His wrath on sticks and stones, and did not pour out His wrath on the Jewish people.”²

Now, it is hard to understand why *Chazal* call *Beis HaMikdash* “sticks and stones.” The *Midrash* says that when the nations of the world sought to destroy *Beis HaMikdash*, *Yerushalayim* was lifted off the ground and suspended above in the air

¹ *Tehillim* 79:1.

² *Eichah Rabbah* 4:14.

until *Hashem* pushed it back down.³ So why is it considered as if *Hashem* destroyed mere “sticks and stones”? Powerful spiritual forces were at work there; it was a lot more than sticks and stones.

Furthermore, let's take a look at the laws and customs we keep as *zeicher l'churban*. The mourning begins on 17 Tammuz, the day the city's walls were breached, and from then, on it progressively intensifies: *Rosh Chodesh Av*, then the week in which *Tishah b'Av* falls, then *Erev Tishah b'Av* and the *se'udah hamafsekes*, which is considered *aninus* (bereavement), and then *Tishah b'Av* itself, when we are considered as mourners. We sit on the floor, we don't don *tefillin*, and we even remove the *paroches* from the *shul's aron hakodesh*. This is all leading up to the terrible moment when *Beis HaMikdash* was set on fire.

Yet, surprisingly enough, when *Tishah b'Av* afternoon arrives, the awful time when fire was set to *Beis HaMikdash*, the intensity of the mourning starts to break: we get up from the floor, we don *tefillin*, and we put the *paroches* back in place. This is really puzzling. *Tishah b'Av* is not even over yet, and we are already easing up on the mourning?

Another question: Is this really a case of *Hashem* pouring out His wrath only upon “sticks and stones”? The very same “Song of Asaf” goes on to present a chilling description of what happened at the time of the *churban*:

...They placed the carcasses of Your servants as food for the birds of the sky,

the flesh of Your pious ones for the beasts of the earth. They spilled their blood like water around *Yerushalayim*, with no one to bury them.⁴

It is clear that the people, too, suffered intensely when *Yerushalayim* was destroyed. It was not just “sticks and stones” that bore *Hashem's* fury.

Destroying the Cause

At first glance, we might think that “He poured out His wrath on sticks and stones” means as follows: There was a Heavenly decree of annihilation upon the Jewish people. However, *Hashem* wished to keep them alive, so in order to appease His wrath, He destroyed *Beis HaMikdash* instead. *Lehavdil*, this is like someone who goes and smashes a window to vent his anger, rather than taking it out on a loved one.

Far be it from us to accept such a superficial understanding of the matter. There is a wonderful parable that brings out the true meaning of it:

A master artist wished to create a certain painting that would be his magnum opus. This painting would be the ultimate expression of his talent, and he would invest all his energy into it. To this purpose, he ascended a mountaintop that afforded the most breathtaking view possible. He set up his canvas and easel, and proceeded to paint with total concentration for days and nights. He put his entire self into this creation. In the end he produced an absolutely amazing piece of art. It

³ Yalkut Shimoni, Eichah 1009.

⁴ Tehillim 79:2-3.

לעילוי נשמת

אמינו מרת חיה זיסל עלקא בת ר' שמעון דויטש ע"ה
ומרת אסתר רויזא בת אברהם יחיאל דויטש ע"ה
ומרת משה בן אליעזר ע"ה ומרת חוה בת דוד האמבורגער ע"ה
ומרת ברוך זאב בן נפתלי ע"ה ומרת גיטל צביה בת מרדכי קראוס ע"ה
ומרת שמעון בן צבי דב ע"ה ומרת בלומא בת אפרים מעגלו ע"ה
נרבת משפחת מרדכי דויטש

truly was the work of his life.

Now, he had a friend with him up on the mountaintop. When he finally finished working on the painting, he told his friend that he was going to examine it and see how well it came out.

Since it is hard to get a proper perspective on a large picture from up close, he began taking steps backward from the easel, focusing all his thoughts on the marvelous work in front of him.

He moved backwards step after step, oblivious that the edge of the mountaintop was only a few feet behind. He was rapidly approaching a steep cliff below which there was a deep, rocky abyss. His friend shouted out to him, "Stop! You're about to go off the edge!" but he was so entranced by the painting that he didn't hear a word. He kept moving backwards despite his friend's frenzied shouting.

When the friend saw that the artist couldn't be shaken from his trance and was about to fall to his death, he did the only thing left to do: he lunged at the painting and ripped it apart.

When the artist saw that, he cried out in utter pain and shock, "What did you do? You wrecked my life's work!"

His friend responded, "Just turn around and take a look. One more step and you were gone. That painting almost killed you!"

This is the meaning of, "He poured out His wrath on sticks and stones." When *Beis HaMikdash* stood, the Jewish people were sinking into sin, and this threatened their lives. (In the first *Beis HaMikdash* it was idolatry, illicit relations and murder; in the second *Beis HaMikdash* it was baseless hatred). One reason for this, likely the key reason, was the very existence of the *Beis HaMikdash* itself.

We will explain.

The Jewish people once had a House in which *Hashem* dwelled among them in great closeness. He is a great and merciful Father, and He bestowed upon them a never-ending abundance of kindness and mercy.

On Yom Kippur all their sins were atoned by the goat sent to *Azazel*, as the Rambam states:

The goat sent to *Azazel* atones for all the sins in the Torah, light and severe, whether committed deliberately or unintentionally, whether one found out about them afterwards or not. Everything is atoned by the goat sent to *Azazel*.⁵

Everyone came out of Yom Kippur pure and cleansed. Not only that, but all year long, if a Jew committed a sin (such as unintentional *chillul Shabbos*), he would bring a *korban* and be atoned:

Why is *Beis HaMikdash* called "*Levanon*" [the white one]? Because it whitens the sins of the Jewish people.⁶

This sounds wonderful, and it is, but there is also a downside to having such readily available *kaparah*. When a Jew faced a *nisayon* or challenge of some sort, he might think to himself that even if he is not careful, at worst it will just "cost" him a *korban*.

About this it is written:

Make your foot uncommon in your Friend's House.⁷

The *Gemara* explains that this refers to sin-offerings and guilt-offerings.⁸ As Rashi explains:

You shouldn't sin and need to bring a sin-offering and a guilt-offering.

It is not right that a person should often bring *korbanos* to *Hashem's* House for the sake of *kaparah*. When a person brings such a *korban* he can't be sure whether the *korban* will help him or hurt him.

To bring out the point, let's imagine a Jew

⁵ *Mishneh Torah, Hilchos Teshuvah* 1:2.

⁶ *Yoma* 39a.

⁷ *Mishlei* 25:17.

⁸ *Chagigah* 7a.

who forgot that today is *Shabbos*. He calls up his stockbroker and gives an order to buy stocks for \$50,000.

As soon as he hangs up the phone, he remembers that it is *Shabbos* and slaps himself on the forehead. “Oy, what did I do?!” But in the meantime, the broker already bought the stocks, and later it turns out he made half a million on the deal.

He goes to the rabbi and asks him what to do. “You have to buy a *korban* and bring it to *Beis HaMikdash*,” says the rabbi.

He doesn’t hesitate. He goes and buys the choicest animal he can find. He plunks down \$10,000 on a big, plump cow, goes up to *Beis HaMikdash* to offer it as a *korban*, and while he’s there, he even makes a kindly donation of \$5000 to the Temple’s *bedek habayis* fund.

When he gets back home and adds it all up, he sees that he grossed half a million and incurred expenses of fifteen thousand. He says to himself, “Not so terrible after all...” It comes out that this *korban* was actually a very bad influence on his spiritual state of health.

Along these lines, the existence of *Beis HaMikdash* furthered the Jewish people’s downfall. If this House had not been set on fire, nothing would have remained of the Jewish people, *chas v’shalom*. They would have completely sunk into sin without even sensing it.

The Jewish people, like the artist fixated by his creation, were engrossed in the *kedushah* and closeness to *Hashem* that *Beis HaMikdash* granted them, so much so that they didn’t even notice what was happening with them. They lived with the feeling that they could be carefree, and *Beis HaMikdash* would atone for it all. (It is not this way after the *churban*. Every Jew knows that if he desecrates *Shabbos*, he will bear this sin for the rest of his life unless he does proper *teshuvah*.) Thus, the Jewish people grew distant from *Hashem*, stepping steadily backward toward the brink, while *Hashem* was shouting out through the prophets, “Stop!

Stop!” but to no avail.

It was a situation where *Hashem* had no choice but to “pour out His wrath on sticks and stones” — to destroy the *Beis HaMikdash* itself.

We could also compare it to a father who sees that his young child keeps riding his bike precariously into the street among honking cars, in imminent danger of his life. The father is so angry that he wants to give his child a proper spanking so he won’t ever do it again, but instead he decides on a more effective course of action: he breaks the child’s bicycle, thus preventing him from repeating this life-endangering behavior.

This is the meaning of, “He poured out His wrath on sticks and stones.” It is not like someone who smashes a window to vent the anger he feels toward his children. It is rather like someone who breaks a hazardous tool that is endangering his children’s life. *Hashem* saved the Jewish people from an impending decree of destruction, by removing the cause of it.

In other words, the destruction of *Beis HaMikdash* occurred when it itself was bringing on an even greater destruction. As it says:

Has this House become a cave of wrongdoers?⁹

That is why this chapter of *Tehillim* is called “A song of Asaf” and not “A eulogy of Asaf.” Even though it was a tragedy, and we indeed weep over it every year, the destruction of *Beis HaMikdash* was actually what saved the Jewish people.

A Honey Jar and a Snake

When R. Yochanan ben Zakkai was smuggled out of a besieged *Yerushalayim* shortly before the destruction of the second *Beis HaMikdash*, a remarkable discussion took place between him and Vespasian, the general of the Roman army, as

⁹ *Yirmeyahu* 7:11.

recounted by *Chazal*:

When R. Yochanan ben Zakkai came there he said, "Peace be unto you, O king, peace be unto you, O king!"

Vespasian replied, "You are liable for death on two accounts. First, because I am not king, and you called me 'king.' Furthermore, if I were king, why did you not come to me until now?"

R. Yochanan countered, "Regarding that which you said, 'I am not king,' in truth you *are* king, for if you were not king, Jerusalem would not be delivered into your hand.... And regarding that which you said, 'If I were king, why did you not come to me until now,' the reason is that the ruffians among us did not allow me to come."

The general responded, "If there was a jar of honey that had attracted a poisonous snake, wouldn't one break the jar in order to be rid of the snake?"

R. Yochanan kept his silence.

Regarding this Rav Yosef said, and some say it was R. Akiva, "He rebuffs the wise, and confounds their understanding."¹⁰

R. Yochanan should have replied to him, "One picks up a tongs and takes the snake and kills it, and lets the jar be."¹¹

Although R. Yochanan's failure to respond was the work of Heaven, as Rav Yosef said, the whole exchange between R. Yochanan and Vespasian remains hard to understand. The claim of the Roman general, who was Caesar-to-be, was that one should break the honey jar when it attracts a snake. But this really makes no sense. Anyone with sense knows that the solution is pick up a tongs and get rid of the snake. (Vespasian was hinting

that the Sages in *Yerushalayim* should have gotten rid of the ruffian troublemakers [the "snake"] and thereby be in a position to make peace with the Romans, even if it meant forfeiting the "honey jar," i.e., *Yerushalayim*.) How can it be that R. Yochanan did not answer him so?

I heard an amazing explanation of the matter from R. Avigdor Miller. Vespasian indeed spoke foolishly, but R. Yochanan heard in the general's words an echo of what Heaven had pronounced regarding this matter. *Hashem* had decided that there was no other way: *Yerushalayim* must be destroyed in order to save the people from a much greater destruction.

To this explanation I would add the following idea. In the period before the destruction of the first *Beis HaMikdash*, some of the kings of *Yehudah* and *Yisrael* were very wicked, such as Achaz, Menasheh and Yehoyakim. These kings ruled with a strong hand over the Jewish people and constantly strove to incite them to sin; the situation came to the point where the Jewish people were destined for utter destruction. So what did *Hashem* do? He "broke the jar in order to get rid of the snake." He destroyed everything and rebuilt the Jewish people, and then the leaders of the generation were great and righteous people: Ezra, Nechemiah and Zerubavel.

It was the same before the destruction of the second *Beis HaMikdash*. In that period the dynasty of Herod ruled, and on their heels came all the ruffians and wicked people. Because of their wicked deeds, the Jewish people were again threatened by utter destruction. *Hashem* saw that the only alternative was to "break the jar." He destroyed everything, and all the "snakes" — all the evildoers — slithered away. The role of leadership after the *churban* was taken over by R. Yochanan ben Zakkai, Rabban Gamliel, and other *tzaddikim*.

It seems that this was the purpose also of the Holocaust that our people went through fifty years ago. I was not there myself, but the testimony of

¹⁰ *Yeshayahu* 44:25.

¹¹ *Gittin* 56a-b.

people who lived in that period brings us to the awful conclusion that if not for this terrible tragedy, nothing would have remained of the Jewish people, *chas v'shalom*. The Jewish people in that period were in danger of being severed from the Torah, bringing them to absolute spiritual destruction.

To illustrate how bad things had become in pre-war Europe, my father-in-law recounts that when he was a *bachur* back then in *Mir Yeshivah*, Poland, his family lived in the town of Bransk, which had a big Jewish population. There were only two *yeshivah bachurim* in the whole town: him and another *bachur*. When they would come home from *yeshivah*, they would try to avoid leaving the house, due to the great embarrassment that somebody looking like a *yeshivah bachur* would experience if he walked around town. Not only that, but if he would be sent out once in a while to buy something at the store, he would always have to wait behind everyone else until all the other customers were served first. Even the servants and the maids came before him, because he looked like a *yeshivah bachur*.

Throughout Europe — in Germany, Lithuania, and Poland — the spiritual state of the Jewish populace was in epic decline, like a horse galloping toward the edge of an abyss. In those days, most people who had the opportunity would go to study in university. The Jewish people was on course for total ruin, *chas v'shalom*.

So what did *Hashem* do? He “broke the jar.” He destroyed all of European Jewry in the frightful Holocaust, and afterward rebuilt the people with new leaders who had great spiritual stature.

Now we can understand *Chazal's* teaching that “*Hashem* poured out His wrath on sticks and stones.” True, the “sticks and stones” of *Beis HaMikdash* were not mere inanimate objects, but after it was all over, the soul remained. In fact, it was for this soul that all the rivers of blood were spilled and *Beis HaMikdash* was burnt. It was in

order to save the Jewish soul.

So, too, in the period of the Spanish Inquisition. Many Jews forfeited life itself in order to protect themselves and their children from losing their Judaism.

There are times when the body must be sacrificed for the sake of the soul.

Heaven's Hints before the Churban

There is another point that needs to be added: we should know that *Hashem* did not burn down *Beis HaMikdash* right away. The *Tanach* recounts at length how *Hashem* sent His prophets to warn the people again and again that they were approaching the edge of the abyss.

One of those prophets was the *Navi Yirmeyahu*. He repeatedly reproved them and warned them about the coming *churban*.

Behold, you are placing your trust in false words that are ineffective. Can a person steal, murder, commit adultery, swear falsely, burn incense to *Baal*, and go after other gods that you never knew, and then come and stand before Me in this Temple, upon which My Name is proclaimed, and say, “We are hereby saved!” in order to keep doing all these abominations?

Has this Temple, upon which My Name is called, become a cave of wrongdoers in your eyes? Moreover — behold, I have seen it — the word of *Hashem*. For go to My sacred place that is in *Shiloh*, where I first brought My Name to dwell, and see what I did to it because of the evilness of My people *Yisrael*. So now, since you do all these deeds — the word of *Hashem*, and I have spoken to you, but you did not respond — I shall do to the Temple, upon which My Name is called, in which you

place your trust, and to the place that I have given to you and to your fathers, as I did to *Shiloh*.¹²

Yirmeyahu spoke strong. But the Jewish people were not shaken up by all the admonitions and warnings. Their false sense of security stemmed from the fact that they had the *Beis HaMikdash* in their midst.

Before the Holocaust, too, the Jewish people were warned again and again. Besides the warnings issued by the *Gedolim* of those times, the people of that era also received hints from Heaven speaking the same message: If you don't do *teshuvah*, we will have to "break the jar." It will be necessary to destroy it all.

These hints from Heaven came in a most astounding way. *Hashem* sent us a *bas kol*, a "Heavenly voice," so to speak, in the form of that cursed man named Hitler. To those who take a deeper look at things, it seemed as if the anti-Jewish laws enacted by the Germans in the period prior to the Holocaust had but one purpose: to get the Jewish people back on the right path.

A law was issued that Jews may not live in a house shared with non-Jews. They were allowed to live only with Jews. The lawmaker surely had anti-Semitic intent, but in truth, this law bespoke an impassioned call from Heaven: Put a healthy distance between you and your non-Jewish neighbors.

Another statute that those wicked people made: A Jew was not allowed to study in a non-Jewish university. One might think that these were the words of the Chofetz Chaim...

Then came the ordinance that a Jew cannot marry a non-Jew. It was as though the *Shechinah* itself was speaking from the mouth of our oppressors!

There was another law that our enemies enacted. The Jews of that period were wont to attend the theaters and movie houses, so it was proclaimed that Jews were barred from any public gathering, except for the *shul* and the *beis midrash*. This sounds like a proclamation from the *Gedolei Hador*!

But the Jewish people did not heed all these warnings. So it became necessary for *Hashem* to "break the jar" and then rebuild the people.

Save Today's Beis HaMikdash

Also in our generation, a *ben Torah* who reflects on what is happening in the Torah world will see that *Hashem* is speaking to us and sending us hints and warnings, as if to say, "Has this Temple, upon which My Name is called, become a cave of wrongdoers in your eyes?"

Yet, we tend to feel that things are okay by us.

In former times, a Jew would rise before the morning light, daven *Shacharis* properly from beginning to end, and then go out to his day's labors. This is a Jewish form of life.

By way of contrast, nowadays there are *yeshivah* students who allow themselves to roll out of bed late, then peruse the newspaper, and when they finally get to *shul*, they have their own way of going through the *davening*. They find shortcuts by hearing a *barechu* over here, catching a *kedushah* over there, and otherwise making a quick job of it. And the person who does this feels it's not so bad. Soon he will get to the *beis midrash*, where his *chavrusa* is waiting for him, and he will learn well and come up with a good *sevara* and maybe even say over a *chaburah*. He will still have a good name and people will still say nice things about him when he becomes a *chasan*. He lacks the sense that something is not okay here.

This person thinks he is okay, he is put-together, he will go straight to *Gan Eden* because he is a "*yeshivah bachur*"; he learns in a good *yeshivah* and dresses as appropriate. He forgets that "*ben Torah*" is an exalted title that expresses a deep inner

¹² Yirmeyahu 7:8-14.

connection to *Hashem* and His Torah.

This kind of attitude has a further effect: it causes us to downplay the seriousness of speaking *lashon hara* and *devarim beteilim*. People feel that after all, they still carry the good name of a “*ben Torah*.”

Consequently, the very fact that we have *yeshivos* makes us feel as if things are okay, even when they aren't.

We must be extremely careful lest things get to the point where it will be necessary *chas v'shalom* to take the *yeshivos* away from us, as was done with the *Beis HaMikdash*. We all should know that only the *yeshivos* keep us going and enable us to grow spiritually. However, this is something that demands tremendous effort in Torah learning, coupled with a deep inner connection to *HaKadosh Baruch Hu*.

And *Hashem* sends us hints. People may not know this, but in recent years, the Torah world has suffered some very hard knocks. A large portion of the *yeshivos* were basing most of their funding on a small group of wealthy donors. The heads of Torah institutions would come to these wealthy individuals and receive very significant sums to support Torah learning. But these key donors suddenly went bankrupt. They have nothing to give and are in a truly pitiable state. This is making things very difficult for *yeshivos* all over, both in Israel and in America. Even massive fundraising campaigns don't help. They bring in just a small fraction of what used to be raised effortlessly, and the debts are threatening Torah institutions everywhere.

I don't know the reasons behind the workings of

Heaven. But we need to take stock of the situation. It would seem as if *Hashem* is shouting out to us, “Stop, before it's too late!”

Besides the financial troubles, other dangers have begun to crop up, problems that we thought were over and done with. People always thought that in America there will never be pogroms like there were in the dark ages of Europe. Then reality came and slapped us on the face. In Los Angeles, the blacks rioted against the government and the police, in the course of which they burnt down homes and killed people. Just like the old-style pogroms!

I have a friend whose daughter's wedding date fell during the Los Angeles riots, and they had a big wedding event all planned out, but in the end, they were in such fear that they just set up a *chuppah* in their backyard, attended by a small group. You wouldn't believe it, but this is happening in “free” America.

It means that *Hashem* is shouting out to us, “You should know that it's not just in Poland and Russia. There can be pogroms also in America. So don't be so complacent!”

I always think to myself, what would happen if *chas v'shalom* they would close down the *yeshivos*? Surely we wouldn't stop learning Torah. We would keep on learning, but we would have to go underground. I think that in such a situation we would not be taking it easy; rather, we would learn as we should. There would be no such thing as *bitul Torah*.

Why should we let things come to such a dire state? Let's learn as we should now, while we are still able to do so openly. ●

גיליון מס' 652 פרשת דברים - חזון
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות – סעודת סיום מסכת בתשעת הימים

גם בתענית ללא שיטעם יין, (ובעל ברית שאל מרבניו שאצל בניו הקודמים לא הביא בשר בסעודת הברית וכעת רוצה להביא בשר בברית בתשעת הימים האם מותר והשיב רבינו מדינא מותר אבל אין זה דרך, והמשנ"ב לא כ' דתלוי במנהגו רק בסיום דשם תלוי במסיים אבל כאן מצות המילה מתיר אף באין אב וגם יו"ט שלו הוא, עי' משיב נפשי בין המצרים כת"י עמוד ד').

איחור לסיום והגיע לסעודה

במשנ"ב (סי' תקנ"א סקע"ג) כתב דאם נזדמן לו סיום כראוי מותרין לאכול בשר ויין אף אותן שלא למדו עמהן אם היו הולכין ובאין גם בזמן אחר משום ריעות, ואמר רבינו, דהעיקר הוא כשמשתתפין בעת אמירת הסיום עצמו, ולא באמירת ההדרן או בסעודה, ולמעשה אמר שמקילין גם באוכל בסעודה במקום הסיום, אבל א"א שיעשו סעודה נוספת לכבוד הסיום, אף אם תמיד דרך המסיים לעשות עוד סעודה בביתו, (משיב נפשי כת"י בין המצרים עמוד י"ח וכן עי' משנה ברורה סימן תקנ"א סקע"ה דמי ששולחין לו מהסיום בשר ויין לביתו אסור לו לאכול, וכ"ה ברמ"א סימן תקס"ח ס"ב לגבי תעניות בה"ב ועשי"ת דבמקום מילה יכול לאכול, ודוקא כשאוכלים שם, אבל אם שולחים לו לביתו, אין לו לאכול. ואמר רבינו דהיינו אפי' לבעל השמחה עצמו אין לאכול בשר ויין ביום המילה או ביום הסיום אחר הסעודה בביתו, דרך במקום הסעודה התירו, ועי' במט"א סי' תקפ"א סקל"ט לגבי תענית בכורות דיכול בעל הברית עצמו לאכול גם בביתו, אך שא"ה דאינו בכלל התענית דיו"ט שלו הוא, אבל אינה סעודת המילה, וכן עי' משנה ברורה סימן תקס"ח סק"ח דבמקום דמותר לאכול על הסעודה אינו תענית כלל ומותר אח"כ לשתות ולאכול אף בביתו ומיהו קודם הסעודה אסור לאכול ולשתות בביתו מיהו הבעלי ברית מותרים לאכול ולשתות מיד דיו"ט שלהם הוא).

אכילת בשר קודם עשיית ברית מילה וסיום מסכת

כתב רבינו זצ"ל דאף כשיש מילה לא הותר אכילת בשר למשתתפים בסעודה קודם עשיית הברית, (מועדי הגר"ח ח"ג סי' רפ"ב, ובס' תורת המועדים סי' תקנ"א סקמ"ו אות ב' הביא מרבניו דאפילו בעלי הברית עצמם לא הותר להם בשר קודם הברית, ובקו' הל' בין המצרים באות ל"ח והערה נ"ט הביא מרבניו שלפני הברית לא יטעם מעוגה שיש בה טעם יין, דכל עוד לא עשו הברית לא נחשב סעודת מצוה, ועי' במג"א סי' תקפ"א סק"א דבעל ברית יכול לאכול גם קודם המילה אך שא"ה דכיון דיו"ט שלו הוא אינו בכלל התענית אבל סעודת מילה ליכא קודם להתיר בשר ויין, וכן בסעודת סיום מסכת לא הותר בשר ויין קודם הסיום אף שנטלו ידיהם לסעודה זו, (נחמת ישראל פכ"א סי"ט, ואמר לי רבינו זצ"ל שסעודת סיום קודם שסיימו לא נחשב כלום ולא מתברר אחר הסיום למפרע).

אכילת בשר ושתיית יין בסיום בתשעת הימים

במשנ"ב (סי' תקנ"א סקע"ג) הביא מהא"ר (סקכ"ו) דמה שהותר אכילת בשר ושתיית יין בסיום מסכת, היינו אם הזדמן לו הסיום בדרך לימוד, אבל לא ימהר לימודו או יאחר הסיום בשביל זה, ומובא בשונה הלכות (שם סי"ז), ואמר רבינו זצ"ל, דבמקום צורך יש להקל בזה, ואף שיהיה הסיום בתשעת הימים, כי אדרבה מה טוב שעי"ז לומד עוד מסכת, וסעודת הסיום גורם לזרזו ללמוד יותר עד שיסיים, ועי' ערוה"ש (סימן תקנ"א סעיף כ"ח) שיש שמניחים הסיום מסכת על ימים אלו כדי לאכול בשר ודבר מכווער הוא להניח לכתחלה בשביל אכילת בשר לא נאה ולא יאה, ויש שלומדים לכתחלה מסכת כדי לעשות סיום בימים אלו ודבר זה אפשר כדאי לעשות שעי"ז יעסוק בתורה.

וסיפר רבינו זצ"ל, ששמע מאביו מרן הקה"י זצ"ל שלמד בזמן המלחמה בישיבה בנובהרדוק, והיה אז מחסור גדול במזון, אבל בשר היה מצוי שם לרוב, וכל יום מתשעת הימים היה בחור אחד עושה סיום מסכת שיוכלו לאכול בשר, (משיב נפשי שם ודרך שיחה ח"א עמוד ק"י). ובס' שמענו כן ראינו (ח"ב פ"ט סי' י"א) מובא ששאלו מרבניו זצ"ל לענין מסיבה שעושים לנדיב ע"י שעושים סיום אם הדבר ראוי, והשיב, דאם באמת סיימו המסכת הכל בסדר. וכן כשנשאל רבינו מה לעשות עם שיידי בשר משבת (שיש שהקילו בזה עי' ברכ"י סי' תקנ"א ס"ו), ענה רבינו, העצה הפשוטה היא שתעשה סיום ותפטור כל הבעיות, שאז מותר בבשר ויין, (משיב נפשי בין המצרים כת"י עמוד י"ז).

סעודת סיום בבשר ויין למי שלא עושה כן כל השנה

כתב המשנ"ב (סי' תקנ"א סקע"ג) מהא"ר (סקכ"ו) דאם תמיד לא עושה סעודה בסיום מסכת אפשר שלא יעשה גם עתה בתשעת הימים, ומובא בשונה הלכות (שם סי"ז), ואמר רבינו זצ"ל דהכוונה במי שאחר סיום אינו מכבד הסיום כלל, אבל גם מי שלא רגיל לעשות סעודה חשובה אם תמיד עושה סעודה יכול עתה לעשות סעודה חשובה בבשר ויין, ואמר דאף אם רגיל תמיד רק לטעום יין או משקה לכבוד הסיום מותר לו לאכול כעת בשר ויין, דדוקא מי שאינו עושה דבר לכבוד הסיום מראה שאי"ז חשוב אצלו לשמוח בשמחת הסיום, אבל כשתמיד שמח בסיום לפי מה שבידו, יכול כעת לעשות גם סעודה גדולה בבשר ויין, ואמר על עצמו שבד"כ בסיום שעושה רק טועם מעט יין [ובדרכים היה שותה מעט סודה ובכולל חזו"א שותה עכ"פ מעט מים], אבל בודאי מותר לו ע"י סיום בשר ויין בתשעת הימים, (משיב נפשי בין המצרים עמוד י"ח, ובאמת מטעם זה התיר לעצמו ולמשתתפים אכילת בשר ויין בתשעת הימים במלוה מלכה ע"י שא' הנכדים עשה סיום), ואמר לי שמטעם זה לא היה מסיים מסכת בתענית כי אז אסור גם בטעימה ואם יסיים וימתין לשתות יין אחר התענית א"כ לא יוכל לסמוך על סיום לפטור עצמו בתענית בכורות כי מראה בעצמו שעושה סיום

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

שנים קדמוניות פרק 175 המגיד הגה"צ רבי בן ציון יאדלר (ט"ו אב תשכ"ב)

מתולדותיו

הגה"צ רבי בן ציון זצ"ל נולד בשנת תר"ל ושמו בישראל נקרא 'בן ציון' לזכרון ציון וירושלים, כבר בגיל כ"ב שנה הוסמך לרבנות מרבה של ירושלים רבי שמואל סלנט, ובהמשך נתמנה מטעם בית דינו לנודד בישובים החדשים שהוקמו אז בכל פינות הארץ, כדי ללמד ולפקח על הפרשת תרומות ומעשרות, ועל המצב הרוחני שלהם. במשך שנים רבות היה נודד ממקום למקום, כדי לעמוד על משמר הדת. כמו כן בקסם שהיה בשפתיו היה מוכיח את הקהל והיה נחשב לאחד ממגידי מתא דירושלים, ורבים השיב מעוון. נלב"ע זקן ושבע ימים ביום ט"ו מנ"א תשכ"ב.

בעל ה'תפארת ציון'

את חיבורו של אביו רבי יצחק זאב ידלר זצ"ל פירוש 'תפארת ציון' שעל המדרשים ועוד, חיבר רבינו והספרים עמדו בחדרו במקום בולט, ופעם אף אמר פירוש נפלא ששמע בשמו (א"ה, וכעת לא מצאנו בספריו).

בפיז' 'שושנת יעקב'... 'בראותם יחד תכלת מרדכי' ואמרו משמו של ה'תפארת ציון', שכאשר המן הלביש למרדכי בציוי המלך את בגדי המלכות, חזר המן ולבש על עצמו את בגדי מרדכי...

טעמו היה, כדי שאנשים יטעו לחשוב שהמן הוא זה שיושב על הסוס עם בגדי המלכות, ומרדכי הוא זה שהולך לפניו.

אך מזימתו לא צלחה: כי על בגד אחד לא הסכים מרדכי לוותר: על מצות הציצית שלבש, כי לא הוריד הטלית, ולכן 'שושנת יעקב' צהלה ושמחה' כאשר 'בראותם יחד תכלת מרדכי', שמחמת זה הבינו שמרדכי הוא זה שרוכב על הסוס אמנם, בתו של המן שעמדה למעלה, לא ראתה את התכלת, אלא רק את ה'תחפושת' של המן הלבוש כמרדכי, והיתה בטוחה שמרדכי הולך לפני המן, ולכן שפכה קיתון של שופכים סרוחים על פניו...

וזה גם הטעם מדוע מתחפשים בפורים זכר לתרמית של המן שניסה לגנוב לב הבריות.

תואר פני המגיד רב"צ ידלר זצ"ל

עם החזון איש

את הגה"צ רבי בן ציון הכיר רבינו, כאשר בא לבני ברק ונשא משא הספד בבית הכנסת הגדול, על אמו של מרן החזון איש ובהשתתפות, והחזון איש אף אמר בסיום ההספד את הקדיש [קונטרס הזכרונות סימן מ"ד סעיף כ'].

[וראה עוד לחזון איש בקונטרס השיעורים סימן ל"ט סק"ה 'וכתב לי נאמן שמסר לו הרב"צ ידלר שליט"א, ממונה על תיקון עירובין בירושלים, שגם הר"ס סלנט זצ"ל זקן ההוראה של ירושלים היה מיקל פירצה עד עשר אמות...].

בשר בסעודה ג'

במסגרת מסעיו לחיזוק בני ישראל במקומות מושבותיהם, היה מרבה רבי בן ציון לנדוד לערים שונות, גם לרבות, בשבתות קודש, שלא היה נח מעמלו, אלא היה שובת בערים שונות כדי לעורר על בעיות התקופה.

וסח רבינו, שאירע והגיע לשבות בבני ברק, והתארח בבית הוריו מרן הסטייפלר זצ"ל, ומאז נתווסף הנהגה ייחודית:

היה זה כאשר הגיעה שעת סעודה שלישית, ורבי בן ציון סמוך על שולחנם,

והגישו לאורח מנת דג עם ביצה וכו', ואחרי כן רבי בן ציון שאל בפליאה,

וכי לא אוכלים בשר בסעודה שלישית, והרי כתוב לאכול בשר שלוש סעודות!

וסיים רבינו: אמנם לא מצאתי שכן כתוב במפורש, שגם בסעודה ג' יש לאכול בשר, אבל מאז שאמר - התחילו אצלנו לאכול מעט בשר לסעודה שלישית.

פרסום ראשון ובלעדי: המגיד רבי בן ציון בדרך לחופת אחד מנכדיו, מלווה בחתנו רבי ישראל אשר וולס ז"ל

מהיכן עלי לדעת?

חביב היה על רבינו לספר:

המגיד רבי בן ציון זצ"ל היה קצר רואי, וכמעט שלא יכול היה לראות בעיניו, תמיד היה מבקש שמישהו יתלווה אליו להראות לו את הדרכים.

פעם כשהגיע לבני ברק, ביקשו ממנו לעורר על פירצה שנעשתה, שיש נשים בעיר, גם משלנו ממש, שהולכות עם מכנסים. ואכן הוא עורר על כך בדרך מרתקת, ובס"ד הצליח לעצור את הנגע שפשה.

וכך היה -

כאשר הגיע שעתו לדבר, נעמד רבי בן ציון וסיפר - הלכתי בבני ברק, ניגש מאן דהוא ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום.

אחרי כן העירו לי - איך אתה נותן שלום לאשה.

אמרתי: הרי אני רואה טוב, ראיתי שאחד לבוש במכנסים נותן לי שלום והסקתי שהוא איש, כלום, היה עלי להעלות בדעתי שנשים הולכות כן?!

מראה דוכני ה'שוק' בבני ברק של שנות התש"ז - בערב חג הסוכות

חתנו רבי שלמה

עם חתנו הגאון רבי שלמה סובל היה לרבינו קשר נפלא, וכתבנו במדור זה בפרשת ויחי תשפ"ב מאמר הערכה נפלאה אודותיו, [ובנו רבי שמואל זצ"ל שנלב"ע בקיצור ימים ושנים, היה חבר לחדר עם רבינו בישיבת לומז'א בפתח תקוה].

ונציין רק דבר אחד, שפעם נשאל רבינו מרבי שלמה, האם זקן שנכנס לבית הכנסת ויודע שלא יקומו מפניו, עובר משום 'לפני עיור' כי מכשיל את הקהל בעשה, והשיב לו שכיון שמהני מחילה, עליו למחול וכך לא יכשלו.

הוסיף רבי שלמה ושאל את רבינו - האם יש לכם מקור שמחילת הזקן מועילה, ענהו: הלא זיקנה דיליה היא... ובודאי יכול למחול (מפי הגר"א מן).

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

772

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • דברים תשפ"ו

ניטלה מהם, וכבר הם שפלים כמותם, כמו בעלי חיים, ואין להם הכבוד של בני מלכים על שולחן אביהם, ובזה נחה רוחם של הגויים והוטב להם.

ומה עשה הקב"ה? כשבאו ישראל לידי נפילה 'זקן המקום', כלומר שהקב"ה זקף את כלל ישראל וחיזק אותם מהחטא של בנות מואב, והחיזוק היה על ידי שנגף המקום את כל מי שנתקלקל, ומתו במגיפה, עשרים וארבעה אלף איש, ואחר כך היה קידוש השם במעשה זמרי ופניחס, שבזה 'השיב את חמתו' ונפסקה המגיפה, וחזרו ישראל לדרגת בניס.

ורואים מזה שהדקדוק עם הציבור אינו 'עונש' על העבר, אלא הוא 'תיקוף' על להבא, וכמו שאמרו 'זקן המקום', שהקב"ה שומר על כלל ישראל שיהיה תמיד זקופים בשלמות המדרגה והקדושה.

כל החורבנות והצרות לחיזוק כלל ישראל

וכן כל החורבנות במשך הדורות היו בזמנים של ירידה בדרגה וחסרון קדושה, והקב"ה זקף את ישראל עם החורבן כדי שיחזרו בתשובה, וכבר הזכרנו על חורבן בית ראשון, ובאמת אחר כך חזרו בתשובה ונבנה בית שני, ועזרא הסופר עלה מבבל, ואמנם כבר לא הייתה נבואה, אבל היה הרבה תורה, והתחילו כל הזוגות והתנאים, עד לחורבן בית שני.

והחורבן של בית שני גם כן היה על שנת חנים כזו שלא נתגלה עוונם (יומא שם), שהיו עוסקים בתורה ובמצוות ולא הרגישו מה החטא, והיו רק יחידים ברינונים כמו שמוזכר בגמרא (גיטין נו, א) אבל רוב הציבור לא היו כאלה, ומכל מקום נענשו כיון שהיה יותר מדי שנת חנים בציבור, והציבור היה נגוע בשנת חנים, וכשכלל ישראל נמצאים בשפל המדרגה צריך לחזק אותם, ולכן שוב היה חורבן כדי להעמידם על טהרתם.

ואחרי החורבן שוב התחזקה התורה שבעל פה, עם רבי עקיבא ותלמידיו וכל התנאים, עד רבינו הקדוש שסידר את המשניות, ואחר כך האמוראים, עד רבינא ורב אשי שחתמו את הגמרא, וכן בכל הדורות היה הרבה תורה, והיו גם הרבה צרות, אבל לא חורבן כמו בית ראשון ושני.

ויש הרבה מה להאריך בפרטים בזה, ונקצר קצת, מה שהיה בכל הדורות גזירות שמד בכל מדינה ומדינה, ולא היה בבת אחת בכל העולם, אלא פעם כאן ופעם כן, היו גזירות שמד עם מסירות נפש של ייחג ואל יעבור, וכלל ישראל עמד באמונתו בכל הניסיונות הקשים, ולכן היה מספר בני ישראל מועט מאד, ולמרות שעל פי הריבוי הטבעי היו צריכים להיות מיליארדים יהודים בעולם, אבל הגזירות מנעו את הריבוי הטבעי.

ואחר כך היו גזירות שמד של מסעי הצלב בימי הביניים, בזמן רש"י ותוספות, ויש קינות שנתחברו מאותה תקופה, מהראשונים, וכן בגזירות ת"ח ות"ט היו גזירות איומות, וכמדומני שראיתי כתוב שהיה תקופה שמספר היהודים בעולם (ואולי רק באירופה) עמד על רבע מיליון בלבד, כי היו גזירות שמד ומסור נפשם, ואמנם היו גם מקומות שמצב היהודים היה טוב יותר, אך הריבוי הטבעי נמנע בזה.

והריבוי הטבעי הגדול ביותר של עם ישראל היה לפני השואה, שאז היו בעולם כשש עשרה מיליון יהודים, כי היו תקופות שלא היה גזירות שמד, ואמנם היו פוגרומים אך לא גזירות שמד, ועל ידי זה באמת גדל מאד הריבוי הטבעי, עד השואה שהיה החורבן האחרון ואז שוב נתמעטו.

חורבן השואה, והחיזוק שבעקבותיה

ומרן הגרא"מ שך זצ"ל דיבר פעם בשיחה בישיבה מה הטעם לזה ומה סיבת הגזירות בכל תקופה ותקופה, שזה לא במקרה, אלא בכל פעם היו חשבונות שכלל ישראל היה צריך חיזוק.

ובאמת גם בחורבן האחרון בשואה ואחריה, היה קידוש השם שאין כמותו מצד אלו שעמדו באמונתם, ואף שלא היה גזירות שמד, אבל מתו על קידוש השם (עיין מכתב מאליהו ח"ג עמ' 348), ומעשה שהיה

מתוך שיחה שמסר רבינו בישיבת פוניב' בשלהי זמן חורף תשע"א, ובה האריך על החורבנות והגזירות בכל הדורות, ועל ההשגחה המיוחדת לשמירת המדרגה של כלל ישראל.

הדקדוק עם הציבור כחוט השערה

יש פסוק בתוכחה (דברים כח, מז) תחת אשר לא עבדת את השם אלוהיך בשמחה ובטוב לבב, והיינו שהתוכחה באה על חסרון השמחה בעבודת השם, ואף שעשו מצוות ועבדו עבודת השם, אבל לא היה שמחה לפי הכרת החשיבות האמתית של המצוות, וזה מפני שחיים בלי התבוננות, ולכן לא מחשיבים את המצוות ולא שמחים בהם כראוי, ועל זה באה התוכחה.

והנה ביחידים לא מצינו עונשים כאלה, שאדם יחיד יהיה נענש על מה שאינו בדרגה של 'יסוד ושורש העבודה', אבל בציבור זה אחרת, והציבור נתבעים ונענשים גם על דברים דקים.

כפי שרואים בחורבן בית המקדש, שאמרו חז"ל (יומא ט, ב) מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו: עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, אך זה לבד עדיין לא היה סיבה מספקת לחורבן, ומובא עוד בגמרא (נדרים פא, א) ששאלו לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת על מה אבדה הארץ, ואמר הקב"ה על עזבם את תורתך, שלא ברכו בתורה תחילה, ולכאורה וכי על ביטול מצוה של ברכות התורה נענשו בחורבן?

ופירש שם הר"ן בשם רבינו יונה, שאין הכוונה שהיה חורבן רק בגלל שלא ברכו בתורה, אלא זה רמז וסימן שלא החשיבו את התורה, כי אם לא מברכים ומזוללים בברכות התורה, זה סימן שלא מחשיבים את התורה, והקב"ה היודע מחשבות, ידע שבמעמקי הנפש היה חסר החשיבות שראויה להיות לתורה, שלא החשיבו את עסק התורה כמו שצריך, ולכן רק הקב"ה ידע לפרש על מה אבדה הארץ, והחכמים והנביאים וכו' לא ידעו לענות על זה, כי זה דבר שבמעמקי כוחות הנפש שרק הקב"ה יודע.

ואילו ביחידים לא היו מדקדקים כל כך על חטא כזה, אבל בזמן החורבן זה היה חטא הציבור, ולכן זה חמור יותר, ולא מפני שהציבור 'נענש' יותר מיחידים, אלא מפני שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה (יבמות קכא, ב), וציבור זה כמו אדם גדול, והקב"ה מדקדק איתם לטובתם, כדי שיהיו שלמים ומתוקנים.

ההשגחה על טהרת כלל ישראל

ומצינו בילקוט (במדבר תרפ"ד) שבקבלת התורה נתקנאו אומות העולם בישראל שזכו להתקרב ולקבל תורה, גם גויים מקנאים כשוראים איזה קרבת אלוהים שיש לישראל, שאנו כמו בנינים להקב"ה, שיש לנו אב ואנו בנינים, ואילו הגויים הם עבדים גרועים, ואנו מקבלים כבוד כמו בנינים ואילו הם מקבלים בייזיונות כמו עבדים, והגויים מקנאים שהרי כולנו בשר ודם בני אדם הראשון, ומדוע אנו מכובדים והם מבוזים, ומטעם האדם שיש קנאה על זה, שהם מרגישים מושפלים, ורוצים שגם אנחנו נהיה מושפלים כמוהם ואז יהיה טוב להם.

וממשיך הילקוט שהקב"ה סתם פיהם ואמר להם: הביאו לי ספר יוחסין שלכם, והיינו שכלל ישראל יש להם מעלות ומידות טובות, שהם מיוחסים לבית אבותם, וכל משפחה יודעים למי הם מיוחסים, ואילו האומות יש בהם זנות ותאוות, ואינם מיוחסים, ולכן הם אשמים שאינם ראויים לקבל תורה ואין להם ההכנה והכשרות הראויה לתורה, ובזה סתם הקב"ה את פיהם, אבל הקנאה נשארה קיימת ואוכלת בהם, כמו שכתוב (משלי יד, ל) ורקב עצמות קנאה, והגויים סובלים מאד מהקנאה הזו.

ומביא הילקוט שאחר כך כשבאו ישראל לשיטים ונכשלו בבנות מואב, שמחו הגויים מאד, שעכשיו ישראל ירדו ממדרגתם, והעטרה שהייתה בידם

התמדה בתורה

חיוב שהוא אושר!

באחד השיעורים האחרונים בזמן קיץ תשפ"א ביקש רבינו לעורר לחיזוק ההתמדה גם בסוף הזמן ובין הזמנים, ואמר בדברים קצרים:

יש דבר שחשוב לדעת, שהתמדה בתורה זה לא 'מידת חסידות', ביטול תורה זה איסור דאורייתא, והתמדה בתורה זה לא מידת חסידות, אלא חיוב גמור.

אבל זה גם אשריך בעולם הזה, זוהי מצוה שנותנת חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה, ואין אושר יותר גדול מזה. כך המציאות, ומי שטעם את הטעם הזה יודע, שאהבת תורה זה תענוג ש'אשריך בעולם הזה'. זה מעניין, ומושך, וגם מרגיע, זה לא עושה מתח, אלא מרגיע ונותן חיים מאושרים, וזו משנה מפורשת (אבות ו, ד) אשריך בעולם הזה. זוהי המעלה, ובזה אשרינו!

אוי לבנים שגלו משולחן אביהם!

מדי שנה בימי האבלות על החורבן, היה רבינו מביא את הגמרא בברכות דף ג' שבכל יום יוצאת בת קול ואומרת "מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם", והיה מתאר בערגה וברגש את גודל התענוג שאזכר כלל ישראל בהיותם כבנים הסמוכים על שולחן אביהם בבית המקדש ועתה חסרנו כל זאת. ונביא מעט מדבריו בזה.

הקדושה והנעימות בזמן בית המקדש

הז"ל ממשילים את החורבן לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, והיינו כמו בני משפחה אחת, שהיו יושבים יחד עם אבי המשפחה באותו השולחן, ואוכלים ושותים ושמחים ביחד, והם 'סמוכים על שולחן אביהם' שהאב מפרנס אותם, ואין להם שום דאגות פרנסה, כי את הכל הם מקבלים מהאבא, וגם נמצאים יחד איתו, כזה תענוג!

ופתאום גלו הבנים מעל שולחן אביהם, וכבר אין שולחן, ולא רואים את האבא, כי גלו בגלות, והאבא כבר לא מפרנס ולא שולח את מה שהיה נותן, ואין שום קשר עם האבא, כזה שינוי, הרי זה צער גדול מאד לבנים שאינם נמצאים יחד עם האבא, וגם האב מצטער על חסרונם של הבנים, שכבר אינם סמוכים וקרובים אליו.

והנמשל הוא חורבן בית המקדש, שבזמן בית המקדש היו כלל ישראל 'סמוכים על שולחן אביהם', שקיבלו השפעה מהקב"ה על ידי בית המקדש, השפעה של קדושה, והקדושה זה דבר כל כך נעים, להתענג על השם! שזהו התענוג הכי גדול שיכול להיות בעולם, ועכשיו שחורבן בית המקדש זה חסר, ועל זה אנו מצטערים ומתאבלים.

(טבת תשע"ה, דברים תש"פ)

אייזו הרגשה נעימה הייתה כשהיו יחד עם הקב"ה כמו בנים שיושבים עם האב על שולחן אחד, ורואים אותו בעיניהם, ומשוחחים איתו על כל מה שמעיק עליהם, ועל כל מה שמעניין אותם, ומקבלים מומנו כל מה שהם צריכים, כך הייתה ההרגשה לכלל ישראל לפני החורבן!

(מכת"י רבינו בהוספה לשיחה תשע"ג)

הרגשת האמונה בחוש בלד אצל אביו

בזמן שהיה בית המקדש קיים הרגישו כמו בנים שנמצאים עם האב ליד השולחן, שהאב מספק ונותן לבנים את כל מה שהם צריכים, כזה הרגשה נעימה! וכל אחד הרגיש בחוש את האמונה שכל מה שיש לו הוא מקבל מאביו שבשמים, כל הבריאות שלו, והאוכל שלו, והדירה שלו, כל מה שיש לו זה מתנה מאביו שבשמים, ולא רק האמונה אלא הרגישו בחוש שכן זה.

וכמו שילד מרגיש אצל אביו, שהאבא נותן לו את כל מה שצריך, זו הייתה ההרגשה בזמן שבית המקדש היה קיים ועומד על מכונו, וכל זה חסרנו מיום שחורבן בית המקדש.

אבל אנחנו כל כך רחוקים, ובעינינו לא ראנו, אין לנו מושג איזה חיים טובים היו כשבית המקדש היה קיים, וממילא אין אנו מצטערים ומתאבלים כראוי על החורבן, ועל זה אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, היינו מי שבאמת מתאבל, ומרגיש שחסר לו בית המקדש, בזכות המדרגה הזאת זוכה ורואה בשמחתה.

(מטות תשע"ד)

הרגשת השכינה כמו ליד החזון איש

אנו לא מרגישים את התענוג הנפשי שהיה בזמן בית המקדש, הרגשה של בנים הסמוכים על שולחן אביהם, שנמצאים עם האב ורואים את האב, וכגון העשרה ניסים שהיו בבית המקדש, אין לנו מושג איזה הרגשה זה נותן, שראו והרגישו את אבינו שבשמים, ואנו מאמינים ויודעים את זה אבל לא 'מרגישים' כמו שהרגישו בבית המקדש.

וכמו שזוכרים אלו שהיו ליד החזון איש, איזה הרגשה נעימה הייתה במחיצתו, ופעם אמר לי הרב מפוניבו כי כשהוא נמצא בביתו של החזון"א הוא מרגיש שם את השכינה! כך גם בבית המקדש הייתה הרגשה נפלאה של השראת השכינה שאין לתאר, אשריך בעולם הזה שאין לנו מושג מהו.

(מטות תשע"א)

אפילו במשומד אחד שהנאצים ימ"ש ביקשוהו לסייע בידם, ואמר כי הוא יהודי ורוצה למות כיהודי, ולא הסכים לשתף פעולה איתם, והרגו אותו, וכך קידש את השם במיתתו, כמו המעשים הנזכרים בגמרא שיש קונה עולמו בשעה אחת (ע"ז י, ב ועוד) וכן ביוסף משיטא (בראשית רבה סה, כב), ורבים רבים קידשו שם שמים במחנות, וגם אחר כך בחיזוק של בעלי האמונה שניצלו, ויש הרבה שחיברו ספרי אמונה (ואמונתך בלילות, ועוד) וקידשו את השם באמונתם.

וכן כל הצרות והגזירות שסבלו ישראל במשך הדורות היו מחמת ירידה, שהוצרכו להעמידן על טהרתם, ולכן זקפן המקום על ידי הצרות והגזירות, ואין כאן המקום לפרט מה בדיוק היו החטאים, אבל כמובן שהיה גם ירידה של ביטול תורה, ומרן הגרא"מ שך זצ"ל האריך בזה.

ובאמת אחרי השואה היה חיזוק גדול, שעלו לארץ ישראל 'החרש והמסגר' (עייני גיטין פח, א) שניצלו מהחורבן, ומרן החזון איש בא לארץ ישראל כבר לפני השואה, וגם בשואה עצמה ניצלו, מרן הגרי"ז, וגדולי החסידים, שניצלו בניסי ניסים והקימו דורות, ציבור של יראי השם, עובדי השם ועוסקים בתורה, וזהו 'זקפן המקום'.

ועכשיו בתקופתנו אנו שוב נמצאים במצב ביטחוני מסוכן מאד, ואנו חיים בנס, כל קיומנו כאן בארץ ישראל הוא בנס, וכל אחד יודע מזה, והנס הוא גם מה שאנו בטוחים ולא חוששים.

והרי כל אדם אחר בעולם היה מפחד לחיות במקום כזה, שהוא מקום של 'הרג' געש' ממש, שהיה לא רק בין שבעים זאבים, אלא בין כל העולם! שגם היידיים שלנו בעולם אינם אוהבים אותו, וכל מה שעוזרים לנו זה להנאתם ולטובתם מפני חשבוניות שלהם.

ואם כן זה מחייב אותנו יותר להתחזק, והציבור היותר אחראי הם בני התורה, כפי שאמר פעם מרן הגרי"ז זצ"ל שיעקר התביעה להתחזק מוטלת על בני התורה, ומן השמים מדקדקים כחוט השערה על צדיקים, ובפרט ציבור של בני תורה.

מורא מקדש – כבוד בתי כנסיות

ומהו חוט השערה? רואים שבגזירות ת"ח ות"ט נהרגו אלפים רבים מישראל, ומסרו נפשם למיתה על קידוש השם, ובאותה תקופה נתמעטו כלל ישראל מאד, והתוספות יום טוב קבע (במקום אחר הובא שנתגלה לו מן השמים על ידי שאלת חלום) כי החטא שגרם לזה הוא שיחה באמצע התפילה, שזה חטא חמור וחילול השם, שבעשה שעוסקים בקידוש השם יש מי שמזלזל בכבוד שמים.

והרי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט ויש בהם דינים מיוחדים של מורא מקדש, ובבית המקדש היה אסור אפילו לשבת, מפני כבוד המקום וקדושתו, ובמקדש מעט מותר לשבת, אבל יש בו הלכות של כבוד.

ויש רבים שנהררים משיחת חולין בבית הכנסת לא רק בשעת התפילה אלא כל זמן שהם בבית הכנסת, ואפילו לאחר התפילה אין שיחת חולין, ויש אנשים שפשוטים שנהגו בזה וקיבלו שכר מיוחד, אני יודע מעשים שהיו בכמה חברים שביחד קיבלו השפעה ממישהו לשמור את הפה שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, וכל מה שאינו דבר מצוה לא דיברו בבית הכנסת, והם זכו לזכויות, והיו סימנים מובהקים שמן השמים החשיבו את זה!

ועל ציבור התביעה גדולה יותר, וכל אחד מהציבור צריך יותר להיזהר מכל דבר שיש בו איזה זלזול במקדש מעט, במקום קדוש, ובפרט בבית מדרש שהוא מקום תורה, שקדושתו גדולה יותר.

~ ~ ~

ובתחילת חורף תשס"ט הוסיף רבינו בזה (חלק מהדברים רשם בכתב ידו, ופורסם כעת בהיכלי התורה לחיזוק לרפואת נכדו הרה"ג רבי חיים פריץ בן דבורה שליט"א לרפ"ו ש' בתושח"י).

בזמן התוספות יום טוב היו גזירות ת"ח ות"ט, ונהרגו אלפים ורבות, קדושי עליון, גאונים וצדיקים, ולא ידעו מה הסיבה לכך. והתוספות יום טוב חיבר אז מי שברך מיוחד, למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בשעת התפילה, וכן בקריאת התורה, לא לדבר אפילו דברי תורה, וכל שכן שיחת חולין וסיפורי שמעויות, ואין צריך לומר דיבורים אסורים.

והיינו מפני שחיפש מה יכול להיות החטא שגרם את הגזירות, וצריך להיות חטא של ציבור, דבר ששייך לציבור שאיסורו חמור מאד, ותלה כי החטא הוא שמדברים בבית הכנסת בשעת התפילה, שזה זלזול במקום קדוש בפרהסיא וזלזול בתפילה.

וזה חטא חמור מאד, כי בית הכנסת הוא מקדש מעט, והתפילה היא עבודת השם כקרבנות, ואם באותו זמן ובאותו מקום שהציבור עוסקים בכבוד שמים יש מי שהוא שמזלזל בכבוד שמים הרי זה חילול השם נורא מאד, ולכן הבין התוספות יום טוב שהוא סיבת הגזירות, וכדי לעורר את הציבור לתקן את זה, תיקן מי שברך מיוחד על זה.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת **חיה אדלר** ע"ה

בת החבר ר' **רפאל מרדכי בר זללה** נלב"ע ה' מנ"א תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הגאון רבי **יעקב משה שורץ** זצ"ל

בן ר' **בונם** זצ"ל

נלב"ע ר"ח מנ"א תשס"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג

רבי **יהודה יצחק אדלר** זצ"ל

בן הגאון רבי **קלמן** שיבלחט"א

נלב"ע ר"ח מנ"א תשע"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת

רבי **שמואל** ב"ר **יצחק אפשטיין** זצ"ל

איש אמונה של גדולי ישראל

נלב"ע ד' מנחם אב תשע"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת ר' **פינחס**

ב"ר **ישראל דינסטפריטג** זצ"ל

נלב"ע ג' מנחם אב תשס"ב - תנצב"ה

תשעה באב

הלכות ת"ב בזמן המקדש

שאלו קמיה רבינו שליט"א, האם בזמן שיבנה ביהמ"ק ילמדו הל' תשעה באב לשם לימוד. ובתחילה אמר רבי שפשוט שכן, ומדוע לא, וכן גם הלכות אבילות ילמוד, ואח"כ הסתפק בזה ואמר שיתכן כי מאחר ות"ב הוא תקנה דרבנן, אולי אחר שתבטל התקנה כבר אינו תורה, וא"כ אפשר שלא ילמדו. והוסיף שיש להסתפק בזה האם בלימוד מגילת תענית בזה"ז מקיימים מצות ת"ת, שהרי בטלה מגילת תענית, ונפ"מ אי שרי ללמוד קודם ברכת התורה או לא. וכן הוא נפ"מ גם לנידון של הל' ת"ב אחר בניית המקדש, שגם שם היא תקנתא דרבנן שבטלה.

ברכת התורה

אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו דכתיב ויאמר ה' על עזובם את תורת יגו' היינו לא שמענו בקולי הלא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין בתורה תחלה, (נדרים פ"א ע"א).

ברכת התורה בשוטה שנשתפה, ובדיני שיכור וישן

שאלו קמיה רבינו, מה דין אדם שהיה פקח ונשתפה וחזר ונתפקח, האם חייב שוב בברכת התורה או לא, ואמר שזו שאלה שהוא שאל בעבר, ומ"מ בפורים מי שנשתכר ודאי לא יהיה חייב בברכת התורה שוב, ומשום ששיכור אינו נחשב שוטה אלא הוא רק כמו ישן, ואף אם נשתכר והרי הוא שיכור כלוט, מ"מ הוא גדר של ישן ולא גדר של שוטה, והוא חייב במצוות אלא שהוא אנוס, ולכן עדיין הוא בכלל מצות ת"ת. ושאלו, מה דין מי שנעשה אונן ר"ל באמצע היום, האם אחר שנפסקת איגונותו חייב שוב בברכת התורה. והשיב שגם בזה הא כבר דן בעבר, אולם שם יסוד פטור מן המצוות הוא פטור של עוסק במצוה, ואף שהוא גם איסור לעשות מצוות ולא רק פטור, מ"מ האיסור הוא מכח חיובו לעסוק במצוה, ולכן נחשב שעדיין יש לו חיוב של לימוד תורה אלא שהוא אנוס, ולכן אינו חייב לברך שוב.

עוד שאלו, מה דין שיכור שנדרס מחוץ לסוכה, האם יש חיוב להכניס אותו לסוכה, ואמר שזה תלוי בדין ישן, ולגבי ישן הביא ראייה שיש חיוב להכניסו לסוכה, דבגמ' בסוכה (דף כ"ט א') מובאר בדבריו גשמים אין מטרחין אותו לחזור עד שיעור ויאור עמוד השחר, ואם הוא פטור בעת שנתו מואי נפ"מ, ומוכח שהוא חייב¹.

ושאלו, מה דין אם אכל מצה בזמן שכחותו, דיינא הוא דאכל מצה גם באופן של מתעסק פטור מלקיים שוב, שאף שהיה מתעסק מ"מ קיים מדיון שכן נהנה (וכמוב' בשו"ע סי' תע"ה ס"ד), האם מקיים בזה את המצוה (וה"ה שיל"ד מה דין אכל מצה בזמן שהוא ישן אם יש בזה איזה הנאה, האם יקיים בזה המצוה מדין שכן נהנה) (וכמוב' בשו"ע סי' תע"ה). ושאלו מה דין אם למד מתוך שינתו, האם נימא שלא יתחייב בברכת התורה כשקם, משום שלא היה היסח הדעת כיון שלמד בחלום, ואמר, שזה בחלום שלמד...

ושאלו, מה דין אם אחד לומד במבואות המטונפים בתוך שינתו, האם נימא שיהא מותר ולא יצטרכו להפרישו דכיון שאין כאן קיום של ת"ת ה"ה דלא יאסר במבואות המטונפים, ואמר רבינו, שבזה י"ל דד"ז לא שייך לקיום מצות ת"ת אלא למה שעצם הדברים הם דברים של תורה נאסר לומר אותם במבואות המטונפים.

פניני הבר | פנינים והערות בעניני הפרשה

(מדברים שנאמרו תחת השיחים במו"מ עם מרן רבינו שליט"א).

ודי זהב

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחרצת ודי זהב, (א' א').

שאלו קמיה רבינו שליט"א, דאמרו חז"ל (ברכות ל"ב, א') 'ודי זהב', שבשביל זהב זהב שהשפעת עליהם עד שאמרו די עשו העגל, כיצד יתכן שיהא מצב זה שאמרו די, והלא כללו חז"ל דכל שיש לו מנה רוצה מאתים (קה"ר א' ל"ד). והשיב רבינו, שזה מידה שאינה טובה שיהיה כן ואפשר להתגבר ע"ז. ואמר רבינו, שבתורה יש גם ענין זה - שמי שיש לו מסכת אחת רוצה שתים, ושם אדרבה היא מדה טובה...

לא תגורו

לא תכירו פנים במשפט פקטן פגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקדבון אלי ושמעתיו, (א' י"ז).

אמר רבינו שליט"א, דלא דלא תגורו מפני איש הוא איסור שאינו נדחה מפני פקטן, וכך מוב' ברבינו יונה בשערי תשובה (ע"ש ש"ג אות קפ"ח)¹.

עוד אמר רבינו, דבהוראה אין הדין כך, ואין איסור לא תגורו בהוראה², ויל"ד מהו דין ומהו הוראה, האם הלכות ריבית הם דין או הוראה³, וכן אמר שיל"ד בכל הדברים שתקנו חז"ל, וכחם הוא מכח הפקר בי"ד הפקר, האם בהם יש איסור לא תגורו או לא.

גזילה ובעלות האשכול ענבים

ויקחו בידם מפרץ הארץ וירדו אלינו וישבו אתנו דבר ואמרו טובה הארץ אשר ד' אלקינו נתן לנו, (א' כ"ה).

שאלו קמיה רבינו, כיצד המרגלים לקחו את האשכול ענבים והרימו והתאנה, והרי איכא מ"ד דגזל עכו"ם אסור (ב"ק ק"ג ב') [ודוחק לומר שלקחו מן ההפקר, שהרי ענבים אינם גדלים בהפקר], והשיב רבינו, שכיון שמושה אמר להם הרי היה מותר להם, ומה שמושה אמר ודאי היה ע"פ ה', וא"כ אין כאן מקום להקשות שיהיה כאן איסור.

ושאלו, דהרי מוב' במדרש שיר השירים (ד' ג') שכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר הקריבו נסכים מאשכול זה, והרי כדי להקדיש את הנסכים בעי' שיהא שלהם, ואין היה שלהם, והרי אף אם גזל עכו"ם מותר מ"מ לא נעשה שלו כנודע מיד' היראים (ס' תכ"ב). ואמר רבינו, דלהנ"ל אין מקום להקשות, שהרי הכל היה ע"פ ה', וכיון שה' אמר שיקחו בכלל זה אפשר שנאמר שיהיה שלהם. אמנם אפשר לומר אף בלא זה, שהרי היה כאן יאוש ושינוי השם, דמעיקרא חולין והשתא הקדש (ב"ק ס"ז א'), וא"כ קנהו הקדש⁴.

1. ז"ל, ו'חייב האדם למסור עצמו לסכנה ואל ישיא את נפשו עון אשמה כזאת. ואמרו רבותינו (סוטה מ"א א') על ענין אגריפס שהיה קורא בתורה וכשהגיע לפסוק זה (דברים י"ז ט"ו) "לא תוכל לתת עליך איש נכרי" זלגו עיניו דמעות, ואמרו לו אחינו אתה, באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה שנחפו לו לאגריפס. אף כי היושב על המשפט אין לו לפחד מאונשו ימות, שנאמר (דברים א' י"ז): "לא תגורו מפני איש". ויש בחלקי כת הנפנים אשר בהם החנף נספה ואבד בעון החנופה לבד, כאשר יתבאר, (ועי' בזה עוד במנחת דבר מצו' תט"ו, ועי' ב"ח סי' י"א ובס' המפתח פכ"ב סנהדרין ה"א).
2. יל"ע אם גם להורות שקר שרי מוחמת פקטן, אולם עכ"פ רשאי להסתלק, מה שאינו רשאי לעשות כן בדין אף במקום פחד פקטן, כמוב' בסנהדרין (דף ו' ב').
3. וידוע שהשו"ע כללם בהל' יו"ד, והרמב"ם (וכן בגמ') הוא במשפטים. אולם יעוי' ב"מ (דף ס"א א') למה לי דכתב רחמנא וכו', דמבוי דאיסור ריבית הוא בכלל גזל. (ובמק"א דין רבינו אם קנה אתרוג באיסור ריבית אם חשיב מצוה הבב"ע).
4. ויל"ד אם היה גם שינוי מעשה, ולכאן הוא תלוי אם הקדישום קודם או אחר סחיטה, ויעוי' עוד בתנ"כ ר"א רבה פכ"ז דמשמע שהיה שנטלו ברשות, ע"ש.
5. והיינו דאי א"צ להעיר, א"כ מה הוצרכה הגמ' לעד שיעור, והלא הו"ל למימר דחייב לחזור לסוכה, וקודם שניעור בלא"ה פטור אף אם לא ירדו גשמים, ומוכח שצריך להעיר אותו, וכאן יש פטור של מצטער דעד שיעור.

רבי אברהם אהרן הגר"א

מסופר על רבי אברהם אהרן הגר"א, שאחרי שמח"ת עזב את הרבנות שבעיר, ואמר שעוזב מפני שאין כבוד תורה בעיר הזו, כי את הכבוד לומר אתה הראת, נתנו לאדם אחר ולא לרב.

ואמר הגר"א שהתואר "חסיד" מתאים לאחיו, ולא לו, אגב הגר"א אברהם בן הגר"א היה בקי במדרשים, וכן הגר"א חיים קניבסקי בקי במדרשים.

המגיד מדובנא

המגיד מדובנא היה גאון גדול ומיוחד, זה שהדפיס את ספרו, מספר על איזה עניין הלכתי בגט, שהמגיד עסק בברור ההלכה, והביא לנידון שם איזה משל, אגב היו עוד מגידים שחיברו ספרים בלימוד, כמו המי נפתוח על קדשים, וכן מחבר הספר טהרת הקודש על טהרות, וכנראה הסיבה שכתבו על קדשים וטהרות, מפני שאינו נוגע להלכה למעשה.

הגאון יעקב

בספר גאון יעקב מביא בשם רבו הגר"א, כמה דברים כמו לעניין ברכת חכם הרזים, ולעניין רה"ר בבבל, ומכנהו רבן אליהו, הגאון יעקב למד אצל הגר"א זמן רב, כי היה חתן של אחי הגר"א, ובכ"ז לא מננו אותו במנין התלמידים, כי לא ידעו ממנו כי היה צנוע, הטעם משום שלא רצה להימנות ביניהם, ויש ממנו ביאור על התוספתא במסכת עירובין הנקרא "מרא דמתינתא", ומאוד חשוב כשמביא את הגר"א, ומסופר עליו בהקדמת הגאון יעקב מאיש נאמן, תלמיד הגר"א כתוב, שהיו אצלו מעט זמן בשנה, וכנראה בימים אלו למדו אצלו וקיבלו ממנו כיצד ללמוד. ומסופר על בעל הגאון יעקב, שאמרו לו מקופת הקהילה, שייקח לעצמו כמה שצריך לכלכלת בני ביתו, והתברר שלא לוקח.

הבעל התניא

הגר"א אלעזר משה הורוויץ, אע"פ שהיה מתנגד גדול, בכ"ז כשמזכיר את הבעל התניא, כותב עליו אחד ומיוחד מגדולי הדור שבינינו, וכן הפתחי תשובה מזכיר אותו בתואר הגאון החסיד, והמשנה ברורה מזכירו פעמים רבות ומכנהו הגר"ז, הרבה מדברי שו"ע הגר"ז הוא מהלבוש, שאלה: בחב"ד אומרים שהגר"ז כתב דברים בסוגריים, הוא מסתפק, תשובה: האנשים הרי לא מבינים כך, אגב יש סיפור בזהירות בהלכה, שפעם פגש רבי ברוך ממעזיבוז את הבעל התניא, ושאל אותו למה בליל שבת, לא נוהג לומר קודם שמו"ע, תפילת ושמו"ר, הרי בשעה שאומרים תפילה זו, יש בשמים יריד של מלאכים, וחבל להפסיד זאת, וענהו הבעל התניא, שיש הלכה שצריך לסמוך גאולה לתפילה, וכשעושים זאת, ג"כ יש יריד גדול של מלאכים בשמים.

המלבי"ם

המלבי"ם למד קבלה אצל האדמו"ר רבי צבי מזידטשוב, והוא מכנה אותו בהקדמה מורי אע"פ שלא היה חסיד, ויש הספד של השואל ומשיב, שהספיד את בנו האדמו"ר רבי יצחק אייזיק.

הבית אפרים

הבית אפרים היה מגדולי האחרונים, היה מהשורה הראשונה של הגאונים, למרות שלא היה רב, לא היה לו משרה, עד שהרע"א פוסק כמותו כנגד הש"ך, הוא היה חי בתקופת הגרע"א הקצוה"ח והנתה"מ, ומקומו ביניהם, הרע"א ראה את הספר שלו, ומחמת דבריו דוחה איזה טענה. רבו של הבית אפרים, היה הגר"א סנדר מרגליות שגם היה דודו, והוא נחלק עם הנוב"י מה הטעם בדשל"ב"ל, ובישיבות כשמדברים בזה, לא יודעים מהם. החיבור שערי תשובה על שו"ע או"ח, נכתב ע"י ב' אחים, שאחד כתב את ההתחלה, והשני זה הבית אפרים שהוא גמר, ובס' תס"ז מסתמא זה מהבית אפרים, שהתחיל לכתוב בחלק

האחרון. ומסופר על הבית אפרים, שהיה לו בית מסחר שהרבנית שלו עסקה בזה, ובזמן שהיה עוסק בעניני מסחר, פשט את החליפה שבו היה לומד ולובש בגד אחר, וכן ללמוד היה לו בגד מיוחד, היו מגדולי ישראל שהיו גבירים, כמו הבית אפרים, והשואל ומשיב.

השואל ומשיב

השואל ומשיב היה עשיר גדול, והרבנית שלו התעסקה בעניני המסחר, ופעם אחת אירע במסחר הפסד גדול, והצטערה מאוד, והבחינה בו שאין הדבר נוגע אליו, וממשיך בלימודו כרגיל, והדבר הפריע לה, מדוע לא מצטער על כך, והסביר לה כך, הרי את יודעת שאני בעל כשרון גדול, ומה שאחרים לוקח להם לחשוב שעתיים, לי זה לוקח שני דקות, אותו הדבר גם בעניני הצער, מה שאחרים לוקח להם להצטער יומיים, לי זה לוקח פחות זמן, השואל ומשיב היה עממי וגם חריף מאוד, והיה קהילה שכתב להם, חבל על הכסף שלכם, שאתם קונים מהשוטט שלכם, תקנו כבר ישר מהגוי, זה יותר זול. יש הספד מהשואל ומשיב, על האדמו"ר מזידטשוב, ועל המנחת חינוך.

רבי איזיל חריף

עשו להגר"א איזיל חריף עוול גדל, שעושים ממנו בדיחות, הרי הוא היה גאון עצום, ואחד הלך והוציא ספר שלם של בדיחות ממנו, וזה עוולה.

רבי יוסף מפוזנא

יש מכתב מהגר"ר יוסף פוזנר חתן הנוב"י, המכונה רבי יוסף הצדיק, שנשאל אודות חזן שיצא עליו שמועות לא טובות, האם לסלקו ממשרתו, וכתב מטב להעמיד צלם בהיכל ואל ירבו מחלוקות בישראל, (מובא בספר לא' מרבני פולין) הרע"א כותב על רבי יוסף הצדיק, שהוא בעל רוח הקודש, שאלה: מסופר על הגר"ר יוסף מפוזנא שאשתו נהגה לבזות אותו, וכשנפטר אמרה לו שהוא ביקש ממנה זאת ונענע בראשו, תשובה: לא להאמין לזה, זה חילול ד', לומר כן על רבי יוסף הצדיק.

הרש"ש

הרש"ש כתב הערות על כל הש"ס מברכות ועד עוקצין כולל על מדרשים, והוא למד את כל הש"ס בעיון מתחילה ועד הסוף, והיה גאון בעל מעלה גדולה מאוד, לימוד חידושי הרש"ש, זה הסוכרייה של בני הישיבות, אגב מסופר על הרש"ש, שהיה לו ביטחון שיקבל שעון זהב, ופתאום קיבל שעון זהב.

הרבי מאפטא

הרבי האוהב ישראל מאפטא, היה מהרבנים הגדולים, והיה מאוד חשוב. ומסופר שהגיע יהודי לרבי מאפטא, והביא לו פתק עם שם של גוי להתפלל עליו שיבריא, ושאל הרבי מה הבאת לי, ואמר היהודי הגוי הזה חייב לי כסף, ולכן אני צריך שיבריא ולא ימות כדי שישלם לי, ואמר ע"ז הרבי מאפטא, לומדים מכאן בשבילנו, אנחנו מבקשים מהקב"ה שיתן לנו חיים, כדי שנוכל לעשות תשובה על העונות.

הנתיבות המשפט

הגר"ר שלמה אייגר זצ"ל היה רב בוורשא, ופעם אחת בא בעל הנתיבות המשפט לחג השבועות לוורשא, ובערב שבועות נכנס הגר"ש אייגר לנתה"מ לבקר, ואמר הגרש"א אפשר לשאול עלי שאלה שכתוב חייב אדם להקביל פני רבו ברגל ולא בערב הרגל, יש לי תירוץ ע"ז, דהנה כתוב חייב אדם לטהר עצמו ברגל, וכי ברגל טהור, אלא בערב הרגל טהור שיכנס לרגל טהור, כך גם בקבלת פני רבו, ענה לו הנתה"מ, שלא צריך לומר כאלה תירוצים, אלא התירוץ שאת פני רבו מקבל ברגל ואת פני ערב רבו בערב הרגל. היה ת"ח גדול שהתחפש לבעל עגלה, ולקח עמו את בעל נתיבות המשפט, ע"מ לשאול אותו שאלות בדרך. הנתה"מ בן אחר בן נין להחכ"צ, מבן אחר שלו, ומביא את התומים כסדר, הרע"א והנתה"מ היו חברים טובים, ויש מקומות שחולקים, יש תשובה של הרע"א שחוזר בו בגלל הנתה"מ.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת דברים תשפ"ו

החכם האמיתי הוא רק מי ששואף להתקדם עוד ועוד

"הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם" (א, יג).

"חכמים - כסופים".

(רש"י)

מה שכתב רש"י כסופים, נראה לפרש כוונתו מלשון 'כיסופים וגעגועים', והיינו חכמים ש'כוספים' לחכמה ומתאווים אליה.

יש ללמוד מכאן יסוד גדול, שהחכם האמיתי הוא רק מי שמרגיש שחסר לו עוד חכמה, והוא מוסיף ומשתוקק בכל עת להתקדם עוד ועוד במעלות החכמה, אבל אם טוב לו במצבו ואינו רואה צורך להתקדם עוד ועוד, אינו בר מעלה בחכמתו.

וכדברים הללו כתב רבינו יונה באבות (פ"ד מ"א) על מה ששינוי שם "איזהו חכם הלומד מכל אדם", שרק מי שלומד מכל אדם נחשב לחכם כיון שמשתוקק לחכמה, ובטעם הדבר פירש רבינו יונה וז"ל: "אמרו חכמי האומות, כי היודע כל החכמות אם אינו אוהב את החכמה, איננו חכם אלא טפש הוא, אחר שאינו אוהב החכמה כי היא הדעת, אך האוהב אותה ומתאווה אליה אע"פ שאינו יודע כלום הרי זה נקרא חכם, שעל כל פנים ישיג אל החכמה אחר שחפצו ורצונו בה. גם יש באהבה זו תועלת שניה כי אהבתו בחכמתו לא נהיתה אלא מתוך יראתו בשם ית', שזה האוהב הנאמן מתאווה בחכמה אמיתית ו'ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י), נמצאת אומר כי אוהב חכמה ירא את דבר ה' הוא, וזהו שאמר שלמה המלך (משלי ב, ד-ה), אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא", ר"ל אם תבקש החכמה שהיא עיקר העולם ותתאוה אליה כמו שאתה מבקש הכסף שהוא הבל, אז תבין יראת ה', עכ"פ תשיג אל החכמה האמיתית שממנה תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא, עכ"ל.

וזהו הטעם שבלשון חז"ל נקרא התלמיד חכם בתואר "תלמיד חכם" ולא בתואר "חכם", ומשום שאצל חכמי התורה גם החכם הגדול ביותר עדיין מרגיש עצמו כתלמיד ששואף לקבל וללמוד עוד ועוד חכמה, ודווקא חכם כזה שמרגיש עצמו כתלמיד ראוי לשבח על חכמתו.

יש בזה לימוד לדין ללימוד התורה, שה'חכם' בתורה אינו זה שנולד עם כישרונות טובים ונתגדל באופן טבעי להיות 'למדן' אשר יכול להשיג בנקל מה שאחרים מצליחים להשיג רק לאחר טירחה, אלא החכם הוא המתמיד שמנצל זמנו בכל רגע להוסיף עוד ועוד בחכמת התורה, והוא נקרא 'חכם' על ידי לימודו שזכה בעמל ויגיעה ומתוך חשק להתקדם עוד ועוד.

ומ"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה אומר, שמדרכו של עולם כל ישיבה מחפשת להשיג דווקא בחורים בעלי כישרונות, אבל בחורים מתמידים שאינם מוכשרים אינם מבוקשים כ"כ כמו בעלי כישרונות מזהירים, אבל אצלו הוא להפך, שבחור בעל כישרון עלול ללמוד ברפיון כיון שהוא סומך על כישרונותיו ויכולתו להשיג את הבנת הסוגיא אף בלא עמל, ובכך הוא עלול לגרום רפיון בין בני הישיבה שילמדו ממנו להרפות בעמל התורה ובהתמדתה, אבל לעומת זאת המתמיד, משפיע על סביבתו לטובה, שתלמיד יישיבה למדים ממנו ללמוד בהתמדה רבה.

לימוד התורה בעיון הוא הדרך המובחרת להצלה ממלחמה

"פנו לכם צפונה" (ב, ג).

"מהו פנו לכם צפונה, אם ראיתם את עשיו שמבקש להתגרות בכם, אל תעמדו כנגדו אלא הצפינו עצמכם מפניו וברחו לכם לתורה, שאין צפונה אלא תורה שנאמר צפון לישרים תושיה".

(דבר"ר א' י"ט)

מבואר בדברי חז"ל שהכח להינצל במלחמה מול עשיו, הוא על ידי ש"נתחבא" בתוך עולמה של תורה ונהיה מנותקים מהעולם החיצון, (וכמו שנתבאר לעיל בתוכן הדברים).

אמנם דע דמדברי הגמ' במגילה (ג' ע"א) נראה יסוד גדול, דעיקר כוח לימוד התורה להגן עלינו מהמלחמות הוא דווקא לימוד התורה בעיון, דהנה גמ' במגילה שם מבואר שבא יהושע לערוך את המלחמה ביריחו, בא אליו מלאך ה' והוכיחו על שכלל ישראל ביטלו עצמם מתלמוד תורה, ומיד לאחר מכן לן יהושע בעומקה של הלכה בכל הלילה, וכמו שנאמר שם "וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק", מלמד שלן בעומקה של הלכה".

וראוי להבין מהו כוונת הדברים שלן 'בעומקה' של הלכה, דמשמע מזה שהתעסק בלימוד התורה בעומק העיון, ומדוע לא היה מספיק לימוד התורה בבקיות כדי להגן עליהם, והרי עיקר כוח התורה להגן בשעת המלחמה הוא מפני ד"תורה מגנא ומצלא", וא"כ מה לי לימוד התורה בעיון או לימוד התורה בבקיות.

ונראה בביאור הדברים, דהנה בלימוד התורה ישנם שני חיובים, האחד הוא להיות בקי בדיני התורה בכדי שלא להיכשל בחטא, והחיוב השני, ללמוד תורה לשם מצוות תלמוד תורה ולא רק כאמצעי בעלמא לדעת היאך לא להיכשל, אלא לקיים מצוות תלמוד תורה כרצונו ית"ש שגלמד תורתו הקדושה ונידבק בו ונכיר גדולתו יתברך על ידי התבוננות בעומק חכמת תורתו הקדושה.

ונראה שהלומד תורה רק כאמצעי בעלמא, כדי להיות בקי בדינים בלבד ולא כדי לקיים מצווה בעצם הלימוד, אין בידו אלא "הכשר מצווה" אך לא קיים מצווה עצמה, אבל הלומד תורה כדי לקיים מצוות הש"ת שציוונו ללמוד תורתו הקדושה, הרי הוא מקיים מצווה בעצם הלימוד, ותורתו היא מצווה עצמה ולא רק הכשר מצווה.

ומעתה נראה שלכן הקפיד יהושע שבזמן המלחמה כאשר היה צריך כוח ד"תורה מגנא ומצלא, יעמיקו בעומקה של הלכה בלימוד התורה בעיון דווקא, כי אם היו לומדים הלכה בבקיות, היה הדבר יכול להתפרש שלומדים כ"הכשר מצווה" כדי לדעת את הדינים כדי שלא להיכשל בחטא, ולכן הקפיד ללמוד ההלכה בעיון להוכיח שאין כוונתו להכשר מצווה, אלא כוונתו לקיים המצווה עצמה, לעמול בעומק העיון לחקור מהו עומקה של כל הלכה, ודווקא בכך לימוד תורה כזה [שאינו בא להכשר מצווה אלא כמצווה עצמה], יש כח עצום להגן בשעת המלחמה. [ואף שבוודאי חייבים ללמוד הלכה למעשה בכל יום, אבל הכח בשעת מלחמה הוא ללמוד דווקא "עומקה של הלכה" והיינו לימוד בעיון].

וכן יש לרמז דלכך איתא [לגרי' הגמ' בעירובין דף ס"ג ע"ב ועיי"ש בתוס']: מיד וילך יהושע בתוך העמק, שהלך בעומקה של הלכה, והליכה מורה על יגיעה וכדכתיב (ויקרא כ"ו, ג) "אם בחוקתי תלכו" שתהיו עמלים בתורה, (עי' בדברינו בפרשת בחוקתי שם).

(מתוך הספר הנודע 'גדול בקרבך' ותשובה לחבר על הסכמתו להבאת הדברים לתועלת הרבים)

וירא מנוחה כי טוב

הביטוי השגור על לשון הבריות "ללכת לישון" אין לו דריסת רגל בבית רבינו.

רבינו מקפיד בהקפדה יתירה שלא להוציא מפיו את המילים "אני הולך לישון". תחת זאת הוא מתבטא "אני הולך לנוח". שהרי שינה מסמלת ניתוק מהחיים אם הגשמיים ואם הרוחניים בעוד שמנוחה היא אגירת כוחות לגוף הלאה.

מנוחה היא הדרך בה האדם אוסף כוחות כדי להמשיך הלאה והלאה במלאכת הקודש בלימוד התורה ובעבודת ה'.

אם מי מבני הבית מפציר בו "ללכת לישון" מיד אומר רבינו: "יהודי אף פעם לא ישן!!"

אירע ובאחד הלילות הורה אחד מבני הבית על מחוגי השעון באומרו "מאוחר הגיע זמן השינה". רבינו ענה בתוקף "איני בהמה - בהמה הולכת לישון, אך אני יושב ולומד ככל שהכוחות מאפשרים" איך וויל אריין חאפן" (אני רוצה לתפוס, לנצל)

ואכן בהשקפה זו מתנהל רבינו מאז היותו צעיר וזו האוירה האופפת את ביתו הגדול - לשינה אין מקום גם לא עתה בשנות זקנה ושיבה, שהרי אדם לעמל יולד ועל היהודי לעמול ולהמשיך ולעמול ואם העייפות תוקפת הרי שיש לנוח, אך חלילה לא לישון כי "א איז שלאף קיין מאל נישט!!" - יהודי אף פעם לא ישן!

כולא ביה

מה גדול אושרו של יהודי שזוכה להיות דבוק בתורה כל ימיו. אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא.

היה זה בשבת פרשת תזריע תשע"ט. הנכד ששהה במחיצתו ראה כי מצב בריאותו של רבינו רופף ורעוע.

"הנה אנוכי זקן ומסוגל ביסורים ואף בלילה אין הם עוזבים אותי. אך הנה זוכה אני בכל יום לחדש חידוש בתורה וזו השמחה האמיתית! כי הם חיינו ואורך ימינו!"

פעמים שמוסיף רבינו ועונה לדורשים בשלומו: "זקנתי בגופי, חושי השמיעה והראיה נחלשו - אבל השכל פועל היטב בה" ודא ביה כולא ביה, ודלא ביה מה ביה? (וכשזה בי קיים הכל קיים וכשזה לא קיים מה קיים?) ואם כן, כל עוד כוחות השכל פועלים הרי כולא ביה!

משוש חייו

מה הן תחושות הלב של יהודי בא בימים כאשר זוכה הוא לצאת ולבוא ולהשתתף בשמחת קרובים ומקורבים? בודאי גואה ליבו משמחה שרגליו נשמעות לו, שיש בכוחו לרדת מדרגות ולהעפיל בגרמי מדרגות לנסוע לחזור... אלו תהליכים לא פשוטים וככל שמתבגרים נעשית כל משימה מורכבת ובלתי קלה לביצוע.

בקיץ תשפ"א נסע רבינו לשמחת אחד מקרוביו. תוך כדי יציאה אמר אחד ממקורביו של רבינו: צריך להודות להשי"ת שבאפשרותו לצאת ולבוא ולקחת חלק בשמחה.

השיב לו רבינו שעיקר ההודאה לה' ועיקר ההלל והשבח שנותן לרבון העולם הוא שיש בכוחו לחדש חידושי תורה ואף שבודאי ובודאי שיש להודות על הכל ובכלל זה על כוחות הגוף המאפשרים לתפקד, אך עיקר העיקרים אצלו, עיקר החיים הוא שעדיין יכול הוא לדלות מים עמוקים ממעינות החכמה ויש בכוחו לחדש חידושים.

ארע ואחד ממקורביו הלך לשמחת תנאים. בלכתו אמר לרבינו - "אני הולך להשתתף באיזו שמחה". אמר לו רבינו: אין שמחה אמיתית - אלא לימוד הגמרא והתוספות ראשונים ורמב"ם.

(מתוך ספר 'מעונות אריות', תשובה לחבר הרב יעקב פרידמן שליט"א על רשותו להעתיק הדברים במסגרת זו לתועלת הרבים)

רבי הירש נהג להגיע ללונדון בדרך כלל בסוף החורף. וכאשר חתנו של הרב שניידר הגאון רבי זיידל סמיטיצקי זצ"ל עסק באפיית מצות בחבורה, ביקש מרבי הירש שיצטרף אליהם לבדוק את מהלך האפייה. בערב פסח היה חוזר לוורשה לאפות בה את מצותיו שלו ולחוג את הפסח בקרב משפחתו.

גם מאותה אפיית מצות ניתן ללמוד על טיבה של הדמות וקצרתה. רבי זיידל סיפר לי בהתפעלות על השעות שאפה מצות בצוותא עם רבי הירש. כל שעות העיסוק במצות היה רבי הירש מתהלך במתח ודריכות עצומים שמא יכשל חלילה באיסור חמץ. ומתוך היראת שמים הבוררת וריבוי ההקפדות וההרחקות - היו חלק מהמצות שרופות ממש, עד שבקושי ניתן היה לראות בהן צורת מצה.

ואחר כל ההקפדות וההידורים והחששות, כשהמצה השרופה-למחצה הוצאה סוף סוף מהתנור, לא נחה דעתו של רבי הירש. הוא ניגש לרבי זיידל ושאל בחרדה לדעתו על כשרות המצות.

והיה רבי זיידל משיב לו:

"חשש חמץ בוודאי אין כאן, אבל חשש מצה יש כאן..."

לפני פרוץ המלחמה חזר רבי הירש לפולין הבוררת, לוורשה עיר ההפיכה. הוא הוסיף לעמוד בראשות 'תורת חיים' ישיבתו, עד שהוא ותלמידיו נגררו בפועל לתאי הגזים.

ממושב בלונדון עקב הנער משה שטרנבוך בדריכות אחר גורלו של רבי הירש. לימים הוסיף רבי משה וסיפר:

סיפר לי הגאון רבי יחיאל יעקב ויינברג בעל 'שרידי אש', שבהיותו בגטו ורשה הזדמן לו לחיות בקרבתם של רבי הירש גליקסון ומשפחתו. הם היו רעבים לחם כפשוטו, ומשפחת גליקסון, רעייתו של

ונקם ישיב לצרי ויכפר אדמתו עמו.

דברים - חזון תשפ"ו (138)

44

הכל, כל אותן עבודות אינן אלא הופעות שונות של עבודת כלל ישראל, ומשעה שנפגמה מעלת הציבור, נפגמו כולם.

ליפוך אמר 'חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה', כבר ביארו המפרשים ש'קרא מקרא' היינו מקראי קודש, ואף השבתות והמועדים אינם עניינם של יחידים בלבד, אלא גילוי קדושת ישראל בכלל, וכאשר נפגמת מעלת הציבור, נפגמת גם משמעותם הפנימית של מקראי הקודש. וכן נאמר 'חדשים ומועדים שנהא נפשי', המועדים הם הזמנים שבהם מתגלה אחדותם של ישראל בהתאספם לפני ה' 'כל ישראל כאיש אחד הברים', וכאשר חסרה אותה אחדות, חסרה אף מעלתם הפנימית של המועדים.

וכן 'ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם', אף נשיאת כפים אינה ברכת היחיד בלבד, אלא ברכת כלל ישראל העומד לפני ה', וכאשר חסרה מציאות הציבור, נחסרת אף ברכה זו ביסודה. 'גם כי תבין תפילה אינני שומע', שהרי הפליט חז"ל במעלתה של תפילת הציבור שאינה כתפילתו של יחיד. וכאשר בטלה מעלת הציבור, חסרה גם אותה מעלה מיוחדת שעליה אמרו חז"ל.

ענייני תשעה באב

'בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה'

ונמצינו למדן מכאן יסוד נשגב, כי אין שום סתירה בין דמעות אמת על החורבן והגלות לבין שמחה פנימית עמוקה, שמקורה בדבקות בה' ובתחושת השליחות האלוהית. האדם יכול לחוש כאב עמוק, לבכות בכי תמוררים על צער השכינה וישראל, ובו בזמן גואה השמחה בלבבו על קרבתו אל ה'. על האמת הנצחית ועל הזכות לעשות את רצונו.

זהו דרכם של גדולי ישראל. לבכות מתוך אמונה, לקונן מתוך תקווה, ולהישמר מליפול לייאוש. גם בשעות האבל הכבד ביותר, לבבם היה מלא ביטחון ואמונה בנאולה העתידה.

ליקוט מדברי ההתעוררות שנשא רבינו שליט"א לקראת תענית ת"ב

תשעה באב יום של חשבון נפש

אבות שעדיין דבקים במעשיו, באה הנאולה. מכאן יסוד הרמב"ם את גדרם של כל ארבעת הצומות: 'היה זה זיכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה'. אין התענית באה רק כדי להצטער על העבר, אלא כדי לגלות שהסיבה לפורענות עדיין קיימת, כל זמן שלא תיקנו את אותם הקלקולים.

נמצא, שעיקר עניינו של תשעה באב אינו הנחת אבילות בלבד, ואף לא השתתפות בצער השכינה על חורבן בית המקדש, אלא בראש ובראשונה יום של תשובה. מטרת התענית היא לעורר את האדם לשוב מאותם חטאים שהחריבו את בית המקדש והביאו את הגלות, כדי להסיר מעליו את גזרות התוכחה ולקרב את הנאולה.

לשם כך נקבעה התענית דווקא ביום שבו אירעו אותן חמש פורענויות. הזיכרון מעורר את האדם להתבונן: אלו חטאים גרמו לאבותינו להגיע לשפל נורא כ"כ, והאם עדיין נשארו מאותם שורשי קלקול גם בתוכנו. זהו עבודת היום. לבחון את עצמו, לעקור את אותם חטאים ולהשיב את לבו אל אביו שבשמים.

ומכאן מתבאר חילוק יסודי בין מצות התשובה של כל השנה ואף של יום הכיפורים, לבין מצות התשובה של ימי התעניות. במשך כל השנה מוטל על האדם לשוב על כל חטאיו, אולם בימי התענית ישנה עבודה נוספת ומיוחדת, לשוב דווקא מאותם 'מעשים רעים' שעליהם דיבר הרמב"ם, אותם חטאים שגרמו את הפורענויות לישראל.

זהו אפוא עניינו הפנימי של יום תשעה באב. יום של חשבון נפש ממוקד. לא תשובה כללית בלבד, אלא התבוננות עמוקה בשורשי החטאים שהביאו את החורבן, כדי לקיים את דברי הרמב"ם: 'שזכרון דברים אלו נשבו להיטיב'.

תורה המגינה מן החורבן

ערויות ושפיכות דמים, כדברי חז"ל במסכת יומא. אלא שהקושיה לא הייתה מה היתה סיבת החורבן, אלא כיצד יתכן שחורבן כזה אירע בשעה שהתורה עדיין נלמדה בישראל. הלא רבנו יונה מעיד: 'ודאי' שהיו לומדים תורה באותו הדור תמיד. 'ואם כן, כיצד חרב בית המקדש? והרי 'תורה מגנא ומצלא'. כיצד יתכן שסוחר התורה לא הגן על הדור ולא הציל מן הפורענות? זו היתה השאלה שלא ידעו החכמים והנביאים להשיב עליה. עצם החורבן היה מוכן מצד חומרת העבירות, אך לא היה מוכן כיצד לא עמדה להם זכות התורה להצילם. ועל כך השיב הקב"ה בעצמו: 'שלא בירכו בתורה תחילה'.

ומבאר רבנו יונה: שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחילה, כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיחא ראו לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מואליין בברכתה. 'ודווקא הקב"ה היודע תעלומות לב, היה יכול להעיד על חסרון זה. כלפי חוץ ה' נראה דור של עסק התורה, אולם בעומק הלב חסרה הייתה ההכרה בקדושתה של תורה ובמעלתה האלוהית.

לפי"ז אין הגמ' מלמדת שעונש החורבן בא על עצם ביטול ברכת התורה, שהרי סו"ס אין זו אלא מצות עשה אחת. אלא שברכת התורה שימשה סימן למחות פנימית, התורה לא היתה יקרה וחשובה בעיניהם כפי ערכה האמיתי. לימודם לא נבע מהתקשרות לתורת ה', אלא נעשה כדבר של חכמה בלבד. וכאשר התורה מאבדת את מעלתה האלוהית בעיני לומדיה, שוב אין בה אותה סגולה שעליה אמרו חז"ל 'תורה מגנא ומצלא'. תורה שאינה נלמדת מתוך הכרת קדושתה ודבקות בנותן התורה, אינה יכולה להגן על הדור מפני העונש שנגזר עליו בעוון ג' העבירות החמורות.

נמצא אפוא, שאין כאן ב' סיבות נפרדות לחורבן, אלא סיבה א' ותנאי א'. החורבן בא בעוון עבודה זרה, גילוי ערויות ושפיכות דמים, אולם זכות התורה היתה יכולה לעכב את הפורענות. ורק משום שהתורה איבדה את מעמדה הראוי בלב הלומדים 'שלא הייתה התורה חשובה בעיניהם', לכן לא עמדה להם להגן ולהציל.

(מתוך שיחה בהיכל הישיבה, יום ג' דברים תשס"ה)

שח רבינו שליט"א כי במחיצתו של מו"ר מרן החזון איש זצ"ל לא שרתה מעולם עצבות, גם כאשר עסק בעניינים הקשורים לחורבן ולשבר. כל כולו היה שקוע בעבודת ה', מתוך שמחה פנימית טהורה שהקרנה ממנו תמיד.

פעם ספך החזון איש יסוד נפלא: הגה מגילת איכה נכתבה ברוח הקודש ע"י ירמיהו הנביא, ובלי ספק שכאשר כתב את המילים: 'בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה' ולגו דמעות ענינו על שבר בת עמו, והרי אחז"ל שאין רוח"ק שורה אלא מתוך 'שמחה', וא"כ כיצד זכה ירמיהו לדור"ק באותה שעה של בכי?

כתב הרמב"ם ברפ"ה מה'ל' תעניות: יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהי' זה זיכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגמר להם ולנו אותן הצרות, שביזכרון דברים אלו נשוב להיטיב, שנאמר: 'והתורו את עונם ואת עון אבותם'.

לאחר מכן מונה הרמב"ם את ארבעת הצומות שנקבעו על החורבן, וכשמגיע לתשעה באב הוא מפרט את חמשת המאורעות שאירעו בו, כפי ששינו במשנה: נגזר על אבותינו שלא יינסו לארץ, חרב הבית בראשונה ובשנייה, נלכדה ביתר ונחרשה העיר.

בדברים אלו מגיח הרמב"ם יסוד גדול בהבנת מהותו של תשעה באב. הגה ידועים דברי חז"ל: 'משנכנס אב ממעטין בשמחה', וכל סדר הימים הללו מיוסד על מנהגי אבילות ההולכים ומחריפים עד שמגיעים לשיאם ביום תשעה באב. אולם הרמב"ם מלמדנו כי שורשה של תקנת התענית אינו האבל בלבד, אלא התשובה. התענית נתקנה 'כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה'. נמצא, שתשעה באב אינו רק יום זיכרון לחורבן, אלא יום שחלה בו חובת תשובה מיוחדת. עצם המאורעות הקשים שאירעו בו מחייבים את האדם להתבונן במעשיו ולשוב אל ה'.

יסוד זה למד הרמב"ם מפשוטם של פסוקי התוכחה שבפרשת בחוקות.

לאחר שהתורה מזהירה: 'ושברתי את גאון עוזכם', ופירשו חז"ל שהכוונה לחורבן בית המקדש, נאמר: 'ואתכם אורח בגוים', היא הגלות הקשה שנגזרה על ישראל. ובהמשך נאמר: 'והנשארים בכם ימקו בעוונם... ואף בעונות אבותם ימקו'. והתורה את עונם ואת עון אבותם. 'וידיזו זה הוא יסוד מצוות התשובה, וכפי שביאר הרמב"ם בה'ל' תשובה, שעיקר מצות העשה הוא מצוות הירוד. התורה מלמדת, כי הגלות נמשכת כל עוד האדם ממשיך לאחוז באותם החטאים שהביאו את הפורענות, ורק ע"י ירוד ותשובה ועל אותם עונות

אמרו חז"ל (יומא ט ע"ב): 'מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני ג' דברים שהיו בו: עבודה זרה, גילוי ערויות ושפיכות דמים'. הרי שמפורש בחז"ל שחורבן הבית הראשון בא בעוון שלוש העבירות החמורות.

ומאיידך גיסא מצינו בגמ' (בבא מציעא פה ע"א): 'מי האיש החכם ויבן את זאת... על מה אבדה הארץ?' דבר זה שאלו לחכמים ולא פירשוהו, שאלו לנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו: 'על עזבם את תורתם'. ופירש רב יהודה אמר רב: 'שלא בירכו בתורה תחילה'. והקשה רבנו יונה, בדבריו שהובאו בר"ן (נדרים פא ע"א): וכי מה היה הקושי הגדול בפסוק

'על עזבם את תורתם'? אם אכן עזבו את התורה כפשוטו ולא עסקו בה, הרי זה דבר גלוי, ומדוע לא ידעו החכמים והנביאים לפרש כן? ומכאן הוכיח רבנו יונה יסוד גדול: ודאי שהיו עוסקים בתורה תמיד, ולא הי' כאן ביטול תורה כפשוטו. משום כך הוצרכה הגמרא לפרש שאין הכוונה לעזיבת התורה, אלא לכך 'שלא בירכו בתורה תחילה'.

אלא שעדיין הדברים טעונים ביאור, ויש כאן שתי קושיית יסודיות. ראשית, מה היתה השאלה הגדולה: 'על מה אבדה הארץ?' הרי כבר פירשו חז"ל שמקדש ראשון חרב בעוון עבודה זרה, גילוי ערויות ושפיכות דמים. וכי יש צורך לשאול על מה חרבה הארץ, כאשר התורה עצמה מזהירה שעבירות אלו מביאות לחורבן הארץ? על

גילוי ערויות נאמר: 'ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה', ועל שפיכות דמים נאמר: 'ולא תחניפו את הארץ... ולא תטמא את הארץ'. ואם כן, כיצד לא ידעו החכמים והנביאים להשיב תשובה פשוטה זו?

ועוד יש לתמוה: אם ג' העבירות החמורות אינן מסבירות דיין את חומרת העונש של חורבן וגלות, כיצד ייתכן שעוון קל יותר 'שלא בירכו בתורה תחילה' הוא שגורם לאותה פורענות? השאלת אריה אכן למד מכאן שברכת התורה היא מן התורה, שהרי לא יעלה על הדעת שעונש כה חמור יבוא על חוב דרבנן. אלא אף לאחר מכן עדיין קשה, שהרי סו"ס אין חומרת ביטול ברכת התורה משתווה לחומרת ג' העבירות שעליהן נאמר 'ייהרג ואל יעבור'.

ונראה שיסוד הדברים שונה לגמרי. ודאי שחורבן הבית הראשון בא בעוון עבודה זרה, גילוי

מכירת הדבד

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

העצה מחרבו של עשו הצפינו עצמכם

רַב לָכֶם סֵב אֶת הָהָר פָּנּוּ לָכֶם צִפְנָה. (ב' ג')

איתא בחז"ל (דברים רבה א' י"ט) :

מהו פנו לכם צפונה, אמר רב חייא אמר להם אם ראייתם אותו שמבקש להתגרש בכם, אל תעמדו כנגדו, אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו, הוי פנו לכם צפונה, אמר רב יהודה בר שלום אמרו לו ישראל רבש"ע אביו מברכו וְעַל חֶרֶף תַּחֲיָה, ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו, ולהיכן נברח, אמר להם אם ראייתם שמזדווג לכם ברחו לתורה, ואין צפונה אלא תורה, שנאמר יִצְפֹּן לְיִשְׁרָאֵל תוֹשִׁיָּה, ע"כ.

והיינו שנתברך עשוי מאביו בברכת על חרף תחיה, ולכן אין בידינו לנצחו על ידי מלחמה, כיון שזוהי ברכתו שלו, ואין בידינו לעשות מאומה נגד ברכה זו, ולכן גם אסור להתגרש בו, כי אם נבוא אליו בדרכי מלחמה ינצחנו כי בחרב אומנותו, ואם באים אדום למלחמה על ישראל, אין דרך איך להתגבר עליהם, דעל שאר האומות יתכן שנתגבר עליהם ונפילם במלחמה, אבל על אדום לא, והעצה רק תורה, וכדכתיב (בראשית כ"ז מו') וְהָיָה כְּאִשֶּׁר תִּרְיֵד וּפְרִיקָתָהּ עָלָיו מֵעַל צִנְאָרָה, שאין עשוי שולט רק כשיש מעט רפיון מתורה, ואמרו חז"ל כאן דזהו מה דכתי' פנו לָכֶם צִפְנָה, הצפינו עצמכם בתורה שנקראת צפון.

עוד איתא בחז"ל (שם) :

דבר אחר מהו צפונה, המתנינו עד עכשיו מלך המשיח לבא ויקיים מֶה רַב טוֹבָה אֲשֶׁר צִפְנָה לִירְאָהָה;

שמשח גם כן נקרא צפון, וזה זמן דְעָלָיו מוֹשְׁעִים בְּהָרַץ צִיּוֹן לְשִׁפְטָא אֶת הָרַעְשָׁא, ואין עצה אחרת קודם לכן.

הצער בכל שנה בעל חורבן חרש

ההוא ישראל ועובד כוכבים דהו קאזלי באורחא בהדי הדדי, לא אימצי עובד כוכבים לסגוי בהדי ישראל, אדכריה חורבן בית המקדש, נגיד ואיתנח ואפילו

הכי לא אימצי עובד כוכבים לסגוי בהדיה, אמר ליה לאו אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם, אמר ליה הני מילי מילתא חדתי, אבל הא דשנן בה לא, דאמרי אינשי דמלפי תכלי לא בהתה; (כתובות ס"ב).

המשיל לו צער החורבן לאשה הלמודה לשכל בניה, שכבר אינה תמוהה ומשומות כל כך כי כבר רגילה היא בזה.

וצריך ביאור מדוע המשל הוא לאשה שרגילה לשכל בניה ומת לה כעת בן נוסף, והרי חורבן בית המקדש הוא כמו צערה על בנה הראשון, שכבר עבר זמן רב ממייתתו, והורגלה בזה, ואינו מחלישה כל כך.

ומבואר מזה שהאבלות על חורבן בית המקדש אינה אבלות וצער על החורבן שהיה בשעתו, וכל דור שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו, ועל חורבן בית המקדש כי הורס וכי הודש אספד בכל שנה ושנה מספד חדש (קינוה כ"ד), והרי זה כאבלות על בן נוסף שמת כעת, רק שבעונותינו כבר הורגלנו ודשנו באבלות, עד שכבר אינה מכה את כוחנו כל כך.

כשמכירים שהקב"ה הוא המכה מתנחמים

בקניה כ"ח לרבי אלעזר הקליר איתא :

איך נתנחמי הבל וכינורי נהפך לאבל וכו', ואין אנחם, וכך כל הקניה ממשיכים לקונן, ואין אנחם ואין אנחם, השבר גדול כל כך לא שייך להתנחם, ולבסוף איתא עד ישקף ממעל מוריד שאול ויעל ואז אנחם;

וביאור הדברים שבאמת המכה היא נוראה כל כך, שלא שייך כלל להתרפא ולהתנחם, אבל כשמתבוננים ורואים מי עשה את המכה, מי הכה אותנו כך, ומבינים שיד ה' היתה בנו, וכאֲשֶׁר יִסַּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֵינוּ מִיִּסְרָהּ, דבר זה בלבד הוא שמנחם ונותן את הכח להתמודד, הקב"ה הוא אב הרחמן, וחפץ בטובתנו, וכשהוא מכה הרי זה אות וסימן שזה הטוב בעבורינו כעת, כשמתחזקים בהכרה זו מתנחמים ואז אנחם.

ללכת בדרכיו

יארציט הגאון רבי שלמה טנא זצוק"ל אב"ד תל אביב ובעל ה'ברכת שלמה' גלב"ע ב"ח תמוז תשמ"ו

עם בוא קיבלו את פניו בני הישיבה בשאלה דחופה, באחד החדרים התלקחה מוגבת, וביקשו הבחורים לברר האם מוצב זה נחשב כפיקוח נפש המצריך לכבות את האש מחשש שהבחורים הישנים עלולים להינזק מהעשן והפיח, והשיב הגר"ש טנא זצ"ל : את הבחורים יש להעיר בין כה וכה, שהרי הימנעות מתפילה בישיבה הרי היא ודאי בגדר פיקוח נפש.. לעיתים קרובות לאחר התפילה בישיבה הקדושה היה פותח במשא ומתן של תורה עם רבינו שליט"א, מהם מופיעים בספריו 'ברכת שלמה' והגאון זצ"ל נושא ונותן בדברי ששמוע מרבינו מו"ח שליט"א.

בבית גניזו של רבינו מו"ח שליט"א השתמר מכתב מיוחד שקיבל מו"ח שליט"א מהגר"ש זצ"ל אחר הוצאת ספרו בד קודש חלק שני וכך כותב הגאון זצ"ל : ט"ז מנחם אב תשכ"ו, לכבוד ידידנו הגאון הגדול המפורסם לתהילה כש"ת מוהר"ד פוברסקי שליט"א, אחדשה"ט בכבוד ויקר וידידות רבה, נתכבדתי בקבלת ספרו הגדול בד קודש ח"ב, מקרב לב הריני

מעמודי התווך של עולם ההלכה הצרופה בארץ ישראל היה הגר"ש טנא זצ"ל בכוחו הרב בתורה העמיד את יסודות בתי הדין בארץ ישראל, ורבים מגדולי הדיינים בדור האחרון הוכשרו על ידו לדון כדן ולהוציא לאור באור התורה והמשפט דיני התורה לאשורם, פסקי הדין שכתב הינם מלאכת מחשבת לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא בכל מקצועות התורה מהם יתד ופינה עד לימינו, מלבד זאת היה ידוע בחידושי המיוחדים משמחי לב בעיניו ובהבנה בכל חלקי התורה.

קשר רב שנים היה לגר"ש זצ"ל עם יבלחט"א רבינו מו"ח שליט"א בעניינים רבים בתורה, הגר"ש זצ"ל קבע מקום תפילתו בשבתות בהיכל הישיבה הקד', את החשיבות הרבה אותה ייחס הגאון זצ"ל לתפילה בישיבה ניתן להבין מבתרי הסיפור הבא המובא במסורת מפי רבינו שליט"א בשם אביו מו"ח ראש הישיבה הגר"ד זצ"ל היה זה בשבת האחרונה לחיו של רבי שלמה טנא זצ"ל, חרף ייסוריו עלה הוא לתפילת שחרית בישיבה,

נאמרו הלכות שאין בוכין על המת יותר מדאי, ועל זה מצינו בתנא דבי אליהו [פ"ד] דברים שלכאורה צריך להבין על הכתוב ומושה בן מואה שנה לא כהתה עינו ולא נס ליחה, ולא משה בלבד אלא כל תלמיד חכם שעוסק בתורה מקטנותו ועד זקנותו ומות, באמת לא מת אלא עדיין הוא בחיים לעולם ולעולמי עולמים, שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך, מוקיש התלמיד חכם הצדיק אל האלקים, מזה אלקים יהא שמו הגדול מבורך חי וקים לעולמי עולמים, כך תלמיד חכם שעסק בתורה ומת הרי הוא עדיין בחיים ועדיין לא מת, והוא חי לעולם ולעולמי עולמים וכו',

מכאן אמרו חכמים אל ירבה אדם בבי ומספד על מות ולא יגון ואנחה אלא כשיעור שנתנו חכמים וכו', ע"כ. מזה נאמר כאן מודברים על המיתה שלו מזה שנחסר לו, ועל זה נאמרו הלכות ושיעורים, כשכתוב ג' ימים לבני וכתב הרמב"ם שזה בשאר אדם אבל בחכם זה יותר, נאמר בתורה ויתמו ימי בני אבל משה, הבני מהלכות אבלות זה נגמור אחרי שלושים יום, בזה אי אפשר להוסיף יותר,

הבני של האבל הסתיים, אבל לא כתוב שהפסיקו לבכות על משה, כל אחד לפי מה שהרגיש כמה חסר לו משה רבנו הוא בכה, כי הבני הזה הוא על החסרון שלנו ועל זה לא נאמר שזה הסתיים רק על הבני של אבל משה.

אך השאלה היא שהיה ראוי שיהיה להיפך בחכם שהוא חי לעד ולעולמי עולמים והוקש אל הקב"ה אצלו הבני של הלכות אבלות ראוי שיהיה עוד יותר קצר, דוקא על אנשים פשוטים שמותם בהם הבני של ההשתתפות בצערם הוא גדול, אבל תלמיד חכם שהוא בבחינת לא מת מה חסר לו כשמדברים על הבני שמהלכות אבלות, ומדוע זה יותר ורק לא יותר מול' יום, אולם התירוץ על זה הוא, צריך להתבונן על מה אנו בוכים מזה ההשתתפות בצעריו של הנפטר, לא מדברים על עולם הזה, זה לא שווה וראוי כדי לבכות על זה, הבני הוא על עולם הבא, על מיעוט בקיום תורה ומצוות, על שלקחו אדם מהעולם כאן שהיה יכול לפעול לעצמו ולקנות עולם הבא, ובזה הבני על חכם, ודאי שהוא חי לעולמי עולמים נפשו צרורה בצרור החיים הוקש לקב"ה, אבל מהו ערך יום אחד של רבי שלמה כאן בעולם יום אחד הוא עולמות של נצח נצחים בעולם הבא, זהו הצער ואבלות על תלמיד חכם מה הלך מאיתנו, על אלה אני בוכה, וכתוב על זה שגם הקב"ה בוכה, על מה הקב"ה בוכה על סילוק דעת ועל סילוק שכינה, הרבנו של עולם לא בוכה על עולם הזה כלל וכלל, הבני על מה שנפסד מומו עוד ממה שיכול היה להשיג עולם הבא, וזהו בכל חכם לפי חכמותו, מה היה העולם של רבי שלמה כאן היכן הוא חי האם כאן בעולם הזה? לא!

רבנו יונה [בשערי תשובה שער ב' אות י"ז] הביא ממסכתא דרך ארץ, רצונך שלא תמות, מות עד שלא תמות; זוהי עצה לחיים למות כבר קודם, מות עד שלא תמות, זה ראינו אצל רבי שלמה זכר צדיק לברכה, מות עד שלא תמות, היכן הוא חי, זה לא נקרא שהוא חי כאן בעולם הזה, כמה הוא אכל, כמה הנאה הוא נהנה מהעולם הזה? כמה תעניות התענה, תעניות בה"ב ועוד שאף אחד לא ידע מזה, כמה הוא ישן בחיי שעות ספורות ומזדוזה ממש, זהו מות עד שלא תמות, אדם כי ימות באהל המית עצמו באהל, רצונך שלא תמות מות עד שלא תמות, זהו החי האמיתי, אבל רבואי אמנם לא תמות, אבל העולם הבא שהיה לרבי שלמה כאן, כל יום שהיה רבי שלמה בעולם הבא הזה כאן, כמה הוא רכש בשבילו שם בשבילו הוא רכש וברא לעצמו עולמות.

להביע תודתי לכת"ר על האוצר היקר שהואיל להמציא לי, ואכן חסרה לי מערכת לשון להביע הערכה על ספר זה שכולו אומר כבוד, והינו כיצירה אשר מכריזה על קדושה העליונה במעלות הקדושה, לא נותר לי אלא לברך את כת"ר שיוכה לעשות ספרים הרבה להגדיל תורה ולהאדירה ובכך לקדש שם שמים ברבים כי זו היא המטרה העליונה אליה נברא האדם, בהמושך המכתב מתנצל הגר"ש זצ"ל אודות העיכוב בכתובת מכתבו בעקבות טרדות העבודה בבית הדין וכתובת פסקי הדין אשר מנעו ממנו לבוא בכתובים, ובמרכזו של המכתב מפלפל הגאון זצ"ל בדברי תורתו של רבינו שליש"א, כשלמכתב צירף מועות השתתפות בהוצאות הספר. ברבות הימים נכנס בנו הגאון רבי אביגדור טנא שליש"א למשפחת רבינו עם נישואיו עם אחייניתו של רבינו שליש"א בת אחיו רבי חיים פורבסקי זצ"ל ובימי השמחה הפליג רבינו בשבח והלל לקב"ה שזכתה משפחתו להשתדך עם הגאון זצ"ל בבנו כרעיה דאבחה הגדול.

עם תום ימי השלושים לפטירתו נערכה עצרת זכרון בהיכל כולל פוניבז' להלן מעט מוזעיר ממושא המוספד המרכזי שנשא רבינו שליש"א :

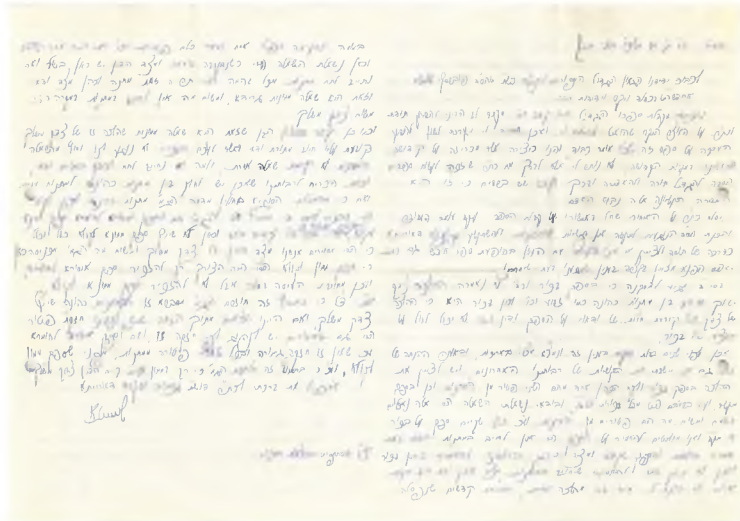
איתא בשבת קנ"ג. אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מהספדו של אדם ניכר אם בן העולם הבא הוא אם לאו; ופרש"י שאם כשר היה הכל בוכין עליו ומורידין דמעות ומספרים שבחו; מבואר כאן ההיכר, מההספד רואים אם האדם הוא בן עולם הבא, איך רואים את זה, הביאור כמו שכתב רש"י אם הכל בוכין, 'הכל' זהו הדגש, הכל בוכין, כולם, ממש כולם, כל מי שרק היה לו שייכות שהיה את רבי שלמה זכר צדיק לברכה, לא שייך שיחזיק את הבני, הכל בוכין, ומורידין עליו דמעות, ומספרין בשבחו, זהו סימן לחיותו בן עולם הבא.

מורי ורבותי! בבכי יש שני הלכות, הגמרא [מו"ק כ"ב] אומרת ג' ימים לבני, שבעה להספד, ושלושים לאבלות, הרמב"ם הביא דין זה להלכה [פ"ג מואב ה"י] אין בוכין על המת יתר משלשה ימים, ואין מספידין יתר משבעה, במה דברים אמורים בשאר העם, אבל תלמידי חכמים הכל לפי חכמותן;

והנה אכן נתבאר שיש הלכה של בכי ויש הלכה של מספד, אך גם במשה רבנו נאמר ויבכו אותו בני ישראל שלושים יום ויתמו ימי בכי אבל משה, והאלשיך עומד על שאלה בפסוק, הפסוק פותח בבכי ויבכו את משה ומסיים בויתמו ימי בכי 'אבל' משה, נוסף כאן פתאום גם ענין אבל, והאלשיך מבאר כך שהרי נאמרה הלכה של שלושה ימים לבני, ואצל משה רבנו מצינו שהיה שלושים יום, וזה כהמבואר ברמב"ם שחכם זה אחרת, אז היה מקום לחשוב שכמו שימי הבני המשיכו הלאה לשלושים יום ולא היו רק ג' ימים כמות רגיל, כך גם האבלות תהיה מורובה ותימשך יותר משלושים יום, ועל זה מפרש הכתוב שאינו כן, אלא ויתמו ימי בכי אבל משה, גם האבל הסתיים אחר ל' יום.

נראה אולי לומר עוד בייאור באמת הרי צריך להבין מזה ההלכה של בכי וההלכה שאין בוכין על המת יותר מדאי, בואו נתבונן על איזה בכי מדובר כאן, אם הבני על החסרון שלנו על האבדה שלנו, הרי אנחנו בוכים על עצמנו, הבני הזה הוא בכי של רשות, בזה אין שיעורים, אחד שבוכה על ספינתו שאבדה בים, האם נאמרו הלכות כמה לבכות על זה, לא! כל זמן שהצער קיים, הבני מומילא בא, ואין על זה הלכות, אבל לא על הבני הזה מדברת התורה, זהו בכי של רשות ללא שיעורים.

הבני שהתורה מדברת עליו הוא בכי מהלכות אבלות, זהו בכי שבוכים על צערו של נפטר זה נכנס בחיוב של להשתתף בצעריו, ועל בכי זה

מכתב הגר"ש טנא לרבינו מרן שליש"א

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת דברים תשפ"ז

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

**יְבַמְדְּבָר אִישׁוֹ רֵאִיתָ אִישׁוֹ וְשָׁאָה ה' אֱלֹקֶיךָ פֶּאֶשׁוּר יִשָּׂא אִישׁ אֶת כָּנֹו כָּל הַדֶּרֶךְ
אִשְׁרֵי הַלְכָתָם עַד בְּאֶמְךָ עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה (א, לא).** הנה כתב בבעל הטורים כאן,
ובמדבר אשר ראית - לשון יחיד, בכל הדרך אשר הלכתם - לשון רבים, שלא
היה הדרך בכולם שוה, אלא לכל אחד לפי מה שהיה צריך היה הענין נושא אותן,
יש בגובה יש בנמוך, עכ"ל. ומבואר שהענין במדבר היה מגביה את הנמוכים,
וצ"ב מה הענין בזה.

ונראה לבאר דהנה אמרו במסכת הוריות (דף יב ע"א), שאמר רב משרשיא
לכניו, כאשר תשבו לפני רבכם ללמוד ממנו תורה, חזו לפומיה, כלומר הביטו
בפיו, דכתיב 'והיו עיניך רואות את מוריד'. וביאר המהרש"א שם, שיש לפעמים
שניתן לפרש את דיבור הרב בכמה אופנים, ואם רואה את פניו בזמן דיבורו,
יכול הוא להבין כוונתו מתוך קריצת עיניו ועיקוס שפתיו, והיינו דדרשנין והיו
עיניך רואות את 'מוריד', שהם מורים לך את כוונתו. וכן מבואר בשו"ע (יו"ד
סימן רמו ס"ט) 'כיצד מלמדים, הרב יושב בראש, והתלמידים לפניו מוקפים
כעטרה, כדי שיהיו כולם רואים את הרב ושומעין דבריו'. ועל פי זה יומתקו
דברי הבעל הטורים הנ"ל, דהטעם שהענין במדבר היה מגביה את הנמוכים, היה
כדי שיראו כולם את פניו של משה רבינו, ולא יהיו מוסתרים על ידי הגבוהים
שלפניהם.

**וַיִּזְכֹּר יְהוָה אֱלֹקֵינוּ שֶׁבַת לֹה' אֱלֹקֵינוּ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אֲתָה וְכָנֹו וְכָנֹו
וְאֲמַתְּךָ וְשִׁוְרֵךְ וְחִמְדְּךָ וְכָל בְּהֵמָתְךָ וְגֵרְךָ אִשְׁרֵי בְּשַׁעֲרֶיךָ לְמַעַן יִנָּח עֲבָדְךָ וְאֲמַתְךָ
בְּמִנְחָה (ה, יג).** הנה במסכת יבמות (דף מז ע"ב) אמרין דדוקא גר צריך לקבל
עליו את המצוות בשעת טבילתו, אבל עבד משוחרר אין צריך לקבל עליו
מחדש את המצוות בשעת שחרורו, וכדפירש רש"י שם: 'אבל עבד א"צ לקבל'.
בשעת שחרורו, דמשעה שטובל לשם עבדות, שייך במצוות, דכתיב למען ינוח
עבדך ואמתך, ועוד דגמרינן (חגיגה דף ד ע"א) לה לה מאשה, עכ"ל. ומבואר
דילפינן מפסוק זה, דעבד שייך במצוות.

והקשה מרן הגר"א וסרמן זצוק"ל בקובץ הערות (סימן לח אות טו) וז"ל:
'ותימה דמאי ראיא היא זו דעבד שייך במצוות, דהתם הציוו על האדון, דהא
מצווה גם על שביית בהמתו, והבהמה לא שייכת במצוות רק האדון, וא"כ
מאי ראיא מכך שהאדון מצווה שעבדו ישובת ממלאכה, שעבד שייך במצוות.

ותירץ בני הגאון רבי אברהם יעקב שליט"א בספרו 'אבני אש' (ח"ב עמ'
תשמו) על פי דברי הנצי"ב (בהעמק דבר כאן) בביאור הכתוב 'למען ינוח
עבדך ואמתך במוך', וביאר הנצי"ב דרך בעבד ואמה מנוחתם שווה למנוחת
האדון, דהא בבהמה אף שהאדון מצווה על שבייתו, מ"מ מבואר במסכת
שבת (דף קכב ע"א) דמעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים, ומבואר דלצורך
עצמה מותר לבהמה לתלוש עשב, ואילו בעבד שהתורה אמרה 'כמוך' אסור
לו לעשות מלאכה אף לצורכו, ואסור לו לתלוש פירות לצורך אכילתו, והטעם
הוא שהעבד מצווה מחמת עצמו, משא"כ בהמה דהציוו הוא על האדון ולכן
רק מלאכת האדון אסור לה לעשות, נמצא ששבתית 'כמוך', שכתבה התורה,
גילתה לנו התורה, שזה דין על העבד, שהוא מצווה על מלאכת שבת, ולכן צריך
שמנוחת העבד תהיה שווה למנוחת אדונו, וממילא שפיר מוכח שההעבד שייך
במצוות, ע"כ דברי בני נ"י.

ויש להוסיף לדברי הנצי"ב, דלמה הכלילה התורה את העבד והאמה ליד שורך
וחמורך, הרי בשור וחמור המצווה הוא האדון, ואילו בעבד הוא עצמו מצווה,
וי"ל דגם האדון מצווה על העבד מלהעסיקו במלאכתו, ואם יצווה עליו לעשות
מלאכתו בשבת, יעבור כפליים, א. על 'לפני עוור' כי מכשיל את העבד. ב.
האדון עצמו גם עובר על חטא דומיא דשורו וחמורו.

האם מותר לאשה ללבוש במקום בעלה את החולצות, לפני תשעת הימים

שאלה. אנו נוהגים להכין לפני תשעת הימים את כל הבגדים שנצטרך ללבוש בתשעת הימים.
ולמעשה שכחתי להתחיל להכין מוקדם את הבגדים, ונוכרתי מזה רק בערב ראש חודש, ואח"כ
אני בכולל ב"ה, וחוזר רק בערב אחרי השקיעה. וברצוני לשאול האם יש אפשרות שאשתי
תלבוש ותשתמש בחולצות במקומי, ובכך הם לא יהיו חולצות מכובסות אלא משומשות, או
שמה יש בזה משום איסור 'לא יהיה כלי גבר על אשה' שאשתי לובשת בתוך הבית חולצה של
גבר?

תשובה. בפנים יפות (דברים כב, ה) כתב לחדש, שיש הבדל בין איש לאשה, שאיש אסור
לו ללבוש בגדי אשה אפילו עראי, והטעם כדי שלא יבוא ליד הרהור זנות, וממילא איש מיד
כשמתקשט בתיקוני איתתא מיד בא לו הרהור זימה. אבל באשה אין איסור הרהור מצד
עצמה, אלא שלא יהיו אנשים נכשלים בהרהור על ידה, על כן אין איסור בשעת לבישה אלא
כשהולכת בין אנשים, על כן לא הזהירה התורה אלבישה, אלא שלא תלך בין האנשים בתיקוני
איש, שמכשלת אותם בהרהור. ולפי דבריו בענינו שהאשה נמצאת בתוך ביתה, ולא הולכת בין
אנשים, אין בזה איסור אם לובשת את חולצותיו של בעלה.

וביותר מזה, כתב הב"ח (יו"ד סימן קפב) דיש היתר בב' דברים: א. שאין איסור אפילו בדבר
שהוא נוי וקישוט, אלא באשה הולבשת בגדי איש להתדמות לאיש, ואיש הולבש בגדי אשה
להתדמות לאשה לנוי וקישוט, אבל אם לובשין כדי להכין מפני החמה או הציעה וכיו"ב - מותר.
ב. אף להתדמות אין איסור אלא בדברים שהם עשויים לנוי וקישוט.

וכתב בש"ך (שם סק"ז) נראה דהיינו דווקא בתיקוני אשה, אבל אם לובש ממש בגדי אשה, עד
שאינו ניכר שהוא איש, וכן איפכא, בכל ענין אסור. וכן כתב היראים (סימן שפה) דאסור ללבוש
אפילו דרך עראי ובדרך שחוק, שהרי לא חילק הכתוב, והוסיף שם היראים: 'ולפי שראיתי בני
אדם לובשין במלבושי אשה, וגם אשה במלבושי איש בדרך עראי במשתאות של חתן וכלה,
וגם בענינים הרבה, כתבתי כן, עכ"ל היראים. ומשמע דכל מלבושים קאמר, וא"כ גם בענינו
כל מלבוש, גם דרך עראי, אסור.

אמנם יתכן שהאיסור שהביא הש"ך הוא כשלושם עראי, אבל בענינו היה מקום לדון שאין זה
נקרא דרך לבישה, אלא זה כמו להגן מפני החמה והציעה, כי האשה לובשת את החולצה רק כדי
שלא יהיה חם ומכוס, ויהיה אפשר ללבושו בתשעת הימים, ויש לה מטרה צדדית. אך מ"מ
נראה שאסור לאשתו ללבוש את החולצות של בעלה, כיון שסוף כל סוף זה דרך מלבוש, ודרך
מלבוש בכל ענין אסור.

לשמוח חולים במחלות קשות עם כלי זמר בבין המצרים

שאלה. אצלנו בארגון 'עזר מציון' יש קבוצות משמחים שהולכים לבתי חולים, לעודד ולשמוח
חולים במחלות קשות, ויש בידם כלי זמר. ורצינו לשאול, האם מותר ללכת ולשמוח את החולים
עם כלי זמר, גם בשלושת השבועות, וגם בתשעת הימים, או שמא בימים אלו שמתאבלים על
חורבן ביהמ"ק, אין לנגן בכלי זמר?

תשובה. נאמר במסכת יומא (דף פב ע"א) אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, ולשמוח חולה
הוא מצוה גדולה, וכמו שאמר שלמה המלך (משלי יח, ד) 'רוח איש יכלכל מחלהו'.

וכמו כן מצונו שהשמוחה גם גורמת לריפוי, וכמו ששינוי במסכת שבת (דף קיג ע"א): פסיעה
גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עינו של אדם, ומהדר ליה בקידושא דבי שמישי. כלומר,
מאור העיניים חוזר לאדם בשעת הקידוש בלי שבת כאשר נהנה מהיין ומסכתל בנרות. וביאר
שם העיון יעקב, על פי הנאמר במסכת עבודה זרה (דף כח ע"ב): 'שורייני דעינא באובנתא דליבא
תלו', כלומר שורשי העיניים קשורים ואחוזים בלב, ומאחר ונאמר יין ישמח לבב אנוש (תהלים
קד, טו), וגם נאמר מאור עיניים ישמח לב (משלי טו, ל), לכן שמחת הלב הנוצרת מין הקידוש
ומנורת שבת מרפאים את הלב, וממילא מביאים תרופה לעיניים, ולכן מצוה גדולה ללכת ולומר
ולשמוח חולים במחלות קשות, גם בימים קשים אלו שמתאבלים על חורבן ביהמ"ק.

מדרש רבינו שליט"א בעצרת זכרון בישבת הר"ן: 'כולם מפחדים מי יודע מה יהיה, אך הכח שלנו אלו הת"ת, אנחנו לא מפחדים!'

ביום ראשון ליל כ"ח בתמוז, השתתף מדרש רבינו שליט"א בעצרת זכרון בחלוף י"ד שנה להסתלקותו של חמיו רשכבה"ג מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצ"ל, העצרת נערכה בהיכל ישיבת הר"ן ברומה, בראשות ראש המוסדות הגאון רבי צבי ויספיש שליט"א.

להלן דברי רבינו: "להיות פה ולהסתכל על ציבור קדושים, מתרחב הלב. כולנו מפחדים, מי יודע מה יהיה, מי יודע, כולם מפחדים. אבל אנחנו לא מפחדים. הכוח שלנו זה הכוח הזה, נמצאים פה תלמידי חכמים, גדולים עם הקטנים, זה הכוח שלנו, לא מפחדים. ובכן, ראיתי סיפור אצל מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, סיפור שלא רואים אותו כל יום, אבל סיפור עם עוז, עם כוח אדיר, כוח אלוהי. אספר לכם מה שהיה:

"מעשה שהיה לפני כמה שנים חלה אחד האברכים מירושלים, הוא פנה לעסקן נכבד שיטפל בו, הביאוהו אצל חופאים וערכו לו בדיקות, ונתברר שחלה במחלה הידועה רח"ל, וכי לפי דרך הטבע אין מה לעשות. פנתה אשתו של החולה לאותו עסקן, שרצונה להכנס אל מו"ח מרן זצ"ל, ושהעסקן יגיע יחד עמה אל הקודש פנימה. הגיעו שניהם [האשה והעסקן] אצל מו"ח זצ"ל ביום שישי ערב שבת קודש, והעסקן פרש לפניו את הענין, אמר הרב אלישיב לפי מה שהסברת את הענין וראה אני שאין מה לעשות לפי דרך הטבע, ונתן את ברכתו.

פנתה האשה אל הרב אלישיב ואמרה, מבינה אני שבעוד כמה שבועות עומדת אני להיות אלמנה צעירה, ובני הקטנים יהיו יתומים קטנים, הם יגדלו וישאלו אותי "אמא! האם עשית בשביל אבא כל מה שיכלת לעשות?!" "ובכן שואלת אני מהרב, האם אוכל לומר, "כן עשית כל מה שיכלת!?! "אולי יכולתי לעשות עוד?!"

מיד פנה הרב אלישיב לאותו עסקן והורה לו: מכאן אתה נוסע מיד לאמריקה עם החולה, אמר לו העסקן רבי, היום יום שישי, אם ניסע מיד נצטרך לחלל שבת, אמר לו הרב אלישיב שוב, תסע עמו מיד לאמריקה, הם נסעו, וברוך השם האברך הברי"א. [הגאון רבי צבי ויספיש שליט"א ראש ישיבת הר"ן, העיד בפני רבינו: "האברך הזה היה גר כאן ממש סמוך לישיבת הר"ן..."]

"ושאלתי את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, מעיקרא מאי קא סבר מו"ח זצ"ל ובסוף מאי קסבר, מדוע בתחילה הגיב שאין מה לעשות, ואילו אח"כ אמר לנסוע גם בשבת? והשיב גיסי מרן הגר"ח זצ"ל לאחר שהרהר זמן מה: "בשאלתה זו ששאלה את מרן הרב אלישיב, הבין שהרופאים לא הצליחו לייאשה, אלא היא עדיין מלאה בטחון ואמונה בהקב"ה שלמות דברי הרופאים שאין מה לעשות עם החולה, עדיין יש תקווה והקב"ה יכול לרפאותו, ומשום כך אף שבדרך הטבע אין מה לעשות, בכל זאת עם אמונה ובטחון אפשר לשנות את הטבע, ומותר לחלל שבת על זה, עכ"ד גיסי זצ"ל.

"והוספנו שמסתמא נסתמך על דברי החזו"א (או"ח סימן נו ס"ק ד) שיש פעמים שרשאי אדם לבטוח בהקב"ה ולחגוג מהוראות הרופאים, ולא לחלל שבת במקרים מסוימים, ואין מזניחין אותו, יע"ש. אמנם חידושו של מו"ח זצ"ל הוא חידוש גדול יותר, שהחזו"א כתב שהבטוח בהש"ת מותר לו שלא לחלל שבת במקרים מסוימים, ומו"ח מרן זצ"ל הוסיף בזה, שהבטוח בהש"ת מותר לו לחלל שבת גם בשביל לקחת תחפה שהסיכויים שלה נמוכים.

את משאו סיים רבינו: "מה אני רוצה להגיד לחברי היקרים והאהובים, תדעו לכם, אתם כאן נמצאים, פה נמצאת השכינה. הכוח של הרב אלישיב היה כוח נורא ממש, מי שפה נמצא וחוסה תחת דברי התורה של מו"ח זצ"ל, לדעתו זה זכות גדולה מאוד. כולנו פה מוגנים מכל מרעין בישין, מכל מיני צרות אכזריות. אנחנו בעזרת השם נשתדל, מה נשתדל? ללכת בדרכיו. הספרים שכתבו עליו הם עצומים. לראות כל פעם ופעם את הדברים שהוא אמר. ממש רואים אמונה בחוש! אשרים כולכם שאתם נמצאים פה יחד, הקדוש ברוך הוא יעזור לכולנו שנמנה לראות כל טוב סלה מעתה ועד עולם."

יש צער לשכינה, הקב"ה עושה לנו ניסים שלא כדרך הטבע, ויש כאלו שמאוד מרגיזים אותו, ואוסרים בני תורה בכלל!

בישיעורו בשבוע שעבר עמד מדרש רבינו שליט"א על ענייני דיומא, כיצד ניתן להצטער ולחוש באבלות על חורבן בית המקדש: "אנשים שואלים אותי, איך אפשר להתאבל על דבר שקרה לפני 2,000 שנה? איך אפשר היום להתאבל? אמנם צריך לבכות, אבל איך בחור צעיר היום יכול לבכות על דברים שהתרחשו לפני כל כך הרבה זמן?

"כידוע, מסופר שנפוליאון קיסר עבר ליד בית כנסת של יהודים בתשעה באב, וראה שאנשים

אחרת נא חידה

ביו"כ, ילדה שהיא בת י"א שנים, מתענה ומשלימה רק מדברי סופרים (שו"ע או"ח סימן תרט"ו ס"ב). מתי למרות שהיא בריאה ויכולה לצום, היא חייבת לצום ביו"כ מדאורייתא?

(התשובה לחידה, א"ה בגיליון הבא, החידה מאת ידידנו הרב אהרן חזני שליט"א)

תשובה לחידה משובע שעבר: איך יתכן שאחד יכנס לבית המנוגע, לבוש בגדים, והם יטמאו מיד בלי שיהיו של כדי אכילת פרס?

תשובה: כתב הרמב"ם (פ"ט מהלכות טומאת צדעה ה"ז) שגוי הנכנס לבית המנוגע בבגדיו שלבוש בהם הם טמאים מיד, שטעם החילוק בין בגדים שהוא לבוש בהם, לבגדים שאינו לבוש בהם, דבגדים שהם בידו הם חשופים בעצמם, אבל בגדים שהוא לבוש בהם, הם בטלים לאדם הלובשן, ולא מיקרין בא אל הבית, אבל בגוי כיון שהוא אינו נטמא, אם כן היו הבגדים כמו שהכניסם בידו וטמאים מיד.

יושבים על הרצפה ובוכים, שאל מה זה? אז אמרו לו בוכים על בית המקדש, אז הוא התפעל ואמר: 'אומה שזוכרת במשך זמן רב כל כך את מה שאבד לה - מובטח לה שתקבל אותו בחזרה...'... למעשה בכל מקום רואים בבין המצרים, וביום תשעה באב תלמידי חכמים שיושבים ובוכים בכל לב, למה הם בוכים? הם בוכים על צער השכינה.

"תראו, להקב"ה יש הרבה מאוד צער. הוא עושה לנו ניסים שלא כדרך הטבע, ויש יהודים שמאוד מרגיזים אותו, מאד. מה זה מרגיזים אותו? עושים את ההיפך ממה שהוא רוצה, ההיפך. אוסרים בני תורה בבית האסורים, ועושים דברים שהם ההיפך מרצון השם. הקדוש ברוך הוא מאוד בוכה. הוא אומר: 'כאלה ניסים אני עושה להם, שלא כדרך הטבע, וכיצד הם מתנהגים?'... זה היה נורא ואיום".

לאחר מכן תיאר רבינו בהרחבה את הניסים הנוראים שהתרחשו לפני עשרות שנים, והעלה זכרונות היסטוריים מימי נעדותו: "אני הייתי נער צעיר בהכרזת המדינה, גרנו בירושלים, לא היה שייך ללכת, היו שבעה אומות שרצו להשמידנו, וזרקו פצצות ופגזים, אני הייתי אצל דוד שלי, (ההורים שלי היו בחוץ לארץ כי אמי חלתה), וללכת מהבית לבית של הדוד שלי סכנת נפשות, כל הזמן היו ממש יריות, וכולנו הלכנו, כל הילדים הלכו, הלכו והתפללו. עמדתו שם כולנו ובכינו, בזכרון את ציון, היינו צעירים, ואיך אפשר ללכת ולבוא? כל החברים שלי ביישיבת עץ חיים כולם הלכו לישיבה, איך הם עברו? אמרו לנו זה לא זיק, לא יודע אם היה מותר, אבל לא שאלו שאלות.

"הסבא שלנו הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל כידוע היה כסדר עושה ביקורי חולים אצל המצורעים, ושאלתי על זה את מו"ח רשכבה"ג מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצוק"ל, איך היה מותר לו, והרב אלישיב השיב שבאופן כללי לציבור אסור, אבל לרבי אריה לוי מותר... כי הוא עושה כל דבר בלתי לה לבדו, בלי שום געיונות, ורק כבוד שמים לגד ענינו.

"אני לא מבין איך היה לנו כוח ללכת לישיבה ולחזור. שבע עמים היו נגדנו, כולם חמושים עם כוחות אדירים, אני לא יודע איך זה היה, אבל דבר אחד אני כן יודע, ברוך השם אף אחד לא נהרג, וכולם הלכו. הכדורים עפו מעל הראש, שבע עמים נגדנו, שבע עמים גדולים ועשירים, זה המון המון אמונה הכנים, הילדים הלכו בשצף קצץ.

"אף אחד לא חלם שנשאר בחיים אחרי שנדע לנו מה שפה הלך, שבע עמים נגדנו, וגדולי ישראל מאד חזקו את העם, ואנחנו היום ברוך השם נמצאים פה, זה ניסי ניסים, עוד לא ראינו כאלה ניסים."

את דבריו הנרגשים סיים רבינו: "כך שצריך לדעת יקירי, שאנחנו נמצאים פה במציאות שהיא שלא כדרך הטבע לכל הדעות, אם מישוהו היה בא ואומר אז שאנחנו נשב פה כולנו יחד ונלמד תורה, לא היינו מאמינים לו אז... היינו כחולמים, אנחנו ממש רואים כל הזמן את נפלאות הבורא, לא אומן כי יסופר, עליו כעת מוטל לעבוד את הבורא יתברך שמו מתוך אהבה ואחוה ואמונה".

'המשימה הגדולה כיום היא להוריד את השנאה שיש כלפי הציבור הדתי, וזה על ידי קידוש שם שמים'

מדרש רבינו שליט"א שלח דברי חיזוק לבנות הסמינר 'רימונים' בטבריה, אותם הקדיש לרפואת חתנו הגה"צ רבי חזקיהו דוב בן שושנה קוק לפר"ש בתושח"א: "לבנות החשובות והיקרות מאוד לעם ישראל, התלמידות של סמינר רימונים. אני רוצה להגיד לכם, יש לכם היום משימה מיוחדת במינה של תפילה. עמוד השדרה של עם היהודי בטבריה היה כל הזמן רבי דב קוק, איש אלוקים קדוש הוא, אשר עין ראתהו. אתם יודעים שהוא נמצא במצב קשה, והדבר הראשון הוא להתפלל לרפואתו: חזקיהו דב הכהן בן שושנה."

"והדבר השני שהם צריכים לעשות הוא לקדש שם שמיים. המצווה הכי גדולה שיש בעולם זה קידוש השם. קידוש השם זה נקרא שכל בת ובת, הולכת ברחוב, ויודעים: זו בת ישראל צנועה, לבושה יפה, בצניעות יהודית, בגדים ארוכים, לא מדברת דברים בטלים, מדברת רק לעניין, ומקבלת כל אדם בסבר פנים יפות, מתנהגת בדרך ארץ - זה נקרא לקדש שם שמיים. זו המשימה הכי גדולה שיש היום לעם היהודי: להוריד את השנאה שיש כלפי הציבור הדתי, שהיא גוברת וגוברת מיום ליום. להיום אותה? איך להיום אותה? לדעת דרך ארץ, איך לדבר, ובענוה לדבר, ובהקרה וברצון להיטיב - זה נקרא מקדש שם שמיים. על מקדש שם שמיים נאמר ששכרו עצום. אתם תזכו כולכם להקים בתים נאמנים בעם ישראל, בזה שתקדשו שם שמיים ברחוב, בהליכה, בכל מקום שאתם נמצאים, דרך ארץ, נימוסים והכנעה. וכל טוב סלה, הקדוש ברוך הוא יברך אתכם."

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתערכים מדי יום מסדר רבינו שליט"א, וכן שיעורי יומי בהלכה שבה תועד, בקו"ש יעקב, 03-310582
לערוכים על דרשה ושיעורים, וכן על מיקומו של רבינו בשבת הקדושה בקו"ד רבי חמד 079-6077-468

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים מסדר שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com ובפלאפון תל"א, או בכרובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

דרכי יונת

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

בענין ברכת המעביר שינה בתשעה באב

מכתב ממרן הגר"ד לנדו שליט"א

אור ליום ועש"ק משפטים תשס"ז

שוכט"ס

במ"ב סי' נ"ב סק"י, ונ"ל דאם חוטפתו שינה וכו' [דוגמ' בהמ"ז וכו'], יעו"ש, ולכ' ל"ד אם ישן בלילה אלא גם לענין שינה ביום (אף שאינה מחייבת ברכה) נמ' הוה כן, דלכ' דוגמ' דבהמ"ז אהא נמ' שייכא, ובס' "דינים והנהגות ממרן החזו"א" פ"ט ס"ט כ' דהמעביר שינה ה' מברך במוצאי ת"ב ויוה"כ בלילה, והדברים סתומים מאי עביד אם היה ישן ביום, ואולי נשמע בזה דבר מפורש מפיו ז"ל, אודה אם ישיבני דבר, וגם נפ"מ לקבוע הדבר בנדפס להבא.

בברכה דוש"ת דוב לנדו

תשובת רבינו שליט"א

יום שהוכפל בו כ"ט ב' אדר התשס"ז

רב שלומים

יקרתו הגיעני. ובכונן דא אין למידין הלכה מפי מעשה, מאחר ולא דיבר ע"ז ומסתמא לא הוי ביד' הנ"ל של המ"ב, ונהג ע"פ הגר"א ומסתמא גם אביו הגאון ז"ל נהג כן. [ועי' חולין ז' א' ודלמא לאו אדעת' כו'], והיינו את"ל שישן וכמדוד' שבי"כ ישן, ועי' חו"ב ברכות או"ח בחלק או"ח לס' נ"ב שדעתו דדוקא בחטפתו שינה בלילה. - והנה אנחנו נהגנו כמנהגו ז"ל שנים רבות, וכשנודע לי המ"ב הנ"ל הפסקתי לברך ברכה זו בלילה, [ובאמיו"ש יומא סימן י"א יש בארוכה בענין זה (בדעת הגר"א) ועי' מש"כ שם אם יש להעביר ידים על העינים כשאין כבר טולה"ט עליהם], גם אחי הגר"ח (שליט"א) הפסיק לברך ברכה זו בלילה אבל לא מה"ט (והוא טרם שכי' על המ"ב הנ"ל כנ"ל ואולי אף לא ידע אז מזה). - להעיר מעצמנו בדינו"ה את המ"ב הנ"ל, הרי לא בריא לי אם מיירי גם בחטפתו ביום, וגם יהי' משמע שלא ישן ז"ל ביום ומודה להמ"ב, ואמנם בספרי ביומא שם כבר הובא המ"ב וגם החו"ב בברכה הדוש"ת מאיר

(א.ה.) ז"ל המשנ"ב סו"ס נ"ב: ועיין בספר מאמר מרדכי ובספר נהר שלום דזמן כל הברכות הוא כל היום בדיעבד וכן כתב בספר מעשה רב להגר"א ז"ל והוסיף שם עוד יותר דאפילו בלילה עד שעת השינה הוא חיונן אם שכח לאומרן קודם ונ"ל דאם חוטפתו שינה לכו"ע לא יכולתו לברך ברכת המעביר שינה דוגמת בהמ"ז בסימן קפ"ד ס"ה עי"ש ומ"מ לכתחלה צריך לזוהר שלא לאחר הברכות יותר מד' שעות על היום אך בדיעבד עכ"פ יכול לברך אותם עד חצות כי כן מוכח מהרבה אחרונים שלא הפסיד הברכות אחר ד' שעות והמקיל לסמוך בדיעבד על הגדולים הנ"ל ולברך אותם אחר חצות אין למחות בידו ועיין בבה"ל הנ"ל).

בטעמים שא"צ אבל לקום מפני נשיא, והנפק"מ בתשעה באב

נפסק ברמ"א יו"ד סימן שע"ו הכל חייבים לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה, וכתב בגליון מהרש"א שם בשם הלבוש דהטעם משום דטרודים והשבוי" כתב דלא הוי קימה שיש בה הידור ונ"מ בט"ב דאבילות ישנה ול"ש טרודים וכן הגרע"א העתיק שם דברי השבוי" דאף בט"ב פטורין,

ולכאורה יש לדייק מדקאמר נשיא, דאף לאביו ורבו הם פטורים, (עי' קידושין ל"ב ב' בכבודו מחול יעו"ש וגם רבו ונשיא שוין בפרטי קימה, ומסתמא אין להוציאן כד נקט נשיא, ולשון רמ"א אפי' מפני נשיא), ולדעת הארבעה טורי אבן המובא בפ"ת סימן רמ"ד דאביו ורבו ל"ש קימה שיש בה הידור דוקא ובכל גוונא חייב, (ועי' בדיני קימה בזה בארוכה) א"כ ע"כ צ"ל דהטעם משום טרודים וכהלבוש וגם מהא דלא פי' רש"י במו"ק דהטעם משום דלא מקרי קימה שיש בה הידור משמע לכאורה דל"פ כן, וצ"ע.

דיני קריעה על מקום המקדש

ראיתי להעיר כשעולין לירושלים ועתידין לראות העיר והמקדש בחורבנם שיבנה בב"א, כל פעם שעברו לי יום (עי' מ"ב סימן ר"ח ס"ק י"א י"ג ול"ע כעת) מתחייבים בקריעה, ועיקר קריעה זו אינה שגורה בפי הכל כחייב גמור מדינא דגמ' וצריך חיזוק, ואף נשים בכלל החיוב, ויש לשום לב על בניו וב"ב שיזהרו כל פעם בכך, ונראה שמי שבידו לראות (בקל, בלי ביטולים וטרחות וכו') כל פעם תוך ל' יום, טוב הדבר מפני כמה טעמים וכתבנו במקו"א) והנה אף דנקטינן באו"ח סימן תקס"א להחמיר כדעת הפוסקים המצריכים קריעה זו בכל בגדיו עד שיגלה את ליבו מ"מ יש תקנה שלא יצטרך לקרוע את כולם, והוא שלא יהא לבוש (מלפני השעה שמתחייב לקרוע) רק בגד א', (ועי' דינים והנהגות ממרן החזו"א ז"ל או"ח פרק כ' אות ט"ו ועי' חו"ב מו"ק בסופו בה' קריעה ס"ק כ"ב ד"ה טלית), ויאמר הפוסקים (בטור ושו"ע איתא הללך "בו" ותיבת בו ליתא בפסוק ובגמ' וכנראה הוא ט"ס) ויקרע מעומד וביד (ולא בכלי רק יחתוך קצת שיוכל לקרוע) בצד שמאל טפח (ואם קרע מיושב עי' חו"ב שם סק"ד), וע"ע סדר הקריעה במ"ב שם סק"ו, ופרטי הראיה בסק"ג וסק"ז, ועי' שו"ע שם ובמ"ב לענין אם רואה העיר והמקדש בזא"ז (וגם בזה יש תקנה לעמוד בתחילה במקום שרואים בב"א ויקרע פ"א) ודין ערי יהודה ודין איחוי ושלילה, וע"ע בפתחי תשובה יו"ד סימן ש"מ סק"ד ובחו"ב שם ס"ק י"א ובשו"ת מהר"ל דיסקין בקונטרס אחרון אות קפ"ה.

ויש למנוע את ההנהגה הגרועה להקנות הבגדים לחבירו ושהוא לא יתן רשות לקרוע כי זו טעדיק לעקור הלכה, וגם לפי מאי דמשמע במהרי"ל סימן קצ"ח אינו מועיל בכה"ג עיי"ש, ובר מן דין עי' חו"ב שם ס"ק ל"ח דמשמע בגמ' דחייב לחזור אחר בגד לקיים מצוות קריעה דהא אמרו במו"ק כ"ב ב' דנתמלא מלפניו מחזירו לאחריו ושכן משמע גם מלשון הגמ' שם ב' נזדמן לו חלוק וכו'. ויה"ר שיבנה בב"א.

בענין אכילת בשר ויין במלוה מלכה

בשו"ע סי' תקנ"א ס"י בהגה דבסעודת מצות מותר לאכול בשר ולשתות יין, ועי' משנ"ב דגם כוס של ברכת המזון יש להתיר דלא גרע מיין שבתוך הסעודה, אבל בסתם ברכת המזון אין מקילין, ורק שבת בג' סעודות שרי, ומה שכתב בשה"צ אות ע"ה דאפי' נמשך עד שחשיכה כנראה זה קאי על שבת.

והנה לא הוזכר לענין סעודת מוצאי שבת אם הוי כסעודת מצוה ושרי בבשר ויין, ומובא בשם מרן הגר"ח מולוין ז"ל דשרי דהוי כסעודת מצוה, ואם כן הוא לכא' לפי"ז גם יוכל לברך ברכת המזון בכוס, ובמשנ"ב הנ"ל

אדם שולחנו וכו' עיגלא תילתא וכו', ויש לראות בענין מצוה דבסעודת בר מצוה ופדיון הבן וכו', ועי' פסחים ק"ג ב' ובתוס' שם ד"ה ואין, שו"ר במשנ"ב שם ס"ק נ"ו שהביא בזה פלוגתא אם בסעודה ג' מותר בבשר ויין אם הציבור כבר התפללו מעריב של חול והוא לא התפלל, ומשמע שבסעודת מלוה מלכה ודאי יש לאסור.

הזכיר רק לענין ברכת המזון דשבת של ג' סעודות דפשיטא דשרי, ולא הזכירו הפוסקים וכן במשנ"ב בענין סעודת מוצאי שבת לא לאיסור ולא להיתר, וצריך טעם, ואלי לא הי' כ"כ נהוג אצל הרבה לאכול פת מפני חשש אכילה גסה כמוזכר במשנ"ב סי' ש' עיי"ש, וע"ש לענין חיוב סעודה זו ולענין לצאת בשאר דברים, ועי' שבת קי"ט ב' לעולם יסדר

משנת יושר

האחת אמירה בניגון של צער - איכה ישיבה בדד, והשני איכה ישיבה בדד לעבעדיג.

ב. סיפר לי מרן ז"ל שהגאון רבי ברוך בער ליבוביץ ז"ל מקמניץ העיר לבנו, בכעין גערה, בעת אמירת הקינות בתשעה באב, "אזי זאגט מען קינות"? - וכי כך אומרים קינות, (בתמי').

הערות נחיצות הנוגעות למעשה בט"ב

א. לענין ברכה על הט"ב בק"ב בבקר י"א דאם פשטו בלילה צריך לבקר עליו בבקר עי' מ"ב סימן תקנ"ה סק"ב, ולפ"ז הישן עם הט"ב בלילה בט"ב יצא מידי ספק.

ב. הולכים על הקברות וכמ"ש תו' תענית ט"ז א' דט"ב הוי ת"צ ודינו כמפני הגשמים בגמ' שם, וכ"ה ברמ"א סו"ס תקנ"ט ע"ש, [עי' מ"ב שכתב שלא על הקברות ממש אלא ברחוק ד"א], וכן נהג מרן החזו"א ז"ל לילך לבית"ק [אחרי הקינות, וכ"ה ברמ"א שם].

ג. הגרע"א יו"ד רס"מ שעי"ו הביא בשם שבו"י שא"צ לקום בט"ב אפי' מפני נשיא ועי' גליון מהרש"א שם, ועי' באמיו"ש בדיני קימה מש"כ לפקפק בזה (הובא ב'תורת יושר' בעלון זה).

דברים ממרן החזו"א על תשעה באב

א. שאל מרן ז"ל על מש"כ שמגילת איכה ברוח הקודש נאמרה, והלא אין שכינה שורה אלא מתוך שמחה, ואמר דאי"ז קושיא דיש ב' פנים,

הלכות ומנהגי אבלות

י"ב. התיירו לאחותנו שבאמריקה לבוא תוך ז' (כרצונה).

יג. המשיכה יום יותר בגלל רוחק המקום, ובגלל שידעה כבר שם.

יד. התפללנו מנין אחרי מנין באותו חדר - ובמוצאי שבת בחדרים אחרים בבת אחת (צל"ע בזה כעת).

טו. הכהנים נשאו כפיהם תוך ז'.

טז. לשבת אמר אחי הגר"ח שליט"א שאפשר לי ללכת לביתי אם ארצה.

יז. החלפנו כל בגדי שבת אחרי מזמור שיר בזמן הדלקת הנרות ופשטנו בגדי הקריעה ואמרנו מזמור והחלפנו (שלא יצטרכו לקרוע).

יח. שנים מקרא ואחד תרגום עשיתי בשבת, ושאר ת"ת אסור.

יט. במו"ש הפשטנו בגדי שבת (כדי שלא יצטרכו לקרוע, דבאבלות על אביו ואמו קורע כל בגד שמחליף בשבעה) ואמרנו ברוך המבדיל והלבשונו הבגדי קריעה וחלצנו הנעלים, לפני מעריב אחרי צאה"כ.

כ. לא החלפנו בגדי הקריעה עד אחרי ההספד שכן נהוג. (אף שכמדו' שבספר חו"ב אינו מצריך קריעה שוב כשמחליפים בגד אחרי מקצת היום דיום ז' דמקצת היום ככולו).

כא. אחי הגר"ח שליט"א הקיל ללמוד אחרי שגמר התפלה בנץ ביום ז', אף כי לא הלביש עדיין מנעליו והמתין לניחום דמנינים של שאר האבלים, אבל דעתו היתה (אולי נוטה) שסגי בענין הניחום מה שנתקיים כבר ביום זה אחרי הנץ במנין שלו.

כב. רשום אצלי כך, מקוה צונן לאנשים שרי לצורך, שאינו לתענוג.

רשימה שרשם רבינו (לזכרון ולא להלכה) אחרי השבעה שישב על אמו הרבנית מרת צבי' אחותו של מרן החזו"א זללה"ה

א. מה שאמרה (האמא) ע"ה שצריך נרות בשעת גסיסה ושכן נהגו הר"ז נכון, ויל"ע כעת ביו"ט מאי, (שנפטרה ביו"ט של שבועות ויל"ע אם מותר להדליק נרות לצורך זה ביו"ט אם חשיב כדבר מצוה).

ג. העומדים ביציאת נשמה לא קרעו במוצאי שבועות.

ד. המים (שבשכונת המת שצריך לשפכן) לא שפכו אף במוצאי שבועות.

ה. ת"ת בשבועות הי' אסור. (דדבר שבצנעא נוהג אף ביו"ט).

ו. בבין השמשות לא פטרנו עצמנו מברכה (כגון אשר יצר כו') מדין אונן והרי א"צ לטפל עדיין בעניני הנפט'.

ז. לפני צאת הכוכבים (או ברכו) החלפנו (ל)בגד שרצינו לקרעו שמענו מאחר ברוך המבדיל כו' (מספק כי אחי הגר"ח שליט"א צידד שא"צ, כיון שפטורים ממצוות אף קריעה ומלאכות מותר (קודם הבדלה)).

ח. קרענו כשיצאנו מהבית, בפני כולם. - גם הטלית קטן [מרן ז"ל הסתפק והנצי"ב סבר שא"צ ובח"ב נוטה שצריך].

ט. לא הספידו בגלל יום טובו, רק אחר כלות ז' (ועיין אגודה).

י. חזרנו מבית הקברות אחרי חצות (כמדו') והתפללנו מעריב, ושמענו הבדלה מאחר ואכלנו סעודת הבראה.

יא. ישבנו על דבר נמוך לא רך (עי' מ"ב בה"ט"ב ובשעה"צ). - על מיטה שכבנו גם ביום.

לקבלת העלון מידי שבוע ניתן להרשם במייל: 3760435@gmail.com

יו"ר ע"י מערכת "קובץ גליונות" k.gilyonot@gmail.com

מי שיש ברשותו חומר נשמח לקבלו למייל: 053-3145900 נצחיות ולהקדשות ניתן לפנות:

משנת הפרשה

— הערות וביאורים ע"ס פרשיות התורה —

מתורת רבינו ראש הישיבה
הגאון רבי **איתמר גרבוז** שליט"א

על ידי האבילות על ירושלים תבוא הגאולה

ד"א דחולה האוכל בתשעה באב ראוי שלא יאכל שני תבשילין, אך כבר כתב ע"ז מרן הגר"ח ק בעהרה שם דא"ז מסתבר כלל].

והביאור בזה הוא, דהנה בגמ' (תענית ל' ע"ב) תניא 'זחכמים אומרים, כל העושה מלאכה בט' באב ואינו מתאבל על ירושלים, אינו רואה בשמחתה, שנאמר 'שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה' (ישעיה פס"ו פס' י'), מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, ומבואר בזה דבשביל לזכות לראות בנחת ירושלים צריך להתאבל עליה בחורבנה ורק עי"ז אפשר לשמוח בבניה.

ובגמ' בסוף מכות (דף כ"ד ב') תניא 'שוב פעם אחת היו עולין לירושלים [רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא], כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו 'והזר הקרב יומת' (במדבר פ"א פס' נ"א) ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה, אמר להם לכך אני מצחק, דכתיב 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו' (ישעיה פ"ח פס' ב') וכי מה ענין אוריה אצל זכריה, אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני, אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש וגו' (מכה פ"ג פס' ג'), בזכריה כתיב 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים' (זכריה פ"ח פס' ד'), עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניתמתנו עקיבא ניתמתנו, ומבואר בדברי הגמ' דרך לאחר שרואים את הפורענות שיש בגלות, מעתה יש מה לצפות לבנין ירושלים, והביאור בזה ג"כ כנ"ל דרך משום שמתאבלים על החורבן ועל הפורענות שיש בגלות מחמת החורבן, עי"ז אפשר לזכות ולראות בנחת ירושלים וגאולת ישראל, והיינו דהגאולה תהיה רק לאחר שיעברו ישראל את קושי הגלות ועי"ז יתאבלו על ירושלים.

ולפ"ז נראה לבאר הא דרך בסעודה המפסקת נוהגים ניהוגי אנינות, ד"ל דרך בהכנה לתשעה באב צריך להתאבל ביותר ודינו כמי שמתו מוטל לפניו, אבל לאחר שכבר התחיל יום תשעה באב, י"ל דעי"ז שמתאבלים כל כך על ירושלים, כבר לא חשיב כמי שמתו מוטל לפניו, דכיון שהאבילות היא סיבת הגאולה, א"כ כשמתאבלים כבר לא שייך שיחשב שמתו מוטל לפניו, דעי"ז הוא כמו שכבר התחיל הנחמה, ודוקא בסעודה המפסקת שייך אנינות ואבילות בהדי הדדי דאין זה אבילות גמורה קודם ת"ב [ויעו' משנ"ת עוד בזה במשנת המועדים - ת"ב בדין הבדלה בחולה בת"ב שחל במוצ"ש וכן בדין סעודה המפסקת במי שאינו מתענה].

חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה וגו', שמעו שמים והאזינו ארץ כי ה' דבר בנים גדלתי ורוממותי והם פשעו בי (הפסרת חזון, ישעיה א', א' ב').

הנה בגמ' (בבא בתרא י"ד ב') איתא דספר ישעיה כולו נחמתא, והיינו דכל הנבואות הכתובות בו אינם תוכחות אלא נבואה על הנחמה העתידה, אמנם הפרק הראשון של ישעיה הוא נבואה של תוכחות, וכבר עמדו המפרשים [יעו' באברבנאל בסוף הקדמתו לישעיה ובפ' הרד"ק בפס' ב'] אמאי פתח ישעיה את ספרו בנבואת תוכחה ורק לאחמ"כ נתנבא על הנחמה.

ונראה לבאר בזה, ובהקדם הא דמצינו לענין האבילות דתשעה באב דסדר ניהוגי האבילות בזה אינו כשאר דיני אבילות על מת, והיינו דבאבילות על מת הרי בתחילה יש דין אנינות שהוא חמור טפי, ולאחמ"כ דין שבעה שפחות חמור, ולאחמ"כ שלושים דמקילינן ביה טפי, ולאחמ"כ יש את ה"ב חודש שבהם מקילים יותר מימי השלושים, ומשא"כ בתשעה באב הוא להיפר, דבתחילת האבילות מי"ז בתמוז נוהגים רק מקצת דיני אבילות, ומר"ח אב מחמירין יותר, ובשבוע שחל בו מחמירין יותר מזה, ובסעודה המפסקת מחמירין עוד יותר, והחילוק ביניהם הוא פשוט, דבאבילות על מת, בתחילה יש צער גדול מאוד, וככל שעובר הזמן נחלש הצער על המתולכך מתמעטים דיני האבילות, ומשא"כ באבילות על החורבן הרי ככל שמתקרבים ליום תשעה באב שבו נחרב ביהמ"ק, הצער מתגבר יותר, ולכן ככל שמתקרבים ליום זה מחמירין יותר בדיני האבילות.

ולכא"ל לפ"ז היה צריך להיות, דביום תשעה באב עצמו ניהוגי בניהוגי אנינות יותר ממה שנוהגים בסעודה המפסקת, ועכ"פ לא פחות מסעודה המפסקת, אמנם בח' מרן ר"ז הלוי (הלכות תעניות) כתב דדוקא בערב תשעה באב יש דיני אנינות, ומשא"כ בתשעה באב עצמו נוהגים ניהוגי אבילות, ואין נוהגים ניהוגי אנינות, ומה"ט מוטל משמיה דהגרי"ז שנקט דחולה המבדיל בת"ב שחל במוצאי שבת יכול להבדיל על יין, וכמו בתשעת הימים דקיי"ל (עי' שו"ע תקנ"א ס' וברמ"א ומ"ב) דמעיקה"ד מותר להבדיל על יין בימים אלו, ומשא"כ בסעודה המפסקת אסורין ביין מדינא דגמ', ולכא"ל צ"ע דאדרבה איפכא מסתברא, דאם בערב תשעה באב חשבינן ליה כאונן שמתו מוטל לפניו, כ"ש בתשעה באב שהוא יום החורבן עצמו שיהא נידון כמי שמתו מוטל לפניו.

ועוד שמעתי לפני כמה שנים ממרן הגר"ד לנדו שליט"א להעיר כע"ז, דהרי בסעודה המפסקת קיי"ל (ס' תקנ"ב ס' א') דאסור לאכול שני תבשילין, ואילו בחולה האוכל בתשעה באב לא מצינו שיש לו ליהזר שלא לאכול שני תבשילין, ומבואר ג"כ דבתשעה באב עצמו אין נוהגין דיני אנינות, וצ"ב אמאי סעודה המפסקת חמירא טפי מיום תשעה באב עצמו [ואמנם מספר קרא עלי מועד (פ"ט הערה י"ח) הביא

ועפ"ז יש ליישב גם הא דנביא ישעיה פתח בדברי תוכחה, דלמשנ"ת הרי רק ע"י הפורענות שתבא על ישראל ועל"ז תאבלו בהיותם בגלות, רק ע"ז שייך שתבא הנחמה ויבנה ירושלים,

חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי ולא שבתותיכם

אף דמסכת ביצה מיירי בדיני יו"ט, וביאר הצ"ח הטעם בזה, משום דרך לאכילת שבת קרינן עונג, וביו"ט יש דין שמחה ולא עונג, וכן הביא המאירי (שם) בשם יש מפרשים, אמנם המאירי פליג וס"ל דגם יו"ט קובע, וכן נקט הפמ"ג (או"ח סי' ר"ס במשב"ז סק"ג) להלכה, ובשער המלך (פ"ה ממעשר הכ"ג) הביא דברי הרמב"ם הנ"ל דאיכא דין עונג אף ביו"ט, ויעוי' בדרך אמונה (פ"ג ממעשר ס"ק כ"ד) ובצהה"ל שם ס"ק ס"ד) שהאר"ך דכן דעת רוב הראשונים דאף יו"ט קובע למעשר.

ולכא"צ צ"ע להדיעות דיו"ט אינו קובע משום שאין בו דין עונג, דאף אם אין דין עונג אבל עכ"פ איכא דין שמחה, ולמה לא יקבע למעשר, והרי בשו"ע (סי' תקכ"ט ס"א) פסק דאף ביו"ט איכא חיוב סעודה, ומה"ט כתב השו"ע (סי' קפ"ח ס"ו) דאם שכח יעלה ויבא ביו"ט חוזר, וכן דעת רוב הראשונים, [ובטעם הדבר מבואר ברא"ש (ברכות פ"ז סי' כ"ג) דמשום דין שמחת יו"ט צריך לאכול פת, וכ"כ בתוספות רבינו יהודה (ברכות מ"ט ב') והובא בבית"ל (שם ס"ח ד"ה סעדה שלישית), ובתשרי"ר ע"א (קמא סי' א') מבואר דהוא משום כבוד יו"ט, ובביאור הגר"א (סי' קפ"ח אות ט"ו) מבואר דמקרא קדש מחייב בסעודה, ומשו"ה אף חוה"מ חייב בסעודה, ואכמ"ל בכ"ז], וא"כ נהי דדין עונג הוי רק בשבת, אבל עכ"פ איכא חיוב סעודה משאר טעמי, ואמאי לא יקבע למעשר.

ואפשר דהביאור בזה הוא, עפמ"כ הבית הלוי דבאכילה שבת שבת אף אם האדם מכין בו לתענוג, למצוה יחשב, ומשא"כ ביו"ט אם מכין לתענוג אין מקיים בזה שום מצוה, וצריך לכוון בו לשם מצוה בשביל כבוד יו"ט, ונמצא דבשבת התענוג עצמו הוא המצוה, וביול"ט האכילה היא המצוה כשמכין בה לשם מצוה, וא"כ י"ל דכל מה שאכילה קובעת הוא רק כשעצם התענוג הוא המצוה ומשא"כ ביו"ט, וצ"ל בזה, [יעוי' משנ"ת בזה במשניות מעשרות (שם) עיי"ש].

ובעיקר דברי הזה"ק, בפשוטו היה אפשר לבאר באופ"א את החילוק בין שבת ליו"ט וראשי חודשים, דהרי שבת קביעא וקיימא מזמן בריאת העולם, ואינה נקבעת כלל ע"י ישראל, ומשא"כ יו"ט ור"ח שישאל הם הקובעים את זמן הר"ח והיו"ט ע"י שמקדשים את החודש, ואף דאם ב"ד לא קידשו את החודש, ה"ז מתקדש ממילא, מ"מ קדושתו נקבעת ע"פ ב"ד, וכמבואר בגמ' (ברכות מ"ט א') דהא דחותמין בר"ח מקדש ישראל וראשי חודשים היינו ישראל קדשינהו לראשי חודשים, וכן הא דחותמין בימים טובים מקדש ישראל והזמנים היינו ישראל דקדשינהו לזמנים, וא"כ י"ל דזהו כוונת הכתוב 'חדשיכם ומועדיכם' שאתם קבעתם אותם, את זה שנהא נפשי, ומשא"כ שבת שלא נקבעה ע"י ישראל, בזה לא שייך לומר דשבתותיכם שנהא נפשי, ויש להוסיף בזה, דהרי יום השבת נקבע משום שבו שבת קל מכל מלאכתו, וכדכתיב 'ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות' (בראשית פ"ב פס' ג'), וא"כ ע"ז לא שייך לומר דשבתותיכם שנהא נפשי, ורק ביו"ט ור"ח שנעשו לימים טובים לישראל בזה שייך לומר חדשיכם ומועדיכם וגו'.

חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי היו עלי לטרה נלאיתי נשא (הפטרות חזון, ישעיה א' י"ד).

הנה בקרא כתיב דחדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי, ולא כתיב דשבתותיכם שנהא נפשי, וכן מצינו כע"ז בהפטרות פרשת תולדות (מלאכי פ"ב פס' ג') דכתיב 'וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, ולא כתיב 'פרש שבתכם', ועמד בזה הזה"ק בפרשת יתרו (ח"ב דף פ"ח ע"ב) וכתב 'ותא חזי, בכלהו שאר זמנים וחגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני, ואי הוא חדי בלחודיו ולא יחייב למסכני, עונשה סגי, דהא בלחודיו חדי, ולא יחייב חדו לאחרא, עלה כתיב וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, ואי איהו בשבתא חדי, אף על גב דלא יחייב לאחרא, לא יחייב עלה עונשא כשאר זמנים וחגין, דכתיב פרש חגיכם, פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם, וכתיב חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי, ואילו שבת לא קאמר', [פירוש, בא וראה, בכל שאר המועדים וחגים צריך בן אדם לשמוח ולשמח מסכנים, ואם הוא שמח לבדו ואינו נותן למסכנים, עונשו גדול, שהרי לבדו שמח ולא נתן שמחה לאחרים, ועליו כתיב וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, ואם הוא שמח בשבת, אע"פ שאינו נותן לאחרים, אין עונשו כ"כ גדול כמו שאר המועדים וחגים, וכדכתיב פרש חגיכם ולא כתיב פרש שבתכם, וכן כתיב חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי, ואילו שבת לא כתיבא התם], ויש הנוהגים לומר זוהר זה ביום השבת, ונדפס בסידורים לפני הקידוש ליום השבת, והובא גם בהקדמת השב שמעתתא (אות ס'), ויעו"ש מה שביאר בזה.

ובבית הלוי (פר' תרומה) הביא דברי הזה"ק וכתב לבאר את החילוק בין שבת ליו"ט, דבשבת כיון שיש מצוה להתענג בו, וכדכתיב 'וקראת לשבת עונג' (ישעיה פנ"ח פס' י"ג), א"כ אף אם האדם מתכוין לתענוג, כוונתו היא למצוה, ומשא"כ ביו"ט לא כתיב בו בשום מקום עונג, אלא כתיב בו רק כבוד ושמחה, משו"ה אם מתכוין לתענוג הרי אין כוונתו למצוה, ולכן צריך ליזהר באכילתו לכוין בו לשם מצוה שמתענג בו בשביל כבוד יו"ט, וכשמכין למצוה ממילא צריך לשמח בו גם אחרים, דאי לאו הכי מוכח שאין כוונתו למצוה אלא לענג את עצמו.

ומבואר דנקט הבית הלוי דדין עונג נוהג רק בשבת ולא ביו"ט, וכבר עמדו על דבריו שהרי כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' יו"ט הט"ז) 'כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים, שנאמר 'לקדוש ה' מכוּבד' (ישעיה פנ"ח פס' י"ג) וכל ימים טובים נאמר בהם מקרא קדש', ומבואר להדיא דאף ביו"ט יש דין עונג, [ועל שם הלכה זו קרא העונג יו"ט את שם ספרן], וצ"ע.

והנה קי"ל דשבת קובעת לענין מעשר, והיינו דפירות שנגמרה מלאכתן קודם שבת וחשכה עליהן לילי שבת נקבעו למעשר, וכמב' במשנה (מעשרות פ"ד מ"ב), ויעוי' בסוגי' הגמ' (ביצה ל"ד ב') שהאריכה בזה, ודנו בראשונים ובאחרונים האם גם יו"ט קובע או רק שבת, והנה בגמ' (שם) בכל הסוגיא הוזכר רק דשבת קובעת ולא יוזכר יו"ט, ודעת הפני יהושע והצל"ח (שם ל"ה א') דרך שבת קובעת ולא יו"ט [והובא בפתחי תשובה (יו"ד של"א סק"א)], ובזה א"ש הא דכל הסוגיא שם עוסקת רק בשבת

מעדני כת

משיעורי הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 348 • שנה שמינית

פרשת דברים תשפ"ו

בענין טעה ובירך על האש בורא מיני האש אם יצא

נשאלתי במי שטעה ובירך במוצ"ש על האש בורא מיני האש, במקום בורא מאורי האש, האם יצא.

הנה בפשוטו נראה דיצא, דהא קי"ל דכל שלא שינה את עיקר תוכן הברכה אע"פ ששינה מהמטבע שטבעו חכמים בברכה, יצא, וכמו שאמרו בגמ' בברכות (דף מ' ע"ב) לגבי ברכת המזון בנימין רעיא כרך ריפתא ואמר בריך רחמנא מריה דהאי פיתא יצא יד"ח ברכת הזן, וכן פסק השו"ע (סי' קפ"ז), וא"כ הכ"נ אע"פ ששינה ממטבע שטבעו חכמים ולא אמר בורא מאורי האש, כיון שהזכיר את עיקר השבח שברא את האש, שפיר יצא יד"ח.

אולם בספר יבקשו מפייהו כתב בשם מרן בעל דרך אמונה זצ"ל שאמר שהוא משנה ממטבע שטבעו חכמים, ולא יצא. ומרן בעל חוט שני זצ"ל נשאל בזה, והשיב שלא יצא יד"ח, ואסברה לה בטעמא, דהאש כולל ב' דברים, חדא שהאש מחממת, וגם שהאש מאירה לנו, ותקנת ברכת מאורי האש היה בדייקא על האש שמאירה לנו, וא"כ בזה שבירך ואמר בורא מיני האש, לא הודה על האור שהאש נותנת, ולהכי לא יצא יד"ח, ונראה שזה היה גם כוונת בעל דרך אמונה שהשיב שהוא משנה ממטבע, דהיינו שצריך לברך על המאור, ולהכי לא יצא.

יבואר אם בירך שהכל על בשמים ואש אם יצא

ויש לדון בדברי מרן בעל חוט שני זצ"ל, דהרי קי"ל דעל הכל אם אמר שהכל נהי' בדברו יצא, והרי אם בירך על פרי האדמה שהכל נהי' בדברו יצא, אע"פ שבברכת בורא פרי האדמה הוא מודה בפרטות שהפרי נברא מן האדמה, וכשאומר שהכל אינו מודה על פרט זה, ומ"מ מבואר דכל שאמר הודאה כוללת, יצא יד"ח.

וכמו כן לכאורה נראה דאם בדיעבד אמר במקום בורא מאורי האש שהכל נהי' בדברו, יצא, דבמ"ב (סי' רט"ז ס"ק י"ג) כתב שדעת איזה אחרונים שאם טעה ואמר על מיני בשמים שהכל נהי' בדברו יצא, דלא עדיף ריח שהנאה מועטת היא מאכילה ושתייה שהנאתם מרובה^א, וא"כ לדעת הגני אחרונים מסתבר דהכ"נ אם אמר שהכל במקום בורא מאורי האש דיצא, ומבואר דגם אם לא הודה בפרטות על האור שיש באש, מכל מקום כל שהודה בכללות על האש יצא, וא"כ הכ"נ כשאמר בורא מיני האש הדין נותן דיצא.

יבואר דעל ברכת השבח אינו יוצא בברכת שהכל

אכן נראה דלא בכל ברכה אם אמר שהכל נהי' בדברו יצא, דהרי מסתבר שאם בירך שהכל במקום זוקף כפופים ובמקום מתיר אסורים, וכדו' שאר ברכות השחר, לא יצא, שהרי כך תקנו חכמים להודות על כל מה שעושה עמנו הבורא יתברך, ואם יברך שהכל על הכל, הרי לא בירך והודה על כל פרט ופרט שעשה עמנו, וע"כ דהיכא דנתקן להודות על דבר מסוים, אינו יוצא בהודאה כללית.

ולא אמרו שעל הכל אם אמר שהכל יצא, אלא בברכת הנהנין, שעיקר תקנתו הוא משום שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, ולהכי גם אם בירך

^א אך יעוי' שם במ"ב שהביא שדעת המגן גיבורים שאפילו בדיעבד לא יצא, כיון דאין זו מטבע שטבעו חכמים בברכות, ולא נתקן ברכת שהכל כי אם אאכילה ושתייה.

^ב והרי כשאוכל הטפל לפני העיקר כתב התרומת הדשן (סי' ל"ה) שאינו מברך בברכת הראויה לו, אלא מברך שהכל כדי שלא יהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכן פסק הרמ"א (סי' ר"ב סעי' א'), ולהכי גם כשמברך בדיעבד שהכל יצא.

וכן מצינו שדעת רבינו יונה שהאוכל פחות מכזית אינו מברך ברכה הראויה לאותו המין אלא מברך שהכל, דרק כשאוכל כשיעור צריך לברך הברכה הראויה לאותו המין, אבל ברכת שהכל צריך לברך כיון שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, ולזה סגי גם בברכת שהכל.

^ג ובגליון מעדני כתן (252) הארכנו בענין זה, דבברכת השבח אינו יוצא בשהכל, ונפ"מ היכא שטעה ובירך על הים במקום עושה מעשה בראשית, שהכל נהי' בדברו, אם יצא,

שהכל יצא, שהרי סו"ס לא נהנה מן העולם הזה בלא ברכה^ה, אבל היכא שעיקר התקנה הוא ההודאה, בזה לא סגי במה שיברך שהכל.^ז

וא"כ אפשר דברכת מאורי האש שהיא ברכת השבח שנתקן להודות על האש, אינו יוצא בברכת שהכל, ושאינו ברכת הריח שהיא ברכת הנהנין, דבזה אם בירך שהכל יצא, וא"כ שפיר יש לומר כהוראת מרנן זצ"ל דכשאמר בורא מיני האש חיסר בהודאתו על האור שיש באש, ולא יצא יד"ח.

יבואר אם ברכת השבח צריך לברך בעמידה

והנה ברכת המצוות קי"ל (מ"ב סי' ח' סק"ב) דמברך בעמידה, ונחלקו האחרונים אם ברכת השבח דינם כברכת המצוות וצריך לברך בעמידה, שדעת העיב"ץ בסידור בית יעקב (לפני ברכת נט"י בשחרית) שדינם כברכת המצוות וצריך לברכם בעמידה, ודעת הפמ"ג (סי' תל"ב משב"ז סק"ג) שאין צריך לברכם בעמידה.

ושמעת בשם האדמו"ר ר' אהרן מבעלז זצ"ל שאמר להוכיח דברכת השבח צריך לברכם בעמידה, מהא דאמרו בגמ' בסנהדרין (דף מ"ב ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל אילמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חודש וחודש דיים, אמר אביי הלכך צריך למימרינהו מעומד, ופירש, דאם היו מברכין על הלבנה בכל יום, א"כ הוי כברכת הנהנין, אבל כיון שמברכין עליו רק פעם אחת בחודש, א"כ דינה כברכת השבח, ולהכי צריך למימרינהו מעומד, דברכת השבח דינה בעמידה, עכ"ד.

וא"כ הכי נמי ברכת מאורי האש שמברכין רק במוצאי שבת אינו ברכת הנהנין, אלא ברכת השבח, שהרי אם היה ברכת הנהנין היו מברכין אותו בכל לילה כשנצרך לאור, ואם הוא ברכת השבח מובן היטב שלא יצא כשאמר בורא מיני האש.

אכן עיקר ביאורו בברכת הלבנה הוא פלא, דהרי בגמ' משמע דהא דצריך למימרינהו מעומד הוא משום דמקבילין בזה פני אביהן שבשמים, וכן מפורש ברש"י שם (ד"ה אמר אביי) וז"ל הוילי ומקבל פני שכינה הוא, מעומד בעי לברוכי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל, עכ"ל.

וא"כ לפ"ז איכא למידק מינה לאידך גיסא, דכל ברכת השבח אין דינם בעמידה, דמשמע דרק משום שמקביל פני אביהן שבשמים צריך למימרינהו מעומד, אבל בלא"ה אין צריך לאומרו מעומד, ומשמע דכל ברכת השבח אין דינם בעמידה.

ויעוי' בפמ"ג (פתיחה להל' ברכות אות י"ח) שכתב וז"ל וברכת השבח רשאי מיושב, לבד ברכת הלבנה מעומד, עכ"ל. וזה כמשנ"ת, דברכת הלבנה הוי ברכת השבח, ואע"פ כן היא בעמידה, וכנ"ל.

יבואר דאם לא יצא בבורא מיני האש הוי הפסק בין בופה"ג לשתיית היין

ואם נימא שלא יצא במה שבירך בורא מיני האש, א"כ לכאורה הוי הפסק בין ברכת בופה"ג לשתיית היין, ונמצא ששתה היין בלא ברכה, ויש לדון אם

אך הובא להעיר שם דמדברי הטור (סי' מ"ו) מבואר דגם ברכות השחר נתקנו משום שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, ונתבאר שם דע"כ צריך לומר דאין דברי הטור מתפרשים כפשוטו, דהרי יכול לפקוח את עיניו קודם שמברך, וכונת הטור רק שטעם התקנה של ברכות השחר הוא משום שאסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, אך צורת הברכה היא כברכות השבח, ואינו כנסילת רשות, ולהכי אינו יוצא בברכת שהכל.^י ויש שפירשו כוונת הש"ס הלכך צריך לאומרה מעומד היינו לאפוקי מהלך, אבל ברכת השבח אינו אומרה מיושב אבל יכול לאומרה מהלך, וכמו שאמרו בק"ש ברכות (דף י"ג ע"ב) דעד על לבבך עומד מכאן ואילך יכול לאומרה מהלך, וכן לענין תפלת הדרך נחלקו בברכות דף ל' אי אומרה כשהוא עומד או מהלך, ומבואר דעומד היינו לאפוקי מהלך, וא"כ אפשר דגם ברכת השבח אומרה רק מעומד, אלא דיכול לאומרה כשהוא מהלך, מלבד ברכת הלבנה.

יצא בזה בדיעבד, דאפשר דכשתיקנו לברך על הכוס, בעי' שיהא ראוי לשתות את הכוס, וכשלא בירך בופה"ג כיון שאין הכוס ראוי לשת' לא חשיב ברכה על הכוס.

אך לכא' נחלקו בזה האחרונים אם הוא הפסק, דבמג"א (סוף סי' רע"א) כתב שאם קידש על הכוס וסבר שהוא יין, ונמצא שהוא חומץ או מים, ולא ה' יין לפניו על השולחן, אם ה' דעתו מתחילה משעת ברכה לשתות יין יותר, אינו צריך לברך שנית בופה"ג, רק שיקדש שוב על היין. והקשה הגרע"א שם, דכיון שלא יצא במה שבירך ברכת הקידוש בתחילה, א"כ הוא הפסק בין ברכת הגפן לשתית היין, ואמאי אינו צריך לברך שוב בופה"ג.

ובמנחת (ח"א סי' י"ח אות ב') ביאר סברת המג"א, דכיון שהקידוש הוא מענין הסעודה, אע"פ שה' בטעות, אין זה נחשב הפסק, דכל שחשב

בדעתו שצריך לברכו אינו הפסק. **וא"כ** הכ"נ י"ל לגבי ברכת בורא מיני האש שבירך, דכיון שלפי דעתו חשב שיוצא בברכת בורא מיני האש, א"כ לסברת המג"א לא הוא הפסק, אך לסברת הגרע"א כיון דסו"ס אינו יוצא בזה, הוא הפסק. **ובדעת** המ"ב יש להעיר, דלגבי קידוש סתם במ"ב (ס"ק ע"ז) כהמג"א, ובשעה"צ (ס"ק פ"ד) כתב שהגאון רבי עקיבא איגר מפקפק בזה בחידושו, ומשמע דפסק לדינא כהמג"א, ומאידך לגבי הבדלה נראה שסתם כהגרע"א, דבמ"ב (סי' רח"צ ס"ק י"ד) פסק כדעת המג"א שאם בירך בהבדלה על נר שלא שבת אף בדיעבד לא יצא, ובביאור הלכה שם כתב בשם הגרע"א דכיון שלא יצא בברכה זו א"כ ממילא היא מפסיקה בין ברכת הגפן לשתית היין, וצריך לחזור ולברך בופה"ג, וצ"ע.

בענין אם מצא בשבת חתול גוסס בתוך המקוה אם מותר להוציאו מן המים

ועומד. דיעוי' בחזו"א (סי' נ' סוף סק"ג) שכתב ששם צידה הוא הבאת בעל החיים למקום מצומצם לשלול ממנו את החופש לטייל למקום שירצה, וא"כ הכא שכל כוונתו הוא לשלחו לטייל למקום שירצה אין בזה איסור צידה כלל.

יבואר דבתרי דרבנן יש להקל במקום פסידא

ובמ"ב (סי' שט"ז ס"ק נ"ח) כתב דבעלי חיים שדרכן בבית שאיסור צידתן אינו אלא מדרבנן, אם יצאו מכלובן והם עלולים לגרום נזקים, מותר לסוגרם בכלובן, ובביאור הלכה שם ביאר דכיון דכל כוונתו בצידה הוא כדי שלא יזיקו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה שאין בה אלא איסור דרבנן לרוב הפוסקים, וגם עיקר הצידה בבעלי חיים אלו אינה אסורה אלא מדרבנן כיון שהם חוזרין לכלובן לערב, ובתרי דרבנן יש להקל במקום פסידא.

וא"כ גם בנידון הנ"ל כיון שהוא תרי דרבנן, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, וגם עיקר הצידה שלהן כיון שהוא ניצוד ועומד אינו אלא דרבנן, הוי תרי דרבנן, יש להקל לצודו, דכשלא יוכלו במשך כל השבת לטבול במקוה זו הוי מקום פסידא, ויש להקל.

יבואר דאין בו משום נטילת נשמה כיון שהוא אינו מתכוין

ומה שהוא מקרב את מיתתו, יש לומר דכיון שהוא אינו מתכוין, ואינו פס"ר שימות בהוצאתו, שרי, דכל שאינו מתכוין מותר לכתחילה.

ומה שאמרו שהמעצים עיניו של מת, הרי זה שופך דמים, אינו אלא באדם דליכא פטור דאינו מתכוון בהריגת אדם, שהרי ההורג נפש בשגגה חייב גלות, ולא אמרינן שאינו מתכוון מותר, שהתורה צוותה שישגיח האדם על עצמו שלא יהרג אדם על ידו, וכל שלא שמר שלא ייהרג אדם על ידו חייב גלות, והיינו שבהריגת אדם התוצאה היא האסורה, ולכתי גם המעצים עיניו של מת הוא בכלל שופך דמים גם כשאינו פס"ר שימות בזה".

להוציא ממנו דם לדבר צורך, אין ממש בדבריו, **אלא הרי כמתכוון להמיתו, ורוצח הוא וכו',** עכ"ל, ונראה מדבריו, דאיכא פטורא דאינו מתכוון ברציחה, והוא פלא.

נשאלתי באחד שנכנס למקוה בשבת קודש ומצא חתול גוסס בתוך המים, אם מותר להוציאו.

ויש לדון בזה בכמה דברים, **חדא** משום איסור מוקצה, **ועוד** משום איסור צידה, **ועוד** דכיון שהוא גוסס נמצא שהוא מקרב את מיתתו, וכמו שאמרו בשבת (דף קנ"ב ע"א) המעצם עיניו של מת הרי זה שופך דמים, וא"כ בזה יהא חייב משום נטילת נשמה.

יבואר דהוי גרף של רעי ומותר לטלטלו

הנה מצד איסור מוקצה ליכא, כמבואר בגמ' בביצה (דף ל"ו ע"ב) ההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי, אמר להו רב אשי נקטה בצוציתה, ואפקוה, ומפרש שם בגמ' דהוא משום דהוי גרף של רעי וגם אם ה' העכבר עדיין חי, ה' מותר להוציאו משום גרף של רעי, דאין לך גרף של רעי גדול מזה.

והובא דין זה במ"ב (סי' שח ס"ק ק"ל), ובשעה"צ שם (ס"ק ק"ו) כתב דרבינו ירוחם הביא דין זה, והוסיף דדוקא אם הוא במקום שמאוס בעיניו, והכא שנמצא בתוך מי המקוה ודאי הוא במקום שמאוס בעיניו, וא"כ מותר להוציאו.

יבואר דאין בזה איסור צידה כיון שהוא ניצוד ועומד

ומשום איסור צידה נמי ליכא, שהרי הוא ניצוד ועומד, דכיון שהיה גוסס ואינו יכול לזוז ממקומו, הוא חשוב כניצוד כבר.

אך לכא' יש לפקפק בזה, דהרי בגמ' בשבת (דף ק"ו ע"ב) תניא הצד צבי חיגר וחולה פטור, וכל פטורי שבת פטור אבל אסור, ומבואר דאפילו שאינו יכול לזוז ממקומו מ"מ מדרבנן אסור לצודו, וכן מפורש להדיא במ"ב (סי' שט"ז סק"ט), והיינו טעמא דכיון שבע"ח אלו במינן ניצוד, א"כ אע"פ שעכשיו כיון שהוא חולה הוא ניצוד ועומד, מדרבנן מיהא אסור לצודו.

ואפשר, דבזה שהוא לוקחו רק כדי לשלחו, לא אסורוהו רבנן כל שהוא ניצוד

^ה ובערך (ערך פסק) כתב וז"ל מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, פ' מי שחתך ראשו של חי הכל יודיעין כי בחתיכת ראשו ימות, ואם אמר איני מתכוון למיתתו אלא

אין אדם עושה מצוה ומפסיד

עשיר והתנצל בפניו שהוצרך להמתין זמן רב ונתן לו הרבה יותר ממה שחשב לתת לולא האיחור, ואם היה מגיע בזמן שקבע ולא היה מתפלל במניין לא היה מוצא את העשיר בתחנת רכבת והיה מתייאש והולך, וכל זה מלמדנו שההולך תמים הולך בטח.

ושמעתי שראש ישיבת קול תורה קיבל בצוואה ירושה גדולה מאוד וערערו היורשים על הירושה שקיבל את הירושה בלחצים שונים, ובאותו תקופה פנה אליו גביר גדול מארה"ב שרוצה לתרום כל כספו להישיבה ובלבד שיבטיח לו עוה"ב ואמר שאינו יכול להבטיח עוה"ב אלא שחז"ל מבטיחים עוה"ב להמחזיק תורה ולא רצה להבטיחו על אף שפנה אליו כמה פעמים.

ולבסוף נתברר שאותו עורך דין של המשפחה המערערת על הירושה רצה להוציא ממנו הבטחה זו כדי להראות שהם מוציאים ירושות מאנשים על ידי הונאה ומחמת שמאין בזה הרוויח שלא נפל שולל בידם, וראה בחוש כי ההולך בדרך הישר אינו מפסיד.

ושמעתי מהגה"צ ר' יעקב גלינסקי זצ"ל מעשה באחד שקראו לו לעשירי ולא היה שם אלא שלשה אנשים ורצה לילך והפציר בו חבירו שימתין משום שיש לו יארצייט והמתין הרבה כדי לעשות עמו חסד, ולבסוף על ידי זה ניצל מהבולשביקים מחמת חסדו שעשה עם חבירו, שאחרי התפלה הוא חזר למקום מסחרו וכשהגיע קרוב לשם אמרו לו שיברח מיד משום שהבולשביקים השתלטו על הסוחרים ולקחו מהם את כל כספם והרוגם וזכה לינצל על ידי עשיית חסד עם חבירו.

וכן שמעתי במי שלא פסע אחורי המתפלל והמתין הרבה זמן והרויח על ידי כן שהגיע למקום שהיה צריך להגיע בזמן.

וכן שמעתי בשם הרב מפוניבז' זצ"ל שפעם אחת קבע זמן עם עשיר מסוים בתחנת רכבת ולא התעורר בזמן והוצרך להתפלל שחרית מאוחר במניין והמתין לאותו המנין להתפלל עמהם ואחרי כן הלך לתחנת רכבת באיחור של כשעה וכשהגיע לשם תוך כמה רגעים הגיע אותו

ברש"י (דברים פ"ב פ"ה) כתב, ירושה לעשו מאברהם, עשירה עממים נתתי לו, שבעה לכם וקיני וקנזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשנים לבני לוט, **בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו, אחותי היא, עשאו כבנו,** עכ"ל, וצ"ב דמשום שלא היה מוסר קיבל שכר גדול כזה.

ושמעתי לבאר, דהנה בבראשית רבה (פ' לך פרשה מ"ד) איתא, 'ובן משק ביתי וגו', ר' לעזר בשם ר' יוסי בן זימרא בן משק ביתי זה לוט שנפשו שוקקת עליו לירשני, הוא דמשק אליעזר שבשבילו רדפתי מלכים עד דמשק ועזרתי קל, עכ"ל.

ומבואר שהיה משתוקק לירש את אברהם ולכן היה לו נסיון גדול ועל זה נטל שכרו, ונלמד מכאן, שלפי גודל הנסיון שיש להאדם כך גודל שכרו.

ועוד נלמד ממעשה של לוט, כי אדם ההולך ישר אינו מפסיד כלום, שלבסוף זכה לירש את אברהם כבנו ולא הפסיד על ידי שלא מסר את אברהם להריגה.

דברי רבינו מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א, במעמד 'משיבים אהבה' במעונו על חובתנו בעת הזאת, וקריאה נרגשת לראשי הכוללים ולאברכים עמלי התורה:

◦ עלינו לרומם את ערכם של האברכים, שלימוד התורה שלהם מביא ישועות לכלל ישראל, וח"ו שלא ניפול ברוחנו! ◦ ה' עמכם גבורי החיל! איננו מתפעלים מכלום כי הקב"ה עמנו! ◦ התכלית של הגזירות היא שנזכה לתורה בטהרה ועי"ז נזכה לגאולה ◦ החיזוק בלימוד התורה הוא לטובת כל כלל ישראל

'עת צרה היא ליעקב וממנה יושע' (ירמיה ל, ז). יש מבארים ש'ממנה יושע' היינו שמהצרה עצמה תבוא הישועה. גם כעת יתכן שהישועה תבוא על ידי כך שמחמת הצרה יהיה בכוללים ובישיבות חיזוק בלימוד התורה הקדושה, ומזה תצמח הישועה.

ובאמת, התורה היא הכח האמתי של עם ישראל, ועל התורה נאמר 'השם עוז לעמו יתן', ולכן נקראים ישראל 'עזים שבאומות', כי יש לנו את התורה שנקראת 'עוז'. ולכן בזמנים שמתחדשים עלינו קשיים, עלינו לעמוד כנגד זה בעוז, ולא להתרפות אלא להיפך, להתחזק בלימוד התורה הקדושה.

גדולי הדור החליטו להוסיף את החיזוק בענין של 'תחילת הסדר', כמו שנאמר בפסוק 'חשתי ולא התמהמהתי', ולכאורה, מה שייך 'לא התמהמהתי' אחרי שכבר 'חשתי'. אלא, כידוע הרבה פעמים אפילו אם מקדימים לבוא לבית המדרש, אבל מתעסקים בכמה ענינים עד שמתחילים בלימוד הסוגיא, ולכן מלבד 'חשתי' צריך גם 'לא התמהמהתי'. והחליטו לקבוע שילמדו בשעה הראשונה, או בחצי השעה הראשונה בבחינה של 'תענית דיבור', שלא לדבר דברים אחרים בזמן הלימוד, ובודאי שזה יעשה רעש גדול..

אנחנו הרי יודעים שהכוח האמיתי של כלל ישראל זה כח התורה, וזו הסיבה שהם מתנכלים דווקא ללומדי התורה, כי גם הם יודעים שהכח האמיתי של כלל ישראל זה התורה הקדושה. ומכאן תצא הקריאה לבני התורה היקרים, ה' עמכם גבורי החיל! אל לנו להתפעל מכלום, בסופו של דבר - הקב"ה עמנו!

לא התאספנו כאן יחד כדי לחדש חידושים, אלא כדי לחזק איש את רעהו להגביר כעת את כח התורה, ולחזק את לימוד התורה הקדושה בישיבות ובכוללים, ובבחינת 'מראה מקום' קבעו את הענין של 'תחילת הסדר', אבל העיקר הוא עצם החיזוק בלימוד התורה, שיהיה בטהרה, בחיות ובדביקות.

שמעתי ממרן הסטייפלער זצ"ל שכעת זו הגלות האחרונה, גלות אצל ה'ערב רב'. והבנתי ממנו שכוונתו לומר לי שאמנם אפשר להסביר את מה שקורה בכל מיני הסברים אחרים, אבל האמת היא שכעת זה גלות אצל ה'ערב רב'. ולכן אל לנו להתפעל מכלום, אלא אדרבה, להוסיף ולהתחזק בלימוד התורה, כי התכלית של הכל היא שנתחזק בלימוד התורה, כי כדי שתהיה הצלחה לכלל ישראל צריכים את כח התורה בקדושתה ובחיזוק רב, ולכן 'בעל הבית דוחק', הקב"ה בעל הבריא דוחק אותנו כדי שנתחזק בלימוד התורה ונהיה ראויים להצלחה של כלל ישראל.

ולכן, כל אחד ב'כולל' שלו יראה לחזק את לימוד התורה, ולחזק ביתר שאת את האברכים שיכירו את ערכם, עד כמה שלימוד התורה שלהם חשוב, ו'איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק' שלא ניפול ברוחנו ח"ו, כי באמת אין מה להתפעל מגזירות, מימות עולם היו גזירות, אין כאן דבר מחודש, 'כן בנות צלפחד דוברות', ובעזר ה' מן הצרה הזו תצמח הישועה, וכל תוספת חיזוק שיעשו, יביא ישועות לכלל ישראל.

אגב אורחא אומר דבר שאינני יודע אם אוהבים לשמוע, אבל אומר זאת בכל זאת. יתכן שהסיבה שדוחקים אותנו מכל צד בכל עניני הממונות, הם אמנם חושבים שהם עושים את זה מחמת הכוונות שלהם, אבל אליבא דאמת יתכן שמשמייים זה בא מסיבה אחרת, יתכן שהתכלית של הכל היא כדי שהאמצעים שלנו להחזקת התורה יהיו בטהרתם, נקיים מכל רבב.

לפני שנים רבות היה בכולל אצלנו מצב מאוד קשה מבחינה כספית, והיה אחד שהציע לי את כל הכסף הנדרש, וב' תנאי שהכולל יקרא על שמו. ואני חששתי למקור הכספים האלו, אבל לא רציתי להחליט בזה לבד, ובפרט שהדבר היה נוגע לאחרים, ועליתי לשאול את מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, והוא אמר לי את דברי הגר"א על מה שאיתא בחז"ל (ב"מ פה): שרבי חייא אמר שהוא גורם שלא תשתכח תורה מישראל, כי הוא זורע פשתן, ועושה מזה רשתות, וצד צבאים ושוחטם, ומאכיל בשרן ליתומים, ועושה מעורם קלף, וכותב עליו חמשה חומשי תורה, ומלמד בזה את התינוקות. ושואל הגר"א, מדוע היה רבי חייא צריך לבזבז את זמנו ולזרוע ולעשות רשתות ולצוד צבי ולעשות מעורו קלף, הלא הוא יכול לקנות קלף אצל הסופר ולכתוב עליו. אלא אומר הגר"א, כדי שהתורה תחזור ויהיה לה קיום, צריך שזה יהיה נקי מהתחלה. והוא הוסיף ואמר לי: מי יודע אם הסיבה שלפעמים הישיבות לא מצליחות בצורה חזקה, זה בגלל שלוקחים כסף 'מהם'. כך גם כעת צריכים לראות את הטוב שבדבר, כי יתכן שהכל לתכלית שתהיה התורה בטהרתה, כדי שעל ידי זה נוכל להינצל.

כידוע לכם, אני הייתי כעת בחוץ לארץ, והתפעלתי כל כך לראות איזה קידוש השם עצום, שיהודים נתנו בכזו עין יפה, ועשו מסיבות לכבודה של תורה. אמר לי פעם בעל תשובה אחד, שאת הכל הוא יכול לעשות, את כל החומ"רות, רק דבר אחד איננו מסוגל, לתת לאחרים מכספו. הרי השקעתי בזה את כל החיים שלי, איך אפשר לתת את זה אחר כך לצדקה ולתורה. והנה כאן אנשים נתנו סכומים עצומים, בשמחה ובלב רחב. קידוש השם עצום!

והחובה המוטלת עלינו היא 'עמוד והתחזק קאי'. יש שתי הסברים בזה. הפשט הפשוט הוא שתמיד תעמוד ותתחזק. אבל יש מסבירים כך, אם 'עמוד והתחזק', אזי 'קאי' - יהיה לך קיום. כי איך הדבר יכול לעמוד ולהתקיים, על ידי שתוסיף ותתחזק. וח"ו שלא יהיה רפיון ושלא יכנס בלבנו פחד, אלא להיפך, נתגבר ונוסיף חיל בלימוד התורה הקדושה, וכמו שקבעו שתחילת הסדר יוקדש ללימוד התורה, וכל אחד במחיצתו יעביר את הדברים כי זה נזק לכלל ישראל, וצריכים להתחזק בזה, והקדוש ברוך הוא יראנו נפלאות.

אלפים כבר הצטרפו להשיב אהבה ולהירשם לדורות עולם באגודה אחת
בספר ה'משיבים אהבה' שיונח על שולחנם של גדולי הדור.

או בנדרים פלוס,
"משיבים אהבה"

להצטרפות 03-3065306

AV ISSUE

Now in
Stores

DON'T
MISS
OUT!

“When facing such a challenging onslaught, it is specifically the unity and support of the Torah community that will make the difference.”

Overcoming the Siege
Rav Chaim Mordechai Ausband shlita

Gift your
staff, family
& friends!

Bulk rates
available

Subscribe Today!

PHONE

605.801-1117
Option 8-1

TEXT

Text "subscribe" to
605.801.1117

EMAIL

subscribe@chayeinuoffice.org

\$36

6 Issues

\$30

GIFT DISCOUNT
6 Issues

Subscription deadline for the Tishrei issue: **SEPTEMBER 2, 2026**
For advertising, email ads@chayeinuoffice.org or call 732.806.7044

TISHAH B'AV INSPIRATION

605-801-1117

Speeches playing throughout Tishah B'Av
605-801-1117 Opt. 9 / 712-832-5656 500#

Live drashos on Leil Tishah B'Av:
712-432-1923

Bein Hametzarim
Section on Chayeinu Hotline:

Men: 1-5-8
Women: 2-6-7
Kids: 3-9-5

YALDEI CHAYEINU

712-432-4305 400#

Rav Kalman Krohn zt"l

Rav Aharon Brustowski
Bais Medrash Govoha - Beren building
After Minchah (Approximately 2:30)

WOMEN

MONSEY KINOS

Call-in live: 712-432-4305
or 712-432-1923

PLAYBACK THROUGHOUT THE DAY:
712-832-5656 600#

LAKEWOOD KINOS

Call-in live: 712-432-3055
or 712-432-6507

PLAYBACK THROUGHOUT THE DAY:
712-432-3055

Partner in the inspiration
Dedication opportunities available
Over 90,000 calls last Tishah B'av!

To donate, call 605-801-1117 opt. 8-2, or text "Donate" to that number
For dedications, call/text: 732-534-2148 | Email: info@chayeinuoffice.org

CHAYEINU
HOTLINE

732.301.4043

Eretz Yisrael: 072.370.1816
UK: 44.330.350.5700

CHAYEINU
Subscriptions

732.301.4043 opt 8-1

chayeinusubscribe@gmail.com